KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİNİN PLANLAMA VE KULLANIM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ BURSA SULAR VADİSİ DOĞA PARKI ÖRNEĞİ

Samet US

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİNİN PLANLAMA VE KULLANIM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ BURSA SULAR VADİSİ DOĞA PARKI ÖRNEĞİ

Samet US

0000-0001-8694-6486

Doç. Dr. Zeynep PİRSELİMOĞLU BATMAN
(Danışman)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

BURSA – 2023

Her Hakkı Saklıdır.

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİNİN PLANLAMA VE KULLANIM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ BURSA SULAR VADİSİ DOĞA PARKI ÖRNEĞİ

Samet US

Bursa Uludağ Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Zeynep PİRSELİMOĞLU BATMAN

Bursa İli Yıldırım İlçesi Sular Vadisi Doğa Parkı'nın yapıldığı bölge, uzun yıllar süren göçler sonrasında gecekondu bölgesi haline gelmiştir. Şehir yetkilileri tarafından alınan dönüşüm kararı sonucunda bölge gecekondu mahallelerinden tamamen kurtulmuş ve rekreasyonel etkinlikler için bir dönüşüm sağlanmıştır.

Bu tez çalışmasının amacı, şehrin tarihi merkezinin yakınında kurulan Sular Vadisi Doğa Parkı ve bu alanın kentsel dönüşüm bölgesi ve kentsel peyzaj planlama açısından değerlendirmesini yapmaktır. Araştırma ile Sular Vadisi Doğa Parkı Kentsel Dönüşüm alanında bulunan rekreatif kullanım bölgelerinin orada yaşayan kişilerin kullanım durumlarını belirleyerek, yapılan dönüşümün kentsel planlama açısından değerlendirilmesidir. Çalışmanın sonucunda Sular Vadisi Projesinin ideal geleceğini tanımlayan ve sadece planlama ve tasarım sürecinin temelini oluşturan hedefleri değil, kentin diğer bölgelerine yönelik planlama stratejileri ve dönüşüm projesinin uzun vadeli hedeflerinin net olarak tanımlanmadığı görülmüştür. Kentin ve ilçenin bütünü ile ele alınabilecek bir yaklaşımla dönüşüm çalışmasının yapıldığı ve ilişkili açık yeşil alan sisteminin planlaması hedefi olduğu görülmüştür. Yapılan çalışma kapsamında belirlenen hedefler arasında sosyolojik temelli rekreasyon gelişimine katkı sağlamak ve bölgenin yaşam standartlarının iyileştirilmesine yönelik, kent kimliği ile bütünleşen yaklaşımlar değerlendirilerek öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Bursa, Sular Vadisi Doğa Parkı, Kentsel Dönüşüm, Kentsel Peyzaj Planlama

2023, xiii + 105 sayfa.

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

EVALUATION OF THE URBAN TRANSFORMATION PROJECT IN TERMS OF PLANNING AND UTILIZATION BURSA SULAR VADISI DOGA PARK EXAMPLE

Samet US

Bursa Uludağ University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Landscape Architecture

Supervisor : Assoc. Prof. Zeynep PİRSELİMOĞLU BATMAN

The area where the Bursa Province Yıldırım District Sular Valley Nature Park was built has become a slum area after many years of migration. As a result of the transformation decision taken by the city authorities, the region was completely freed from the slums and a transformation was provided for recreational activities.

The aim of this thesis is to evaluate the Sular Vadisi Nature Park, which was established near the historical center of the city, and this area in terms of urban transformation area and urban landscape planning. The purpose of the research is to evaluate the transformation in terms of urban planning by determining the use situations of the people living in the recreational use areas in the Sular Valley Nature Park Urban Transformation area. As a result of the study, it was seen that not only the goals that define the ideal future of the Sular Vadisi Project and form the basis of the planning and design process, but also the planning strategies for other parts of the city and the long-term goals of the transformation project are not clearly defined. It has been seen that the transformation work has been carried out with an approach that can be dealt with as a whole of the city and the district and it is the target of the planning of the associated open green space system. Among the objectives determined within the scope of the study, suggestions were developed by evaluating the approaches integrated with the urban identity, to contribute to the development of sociologically based recreation and to improve the living standards of the region.

Keywords: Bursa, Sular Vadisi Nature Park, Urban Transformation, Urban Landscape Planning
2023, xiii + 105 pages.

TEŞEKKÜR

Çalışmamın her aşamasında bana destek olan, bilgi ve tecrübesiyle beni en iyi şekilde yönlendiren Sayın Hocam Doç. Dr. Zeynep Pirselimoğlu Batman'a teşekkürlerimi sunarım.

Tüm hayatım boyunca manevi destekleri ile yanımda olan, biricik aileme, eşim ve oğluma teşekkürlerimi sunarım.

Bu tez, kıymetli babam merhum Mustafa Us'a ithaf edilmiştir.

Samet US
19/01/2023

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET ..... Vİ
ABSTRACT ..... Vİİ
TEŞEKKÜR ..... Vİİİ
İÇİNDEKİLER ..... İX
ŞEKİLLER DİZİNİ ..... Xİ
ÇİZELGELER DİZİNİ ..... Xİİİ
1.GİRİŞ 1
2.KURAMSAL TEMELLER VE KAYNAK ARAŞTIRMASI 3
2.1 KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN TANIMI 3
2.2 KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN AMAÇLARI VE STRATEJİK YAKLAŞIMLAR 4
2.3 KENTSEL DÖNÜŞÜM YÖNTEMLERİ 6
2.3.1 Yeniden geliştirme 7
2.3.2 Rehabilitasyon 7
2.3.3 Entegrasyon 8
2.3.4 Yeniden Canlandırma 8
2.4 KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN DÜNYADAKİ SÜRECİ 8
2.5 KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN TÜRKİYE'DEKİ SÜRECİ 11
2.5.1 Türkiye'de Kentsel Dönüşümün Yasal Dayanakları 16
2.6 KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN KENT KİMLİĞİNE ETKİLERİ 17
2.6.1 Kentsel Dönüşümün Kentsel Kimlik ve Kent Kültürü Üzerindeki Etkisi 17
2.7 KENTSEL PEYZAJ PLANLAMA 21
2.7.1 Ekolojik Temelli Yaklaşım 27
2.8 KENTSEL DÖNÜŞÜM ÇALIŞMALARINDAN ÖRNEKLER 28
2.8.1 Dünyadan Kentsel Dönüşüm Örnekleri 28
2.8.2 Türkiye'den Kentsel Dönüşüm Örnekleri 41
3. MATERYAL VE YÖNTEM 58
3.1 MATERYAL 58
3.1.1 ARAŞTIRMA ALANININ KONUMU 59
3.1.2 ARAŞTIRMA ALANININ DOĞAL ÖZELLİKLERİ 59
3.1.3 ARAŞTIRMA ALANININ SOSYO-KÜLTÜREL YAPISI 62
3.1.4 ARAŞTIRMA ALANININ EKONOMİK YAPISI 63
3.2 YÖNTEM 65
4. BULGULAR 69
4.1 YILDIRIM BELEDİYESİ SULAR VADİSİ DOĞA PARKI KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİ 69

4.1.1 Sular Vadisi Doğa Parkı Kentsel Dönüşüm Projesinin Genel Tanıtımı 69
4.1.2 Planlanma Sürecinde Proje Alanının Durumu 69
4.1.3 Dönüşüm Projesinin Kapsamı 79
5. TARTIŞMA VE SONUÇ 92
KAYNAKLAR 100
ÖZGEÇMİŞ 105

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1	Fiyort Kenti, Kentsel Dönüşüm Projesi Hjortnes-Filipstad……..	30
Şekil 2.2.	Norveç Fiyort Kentinin Kentsel Dönüşüm Projesi…….	31
Şekil 2.3.	Barselona kenti sahil şeridi uydu fotoğrafı…….	33
Şekil 2.4.	Eski Barselona Kenti sanayi alanının görünüm 1860-1960 yılları……..	34
Şekil 2.5.	Eski Barselona Kenti sanayi alanının görünüm 1960-1990 yılları……..	35
Şekil 2.6.	Barselona kenti bölgesel alan sınırları……	35
Şekil 2.7.	Barselona kenti içerisinde 22@ dönüşüm projesinin görünümü……	36
Şekil 2.8.	Dönüşüm projesinin tamamlanmayan alanı……	37
Şekil 2.9.	Yeşil aks projesi……..	38
Şekil 2.10.	Barselona kıyı alanı görünümü……..	39
Şekil 2.11.	Bursa Soğanlı Kentsel Dönüşüm Projesi……	41
Şekil 2.12.	Portakal Çiçeği Vadisi hava fotoğrafı…….	43
Şekil 2.13.	Portakal Çiçeği Vadisine ait plan……	44
Şekil 2.14.	Yeşil alan sistematiği……..	44
Şekil 2.15.	Proje alanındaki gecekondulara ait görünüm……..	46
Şekil 2.16.	Eskiz çalışmaları…….	46
Şekil 2.17.	Portakal Çiçeği Vadisinin genel görünümleri	48
Şekil 2.18.	Dikmen Vadisi Alanı……..	49
Şekil 2.19.	Kentsel Dönüşüm Projesinin Konumu……...	50
Şekil 2.20.	Kentsel dönüşüm projesinin yeşil alan fotoğrafları……	51
Şekil 2.21.	Dikmen Vadisi ilk bölüm proje alanlarının görünümleri...	53
Şekil 2.22.	Vadinin dinlenme alanlarının görünümleri…….	54
Şekil 2.23.	Zağnos ve Tabakhane Vadileri Kentsel Dönüşüm Projeleri……...	57
Şekil 3.1.	Sular Vadisi hava fotoğrafı…….	59
Şekil 3.2.	Çalışma Alanının Dünya ve Türkiye'deki konumu konumu……	60
Şekil 3.3.	Materyal ve Yöntem Belirlemede İzlenen Yol……...	68
Şekil 4.1.	Sular Vadisi Doğa Parkı Kentsel Dönüşüm Alanının Konumu……...	70
Şekil 4.2.	Sular Vadisi Doğa Parkı Kentsel Dönüşüm alanın nazım imar planı……	71
Şekil 4.3.	Sular Vadisi Doğa Parkı Kentsel Dönüşüm Alanını Plan Değişikliği……...	72
Şekil 4.4.	Sular Vadisi Doğa Parkı Kentsel Dönüşüm Alanının Onaylanan kısmı…….	73
Şekil 4.5.	Sular Vadisi Doğa Parkı maket görünümü…….	78
Şekil 4.6.	Sular Vadisi Doğa Parkı Alanı……	79
Şekil 4.7.	Sular Vadisi alanı 2015 yılı gecekondu alanına ait görünümler……..	80
Şekil 4.8.	Sular Vadisi gecekondu alanının görünümü……...	81
Şekil 4.9.	Sular Vadisi inşaat çalışmaları……	81

Şekil 4.10. Sular Vadisi Doğa Parkı alanından görünümler……. 83
Şekil 4.11. Hizmet Alanı……... 84
Şekil 4.12. Sular Vadisi proje alanını sert zemin yoğunluğu…… 86
Şekil 4.13. Sular Vadisi projesinde bölgeye ait olmayan bitkilerin görünümü…… 87
Şekil 4.14. Sular Vadisi projesinde kullanılan bitkiler……. 88
Şekil 4.15. Sular Vadisi projesinde su öğesinin kullanımı…… 89

ÇİZELGELER DİZİNİ

			Sayfa
Çizelge	3.1.	Kentsel planlama yaklaşımının çizelgesi……...	66
Çizelge	4.1.	Planlama alanının fonksiyon alan dağılımı açısından yürürlükteki plan ile öneri plan karşılaştırılması……...	77
Çizelge	4.2.	Kentsel planlama yaklaşımının değerlendirilmesi…….	90

1. GİRİŞ

Tarihsel süreçte, sanayi devrimi ile beraber göç hareketleri, sermaye artışı ve ekonomik reformlar sonucunda kentsel yerleşimler kültürel, sosyal, ekonomik ve fiziksel gelişme açısından etkili imkanlar sunmuştur. Çevreye zarar veren süreçler, demografik değişiklikler, kusurlu yerel, ulusal politikalar ve teknolojik gelişmeler nedeniyle şehrin birçok fiziki ve sosyal sistemi çökme riskiyle karşı karşıyadır. Şehirler hızlı kentleşme, teknolojik ilerlemeler, ekonomik gelişme ve ekolojik gerilemenin kesiştiği noktadadır (Akkar, 2006).

Bu sorunlara verilen yanıtlar, bir kentin sosyo-ekonomik, politik ve kültürel koşullarının tarihsel mekânsal bağlamda belirlendiği ve bunun sonucunda "kentlerin durumu" ve "kentlerin olması gereken durumu" belirlenmiştir. Bilinçli veya içgüdüsel gelecek tasarımıdır (Şahin, 2003).

Ütopik gelenek anlayışıyla şekillenen “kentsel dönüşüm” kavramı, 2. Dünya Savaşı sonrasında köklü değişimlere maruz kalmıştır. Harap durumdaki Avrupa kentlerinde yeniden yapılanma çabalarıyla ortaya çıkan yeni akımlar, kentsel dönüşümü ütopik bir amaçtan uygulama odaklı bir amaca ulaştırmıştır. Mevcut kentsel dokuyu daha sağlıklı ve yaşanır hale getirme çabaları, aynı zamanda harap olan kent dokusunun yenilenmesi, dar gelirlilere yönelik konut projelerinin oluşturulması ve yeni konut üretimi karşısında içeriği yeniden çerçevelendirmektedir (Şahin, 2003).

Türkiye şehirleri, kentsel dönüşüm açısından Batı'dan önemli ölçüde farklıdır. Kentsel ve çevresel dinamiklere uygun kentsel dönüşüm önlemlerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Ancak önemli olan batıdaki kentsel dönüşüm tecrübesinden faydalanmak ve onu ülkemizin dinamiklerine uyarlamak için kullanmaktır (Akkar, 2006).

Bursa şehri, farklı dinlere ve yaşayan kültürlere göre yönetilmekte ve mekânsal gelişimine yön vermektedir. Tarihi kent merkezinin güneyinde ve Uludağ'ın kenarında yer alan Sular Vadisi bölgesi, zamanla geçirdiği göçler nedeniyle gecekondu haline gelen sağlıksız bir gecekondu mahallesi olarak yakın geçmişimiz haline gelmiştir. Alan gecekondulardan tamamen arındırılmış ve boş zaman etkinlikleri için bir yere dönüştürülmüştür. Çalışmadaki amaç Sular Vadisi Doğa Parkı alanının kentsel dönüşüm, peyzaj planlama ve kullanım açısından incelemesini yapmaktır.

Araştırmanın ikinci bölümünde literatür araştırması sonucu elde edilen kentsel dönüşüm kavramı, kentsel dönüşüm yöntemleri, dönüşüm süreçleri ve bu alanda yapılmış kentsel dönüşüm örnekleri, kentsel kimlik ile kentsel peyzaj planlama ve yaklaşımı incelenmektedir. Araştırmaya ait verilerin nasıl elde edildiği ve elde edilen materyaller üçüncü bölümde açıklanmaktadır. Dördüncü bölüm, çalışma alanının doğal özelliklerini, tarihsel gelişim sürecini, sosyo-ekonomik yapısını ve sosyo-kültürel yapısını içermektedir. Beşinci ve son bölümde ise, bulgulara dayalı olarak çalışma alanı gözden geçirilmiş, mevcut durumla ilgili sonuçlar ortaya konulmuş ve kentsel peyzaj planlamasına yönelik önerilerde bulunulmuştur.

2. KURAMSAL TEMELLER VE KAYNAK ARAŞTIRMASI

2.1. KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN TANIMI

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü' ne göre "dönüşüm" kelimesi, " kendisinden farklı bir hal, inkılap, bir devrim, başka bir şekle bürünen bir hal" olarak tanımlanmaktadır. Literatürde kentsel dönüşümün birçok tanımı bulunmaktadır (Akkar, 2006).

Kentsel dönüşüm kavramının ilk kez; 18. yüzyıldan itibaren başlayan sanayi devriminin sonucunda oluşan ekonomik ve sosyal çöküntü bölgelerinin yenileştirilmesi ve rehabilite edilmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmaların genel bir ifadesi olarak karşımıza çıkmış olduğu ve genel olarak, kentin nüfus yoğunluğunun azalmış olduğu ya da alt gelir gruplarının kötü şartlarda yaşadığı konut ve sanayi alanlarında, kente ekonomik olarak olumlu yönde katkıda bulunacak projelerin geliştirilmesi şeklinde uygulandığı görülmektedir (Özkul, 2017).

Turok (2007) ise kentsel dönüşüm kavramını sürdürülebilir, yaşanabilir, sağlıklı ve modern kentler yaratma hedefi olarak tanımlamış ve kentsel dönüşümün içeriğini şu başlıklar altında tanımlamıştır;

• Şehirdeki kullanılmayan, sağlıksız ve kaçak yapılaşma alanlarının yenilenmesi.
• Doğal afetlerden etkilenen yapıları alternatif kullanımlara dönüştürmek.
• Kent fonksiyonlarını doğru tanımlayarak planlama çerçevesinde dönüştürmek.
• Bu gelişim sürecinde kentsel altyapının yenilenmesi.

Kentsel alanlar karmaşık ve dinamik sistemlerdir. Fiziksel, sosyal, çevresel, ekonomik, hatta politik ve ideolojik faktörlerin etkisi altında değişip dönüşerek zaman zaman yaşam alanını ve kalitesini iyileştirseler de birçok değişim ve dönüşüme neden olabilmektedir. Bazen bu, kozmosun çökmesi ve ekonomik, sosyal, çevresel ve fiziksel olarak bozulması şeklinde kendini gösterir. Bir olgu olarak, kentsel dönüşüm belirli bir zaman diliminde sürekli olarak gerçekleşmektedir (Özden, 2005).

Kent yenilemenin ağırlıklı olarak kentsel yoksunluğu içeren bir kavram olduğu söylenebilmektedir. Kentsel istikrarsızlığı oluşturan faktörler, modası geçmiş konut yapıları, konfor koşullarının olmaması, onarım ve bakım durumu, doğru genel görünüm, çoklu meslek ve yüksek istihdam oranları ile açıklanabilir. Diğer faktör fakirliktir. Ekonomik gücün olmaması sebeplerine basitçe "kötü toplum" kavramı, sorunlu aileler, medeni olmayan davranışlar, vandalizm, çocuklar, suç, alkolizm gibi toplumdaki ve çevrelerindeki konumlarından memnuniyetsizlik durumu ile açıklanabilmektedir. Elektrikli ekipman sıkıntısı, uyumsuz standartlar vb. gibi faktörler dikkate alınabilmektedir. Bunlar kentsel yoksulluğun nedenleri ve kentsel çöküşün başlıca nedenleri olarak sıralanmaktadır (Özden, 2005).

2.2 KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN AMAÇLARI VE STRATEJİK YAKLAŞIMLAR

Kentsel dönüşüm amaçlarına çerçeve kazandıran ve yön veren önemli kent sorunları vardır. Bu nedenle amaçları anlamak üzere kısaca kentsel dönüşümün nedenlerine bakmak gerekmektedir: Bunlardan en önemlisi, gerek iç ve dış göç, gerekse de doğal olarak kent nüfusundaki artışın süreklilik arz etmesi ve bunun da artık büyükşehirlerde kaçınılmaz bir kabul halini almış olmasıdır. Nüfusun artışına bağlı kentleşme gelişmekte olan ve azgelişmiş ülkelerin devam eden bir olgusudur. Kırsal alan itici etmenleri (arazilerin parçalanması, tarımsal gelirin düşüklüğü, üretim maliyetlerinin artması, yetersiz kamu hizmetleri, güvenlik sorunları vb.) ve kentlerin çekici etmenleri (istihdam, kamu hizmetleri, kent hizmetleri, hareketlilik, kültürel çeşitlilik vb.) büyükşehirler özelinde kentleşme sürecini zorlamaya devam etmektedir. Bu dinamik kentteki toprağın değerini artırmakta ve rant beklentisi dönüşümü zorlamaktadır. İkinci olarak, küreselleşme kentleri ulusal sınırların dışına taşımış ve kent ekonomisinin dünya ekonomisiyle ilişkilerini ve etkileşimini yoğunlaştırmıştır. Ticaret, üretim ve hizmet hacminin artması, kentli nüfusun refahının artması, tüketim kalıplarının değişmesi ve altyapının yetersizliği sonucunda kentin merkezi ve çevresi dönüşüm baskısı altına girmiştir. Üçüncü olarak, ekonomik gelişme sosyal, kültürel, siyasal ve teknolojik gelişmeleri beraberinde getirerek konuttan altyapıya, kullanılan ulaşım ve iletişim teknolojileri alt yapısına, sosyal, kültürel ve eğitim donatılarına kadar yeni bir dönüşümü

gerektirir. Dördüncü olarak, yapıların eskimesi ya da estetik değerlendirmeler ile yeni yapıların tercih edilmesi özellikle konut alanlarını dönüştürme talebi doğurabilir. Beşinci olarak, afet riskleri ve yaşanılan ağır kayıpların beslediği kaygılar kentsel dönüşümü güçlendirebilir. Birçok sorun sıralanabilir ve en önemlisi tüm bu sorun veya nedenlerin birbirleriyle ilişkili olarak kentsel dönüşüme etki edebileceğidir (Tekeli, 2011).

Beş ana amaca hizmet edecek şekilde ortaya çıkmıştır kentsel dönüşüm aşağıdaki maddelerle sıralanmıştır (Özden, 2002)

1. "Toplumsal bozulmanın nedenlerini araştırarak ve ortadan kaldırarak esas olarak şehirlerin yıkımını önlemektir." Kentsel alanların çökmesinin en önemli nedenlerinden biri toplumun çökmesi veya bozulmasıdır.

2. "Şehrin dokusunu oluşturan birçok öğede sürekli fiziksel değişim ihtiyacını karşılamak." Başka bir deyişle, kentsel dönüşüm projeleri hızla büyüyen, değişen ve bozulan yeniden yapılanmaya yönelik kentsel dokuda ortaya çıkan yeni fiziksel, sosyal, ekonomik, çevresel ve altyapısal ihtiyaçları karşılamak için kentlerin parçalarını dönüştürmektedir.

3. "Şehirlerin refahını ve yaşam kalitesini iyileştiren başarılı ekonomik kalkınma modellerini teşvik etmek." Fiziksel ve sosyal yıpranmanın yanı sıra, kentsel alanların çöküntü alanlarına dönüşmesinin en önemli nedenlerinden biri de ekonomik canlılığın kaybıdır. Kentsel Dönüşüm Projesi, fiziksel ve sosyal açıdan geri kalmış kentlerde ekonomik canlılığın yeniden sağlanması, refah ve yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik stratejiler geliştirmeyi amaçlamaktadır.
4. "Kentsel alanların en verimli şekilde kullanılması ve gereksiz kentsel genişlemenin önlenmesi için stratejilerin belirlenmesi." Günümüzde sürdürülebilir kalkınma ile ilgili olan, şehrin daha önce kullanılmayan alanlarını yeniden kullanan, kentsel büyümeyi ve yayılmayı sınırlayan kentsel dönüşüm projelerinin geliştirilmesidir.

5. "Toplumsal koşulların ve siyasi güçlerin ürünü olarak kentsel politika oluşturma

ihtiyacını karşılamak üzere sivil toplum kuruluşlarının ve toplumun çeşitli kesimlerinin planlamalara katılımını sağlamak." Günümüzde kentsel üretim veya yeniden yapılanma çok paydaşlı bir planlama ve tasarım süreciyle gerçekleştirilmektedir.

Dinamik olarak değişim, dönüşüm, yeniden doğuş ve yaşam gibi kavramlar kentsel dönüşüm kavramının özü olduğu kadar kentsel yapıların yenilenmesi, değişmesi, gelişmesi, canlandırılması ve bazen yeniden tasarlanması eyleminde de kentsel dönüşüm ifade edilmektedir. Altyapının sosyal ve ekonomik programlarla inşa edildiği stratejik bir yaklaşımda, yaygın yoksunluğa genellikle günün fiziksel ve sosyo-ekonomik koşulları hakimdir (Özden, 2002).

2.3 KENTSEL DÖNÜŞÜM YÖNTEMLERİ

Kentsel Dönüşüm, mevcut kentsel yapıların yenilenmesini amaçlayan uygulamaları bir araya getiren genel bir kavramdır. Ancak bu uygulama biçimlerinin tanımı konusunda birçok farklı görüş bulunmaktadır. Bunun en önemli sebebi ise Dünyanın farklı ülkelerinden bilim insanlarının farklı isimler altında tanımladığı bu uygulamaların Türkçe'ye çevrilmesinde uzmanlar ve kurumlar tarafından oluşturulan dil birliğidir. Bu çalışmada tespit edilen dönüşüm yöntemlerine ek olarak, aşağıdaki uygulama biçimlerinin ayrıştırılmasıyla oluşturulan dönüşüm yöntemleri de bulunmaktadır. Kentsel dönüşüm projelerinde kullanılan yöntemlerin seçimi, alanın fiziki, sosyal ve ekonomik yapısına ve konuyu düzenleyen yasal çerçeveye bağlıdır (Polat ve Dostoğlu, 2007).

Kentsel dönüşüm, kentsel alanların veya kentsel dönüşüm uygulama yöntemlerine göre yeniden yapılacak kentsel alanların sağlıklı bir şekilde düzenlenmesi için birçok müdahale yöntemi geliştirilmiş ve kullanılmıştır.

Kenti dönüştürmek için düşünülen yöntem dört ana noktada açıklanmıştır. Bunlar; Yeniden geliştirme, rehabilitasyon, entegrasyon ve yeniden canlandırma yöntemlerini dikkate alınarak Türkiye'deki kentsel dönüşüm projelerinin uygulanmasını vurgulanmaktadır.

Sonuç olarak çalışmada ele alınan şehirlerin küresel dönüşümüne örnekler belirlenmesinde de etkili olmuştur.

2.3.1 Yeniden geliştirme

Sahipsiz ve değersiz yapıların olduğu alanlarda kullanılan bir yöntemdir. Bu yaklaşım, yerel yönetimlerin arazi, yüksek zemin, yüksek gelirli nüfus ve onların kentsel faaliyetlerini kullanımını en üst düzeye çıkarmasına olanak tanır. Bu yaklaşımla, yaşayan nüfus genellikle şehrin başka bir yerine taşınır. Bunun yüksek sosyal ve çevresel maliyetleri vardır. Bir mahallenin yıkılması, kiracılar, mal sahipleri ve tüccarlar için sosyal ve psikolojik strese neden olur, aynı zamanda sadece eski binaları değil, aynı zamanda işleyen sosyal sistemleri de mahvetmektedir (Yaman, 2014).

Bu yöntem gelişmiş ülkelerde kullanılmamaktadır. Gecekondu mahallelerinin şehrin diğer tarafında oluşmasına yol açmaktadır. Bununla birlikte, gelişmekte olan ülkelerde, konut koşullarını iyileştirmenin ve şehir merkezlerini modernleştirmenin tek geçerli yolu olarak kabul edilmektedir. Kamulaştırma, altyapının güncellenmesi, kamu tesislerinin inşası vb. için ödeme maliyetlerini hesapladığımızda bu yöntem de maliyetli ve pahalıdır (Yaman, 2014).

2.3.2 Rehabilitasyon

Bu yöntemin amacı, planlandığı gibi gelişen ancak zamanla yıpranan, kalabalıklaşan ve amacına hizmet edemez hale gelen bir alanın yeniden değerlendirilmesidir. Mevcut yerel yapıların korunarak korunması, onarılması ve restore edilmesi ilkelerini içerir. Rehabilitasyonun tüm aşamalarında halkın katılımı esastır. Bu yöntemin toplumsal yapı üzerindeki etkisi iki farklı şekilde ortaya çıkmaktadır. Soylulaştırma, kentleşme sürecine girmiş bir bölgeden insanları dışlayarak yerlerine üst ve orta sınıf alıcıların yerleştirilmesi yöntemidir ve soylulaştırma olarak adlandırılır. Zorunlu bir iyileşme olarak bu alandaki insanların konut edinmeye devam etmesi gerekmektedir (Yaman, 2014).

2.3.3 Entegrasyon

Bu yöntemle şehrin kimliğini korurken mevcut binaların yanına yeni binalar ekleyerek zengin bir çevre oluşturmayı hedeflenmektedir. Bölgenin asıl sakinleri, dönüşüme oradan ayrılmadan katkıda bulunmayı amaçlanmaktadır (Polat ve Dostoğlu, 2007).

2.3.4 Yeniden Canlandırma

Kentsel bir alanın sosyo-kültürel, ekonomik ya da fiziksel olarak gerileme sürecinde olan bölümlerinin canlandırılarak, gerilemeye neden olan faktörlerin ortadan kaldırılarak ya da yenilenerek yeniden canlandırılması yöntemidir (Yaman, 2014).

2.4 KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN DÜNYADAKİ SÜRECİ

Yenileme/kentsel dönüşüm fikri 19. yüzyıldan sonra, 20. yüzyılın başında doğmuş ve büyük bir sosyo-kültürel, ekonomik ve maddi dönüşümün başlangıcı olmuştur. Nüfusun aşırı hareketi, yoğunlaşması ve kentleşmesiyle birlikte başta kentsel çekirdek olmak üzere tüm kent çekirdeği dönüşmeye başlamış ve kent çekirdeğinde yaşayan nüfusun yerini yeni sosyal sınıflar almıştır. İşlevsel dönüşümler eklenerek, kentsel çöküş ortaya çıkmıştır. Öte yandan, kentin tarihi merkezinin boşaltılmasıyla birlikte bölgedeki mevcut konut fonksiyonlarının yerini ticari üniteler, küçük atölyeler ya da depolar almakta ve kalıcı sakinler yeni bir sosyal sınıf oluşturmak için merkezden ayrılmaktadır. Merkezde oluşturulan yeni özellikler. Bu işlevsel dönüşüm, sosyal, kültürel ve fiziksel özelliklerini yitirdiği için kent merkezini çok olumsuz etkilemiştir. Özellikle 2. Dünya Savaşı sırasında ağır hasar gören ve zengin tarihiyle önemli olan kentin kentsel gerilemesi, paydaşları kentsel dönüşüm/yenileme konularına ve çare bulmaya yöneltmiştir (Özden, 2002).

Avrupa ülkelerinin kentleşme kavramının ortaya çıkmasında ve gelişmesinde ciddi bir katkı sağladığı bilinmektedir. 1850'lerde Avrupa şehirleri, kırsal alanlardan kentsel alanlara güçlü bir göçle uğraşmak zorunda kalmıştır. Bu göçler sonucunda kentte çeşitli yerleşim ve sağlık sorunlarının yanı sıra sosyal ve ekonomik problemler baş göstermiştir. Bu problemler kentsel alanlarda büyük heyelanlara neden olmuştur. Böylece, ilk dönüşüm dalgası, 1870 ve 1890 yılları arasında tüm büyük Avrupa şehirlerinde kapsamlı kentsel planlama ile modern şehir merkezlerinin yaratılmasıyla başladı (Özden, 2002). Kamusal alanı artıran ilk kentsel dönüşüm projesi ile temiz, sağlıklı ve yaşanabilir bir şehir yaratın. 19. yüzyılda parklar hareketi, doğayı şehre yaklaştırmayı amaçlamış, böylece şehrin merkezinde büyük parklar yaratmıştır (Akkar, 2006). Sokak, cadde, idari binalar, eğitim binaları ve opera binası gibi yeni açık alanların yanı sıra evler, tren istasyonları ve kültür merkezleri inşa edilmiş, tüm bu gelişmeler uygulansa da bu modern alanların özgün karakterdeki alanlarla birleştirilmesi gerekmiştir, çünkü bu merkezlerin dışında tarihi ya da yeni yeni gelişmeler gerçekleşmiştir (Özden, 2002).

“Kentsel dönüşüm” kavramı, ütopik bir gelenek anlayışı temelinde oluşturulmuştur. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra köklü değişikliklere uğramıştır. Harap durumdaki Avrupa şehirlerini yeniden inşa etme çabaları ve yeni ekonomik yöntemler, kentsel dönüşüm kavramını idealize edilmiş ideallerden uygulama odaklı bir çerçeveye dönüştürmüştür (Şahin, 2003).

II. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, çoğu Avrupa şehri harabeye dönmüştür. Yüzyıllardır var olan tarihi anıtlar moloz yığınına dönmüştür ve evlerin, okulların, hastanelerin ve ulaşımın yıkılması kent merkezlerinin varlığını tehdit etmeye başlamıştır. Bu dönemde kentsel yeniden yapılanma zor bir işti. Kentsel dönüşümle ilgili ilk çalışmaların 50'li yıllarda gecekondu denilen gecekonduların ortadan kaldırılmasıyla başladığı bilinmektedir. Bu politika, tüm nüfus merkezlerinin yıkılması ve yeni kentsel yapıların oluşturulması, yeni sokaklar oluşturarak ulaşım sisteminin yeniden düzenlenmesi ve 1960'larda "tarihi yapıların korunması" gibi önlemleri içermektedir. Yerel sakinler ve vatandaşlar Gecekondu mahallelerini temizlemeye yönelik politikalar, kentsel yenileme ve korumanın yerel halkla birlikte

yapılması gerektiği fikrini benimsemiştir (Özden, 2002).

Bu dönemdeki siyasi söylem, artan demokratik katılımdan yana olmuştur. Planlama sürecine halkın katılımı, değişimi planlamanın en önemli yoludur. Bu yeni planlama yaklaşımı katılımcı planlama olarak tanımlanmaktadır. Kişisel isteksizlik ve deneyimsizlik nedeniyle, bu kararlar doğrudan şehrin uzun vadeli karar alma süreciyle ilgili olmakla birlikte, katılım için aşılması gereken engeller olarak görülse de, kısa vadeli kişisel çıkarlar ön plana çıkmıştır. Katılımcı planlamacıların karşı karşıya kaldıkları en önemli ikilem, bu kararlara kamuoyu desteği sağlamaktı (Erden, 2003).

Savaş sonrası 1980'lerde toplu konut topluluklarında büyüyen problemler, kamu yetkililerinin müdahalesini gerektirmiştir. Bu tecrübe, kentsel dönüşüm olgusunun yerleşmelerin sosyal ve fiziki sorunlarını ortaklaşa çözmeyi hedefleyen bir anlayışla sahiplenilmesini gerektirmektedir ki bu da başarılmış bir iş değildir. 1981'de Avrupa Komisyonu "Kentsel Yenileme" adlı bir kampanya başlatılmıştır. Ancak kavramın yıkım ve yeniden yapılanma anlamına geldiği endişesiyle hareketin adı Kentsel Rönesans olarak değiştirilmiştir (Özden, 2002).

1992 tarihinde Avrupa Yerel ve Bölgesel Yetkililer Sürekli Toplantısı'nın Strasbourg'da yapmış olduğu 27. oturum kapsamında oluşturulan "Avrupa Kentsel Şartı", 'ideal şehri' kenti haklarının korunduğu, en iyi yaşam koşullarının sağlandığı, halka iyi bir yaşam biçiminin sunulduğu, değerini orada yaşayan, ziyaret eden, çalışan ve ticaret yapan, eğlence, kültür ve bilgiyi orada arayan ve eğitim görenlerden alarak birçok sektör ve aktiviteyi bir arada uyum içinde barındıran yer" olarak tanımlamaktadır. Bunun yanında, ideal bir şehrin modern gelişme ile tarihi mirasın korunması arasındaki dengeyi kurabilmesi, eskiyi tahrip etmeden yeniyle bütünleştirebilmesi ve sürdürülebilir kalkınma ilkelerini sağlayabilmesi öngörülmektedir. Bu dönemde kentsel yenileme çalışmaları "ideal şehir" anlayışı ile benimsenmiştir (Özden 2002).

1990'lı yıllardan itibaren ekonomik, toplumsal ve çevresel faktörlere dayanılarak, "sürdürülebilir kent ve bölgelerin geliştirilmesine yönelik ihtiyaçların olduğunun tespit edilmesiyle birlikte özellikle Avrupa'da ekonomik, toplumsal ve çevresel kaynakların etkin ve verimli kullanımını sağlayacak kentsel dönüşüm politikalarının uygulanması, kent merkezlerinin canlandırılması, çok işlevli kentsel alanların ve sürdürülebilir ulaşım tekniklerinin geliştirilmesi, doğal ve tarihi mirasın korunması gibi bir çok ana politika başlığı, kent planlama gündeminde yer almaya başlamıştır (Jefrrey ve Pounder 2000).

Sonuç olarak, kentlerin sosyal, ekonomik, fiziksel ve çevresel bozulmasına çözüm bulmak için 19. yüzyıldan bu yana gerçekleştirilen dönüşüm politikalarında ve müdahale biçimlerinde farklılıklar görülmektedir (Günay, 1994).

2.5 KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN TÜRKİYE'DEKİ SÜRECİ

Kentin sosyal süreçleri ve kendine özgü özellikleri, yapısını şekillendirmektedir. Bir ülkedeki farklı değişkenler arasındaki etkileşimler, farklı kentsel dönüşüm modellerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Türk şehirlerinin dönüşümü, ekonomik, sosyal, fiziksel, yönetsel ve yapısal değişkenlerin etkileşimi ile gerçekleşmektedir (Ataöv ve Osmay, 2007).

Modernleşme ve kültürel değişim sürecinde kentsel dönüşüm kavramının anlamı çeşitli süreç ve dönüşümlerle Türkiye'ye aktarılmış olsa da Türkiye'ye baktığımızda "kentsel dönüşüm" ve kentsel dönüşümün tarihçesinde kentsel dönüşüm olarak kullanıldığını görmekteyiz. bir araç uzun değildir (Şahin, 2003). Bir kamu hizmeti veya pratik amaç olarak kentsel dönüşümün uygulanması nispeten yeni bir olgudur (Tekeli, 1991).

Cumhuriyet kurulmasından sonraki süreçte Türkiye'de ki şehirciliğin şehirde yarattığı yeni modernite dokusunu geleneksel Türk şehirlerinin tarihi organik yapısına adapte etmek zor olmuş, sınır ve uyum sorunları ortaya çıkmıştır. Tarihi kent yapıları insani ve insani niteliklere sahip olup görsel ve yaratıcı içerik

sağlarken, yeni geometriler doğrudan kâr odaklı ve erişilebilir niteliklere sahip olup, değişim ve dönüşüm için baskılar yaratmaktadır (Bilsel, Polat ve Yılmaz, 2003).

Cumhuriyet döneminde başlayan, yoğun göç ve 1950'lerin var olan kentsel karakteri ile başlayan "modern, bilinçli, örgütlü, çalışkan" kentleşme hareketi olarak tanımlanabilecek ivmenin yakalanması uzun zaman almıştır. Bu süreçte ülkemizdeki sağlıksız kentleşme olgusunun tohumları da atılmıştır. Ülkemizde göç, en küçük yerleşim yerlerinden büyük şehirlere doğrudan yerleşim şeklinde gerçekleşmektedir. Böylece barınma, ekonomik, sosyo-kültürel ve göç sorunlarına bağlı toplumsal gerilimler ve çatışmalar yeni sorunlar yaratmaktadır. Böylece, tüm şehirler ve özellikle şehir merkezleri, fiziksel mekanın bu kontrolsüz hareketinden etkilenmiş ve kentsel çöküşe neden olmuştur. Sağlıksız ve kaçak barınma, altyapı sorunları, kısa vadeli barınma ihtiyaçları, düşük fiziksel standartlar, kentsel yoksunluk ve değişim ihtiyacını çözmek için yaratılmıştır (Özden, 2006).

Türkiye'de kentsel dönüşüm, fiziksel, yönetsel ve sosyo-ekonomik, dinamiklerle zaman içinde değişmiştir. Uygulama bu dinamiklere paralel olarak gerçekleştirilmiştir. Dönüştürücü müdahaleler ve araçlar, yerel bağlamsal koşullardan ve küresel eğilimlerden etkilenmiştir. Bu müdahale biçimleri, fiziksel müdahalelerin yanı sıra daha geniş sosyoekonomik yönleri içerecek şekilde kademeli olarak çeşitlenmektedir. Türkiye ile ilgili küresel planlama ve düşüncedeki değişikliklerin bir parçası olarak çeşitli müdahale biçimleri ortaya çıkmıştır. Geçiş müdahalelerine daha katılımcı ve prosedürel yeni planlama yaklaşımlarıyla yaklaşılmalıdır (Ataöv ve Osmay, 2007).

Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa ülkelerine kıyasla şehirlerimizde yaşanan değişim, son zamanlarda ilgili çevrelerde tartışma konusu olan bir olgudur. Bu nedenle kentsel dönüşüm ihtiyacını doğuran birçok sebep bulunmaktadır. Göç, gecekondular, kaçak yapılaşma, bazı iç ve eski şehirlerdeki sorunlar ve son olarak depremler (geniş anlamda afetler) kentsel dönüşüm ihtiyacına neden olan ve şu ya da bu nedenle şehri olumsuz etkileyen ana faktörlerdir (Özden, 2006).

1999'daki ölümcül Marmara depremi, Türkiye'de çok tartışılan bir kentsel dönüşüm konusunu tetiklemiştir. Şimdiye kadar kentsel dönüşüm çok az ilgi görmüştür. Dolayısıyla 1999 yılı bir kilometre taşı, kentsel dönüşümün en önemli nedeni olarak adlandırılabilir. Bu tarihten itibaren hem ilgili akademik çevre hem de kent yönetimi neredeyse tüm araştırmaları kentsel dönüşüme yöneltmiştir. Özellikle yerel yönetimler kentsel dönüşümü bir kurtarıcı olarak benimsemektedir. Böylece, paydaş baskısı altında, yasal yeniden yapılanma için yeni hareket içinde kentsel dönüşüm daha geniş bir alanda kendini göstermeye başlamaktadır (Özden, 2006).

Türkiye'deki kentsel dönüşüm olgusu ve uygulaması, 1950'ler-1980'ler, 1980'ler, 1980'ler-2000'ler ve 2000'ler sonrası olmak üzere üç farklı dönemde ele alınmaktadır. Bu üç dönemde kentsel dönüşümün yarattığı konut ve istihdam, birbirine bağımlı bölgelerin dönüşümünü etkilemiştir (Ataöv ve Osmay, 2007).

1950 ve 1980 yılları arasında ekonomik yönden büyüme ile beraber sanayileşme politikaları, kırsaldan göç ve hızlı kentleşmenin yanı sıra sanayi kentlerinin ortaya çıkmasına 1950 yılından 1980 yılına kadar olan süreçte neden olmuştur. Bunun sonucunda kentlerde çeşitli sosyo-ekonomik değişimler yaşanmıştır (Ataöv ve Osmay, 2007).

Göç nedeniyle barınma sorunları, ekonomik sorunlar, sosyal ve kültürel sorunlar, toplumsal gerilimler ve çatışmalar ile ilgili yeni sorunlar artmaktadır. Tüm şehirler, özellikle iç şehirler, fiziksel mekandaki bu kontrolsüz hareketin etkilerine maruz kalıyor ve kentsel çöküşle sonuçlanmaktadır. Düşük standartlı ve kaçak yapılaşma, altyapı sorunları, köhne kültürel miras, yetersiz malzeme standartları, yetersiz temizlik ve gıda kısa vadeli barınma ihtiyaçlarına yanıt olarak ortaya çıkmış, kentsel yoksulluğa katkıda bulunmuş ve altta yatan bir değişim ihtiyacı ortaya çıkmıştır (Özden, 2005).

Göç, şehirlerin kenar mahallelerindeki özel veya kamu arazilerine ve kentsel apartmanlara el konulmasını hızlandırmıştır. Bazı gecekondu mahalleleri, "satış için yapılmış" girişimciler tarafından inşa edilen bireysel ev ve apartmanlara ve

kooperatifler aracılığıyla meslek kuruluşları veya bankalar tarafından desteklenen toplu konutlara dönüştürülmüştür (Özden, 2005).

Bu dönemde yasal yerleşimler gecekonduları sıradan yerleşim alanlarına dönüştürmüştür. Bu dönemin kentsel planlama anlayışıyla elde edilen yasal düzenlemeler, gecekonduların yasallaşmasının habercisiydi. Yasal düzenlemeler nedeniyle şehrin fiziki alanı değişmiştir, birçok boş alan inşa edilmiş ve şehre büyük ve yeni yapılar eklenmiştir. Türkiye'nin dönüşüm süreci sosyal, ekonomik, idari ve fiziksel gelişimden etkilenmekle birlikte, kentsel mekan dört farklı dönüşüm sürecinden geçmiştir. Türkiye'nin tarihi iklimini ciddi anlamda bozan ilk şehir dönüştürme uygulamasıdır. Bu, şehirlerin varoşlarındaki kötü binaların kısıtlı imkanlarla yüksek binalar üretip taşıdıkları bir yeniden yapılanma pratiğidir. Kentsel orta ve üst gelir sınıflarının konut üretim ihtiyaçlarını ve büyüyen kentin varoşlarını karşılayacak bir fiyatla mevcut gecekonduları kentin diğer bölgelerine taşıyan ve gelişimini sağlayan bir kentsel dönüşüm uygulamasıdır (Ataöv ve Osmay, 2007).

Kent merkezinin geçiş ve çöküntü alanlarında bir dönüşüm gerçekleşmiştir. Karma mülkiyetli alanlar yeni gelenlere kiralanmış veya asıl sahipleri tarafından terk edilmiştir. Bu bölgeye daha sonraki döneme kadar herhangi bir uygulama görmemiştir (Ataöv ve Osmay, 2007).

1980 ve 2000 yılları arasında ülkemizin doğu bölgesinde artan siyasi huzursuzluk ve güvenlik endişeleri 1980 yıllarından sonra bazı yerleşim yerlerinin terk edilmesine yol açmış ve sonucunda kırsal nüfus şehirlere göç etmeye devam etmiştir (Şenyapılı 2006). Kent nüfusundaki artışa rağmen doğurganlık hızı bir önceki döneme göre azalmış; Kentsel nüfus artışı azalmıştır (Ataöv ve Osmay, 2007).

1980'den önce gecekondu mahallelerinin yasallaştırılması ve ticarileştirilmesi, organize gecekondu üretiminin temellerini attı; Yasadışı kişi ve kuruluşlar, gecekondu inşa ederken kira ve mülk topladı. Kentin kenar mahalleleri dört beş katlı

binalara, apartmanlara dönüştürüldü. 1980'li yıllarda ise kentlerde çeşitli toplu konut uygulamaları yaygınlaşmaya başlamıştır (TURE, 1996).

2000 yılı sonrası dönemdeki en önemli gelişmeler, kent dönüşümün yasalara dahil edilmesi, yerel girişimlere katılım için yöntem ve araçların getirilmesi ve bunların planlama gündemine alınması olmuştur (Özden, 2006).

Türkiye'de hazine arazileri üzerinde yer alan gecekondular kentlerin harabe ya da çöküntü bölgelerine dönüşmüştür. Bu alanların hızlıca belirlenip gerekli planlamaların yapılarak kentsel dönüşüm sürecine alınması gerekmektedir. Bu doğrultuda; ülke genelinde mülkiyet yapısının ve yapı bilgilerinin çıkartılması, mevcut arsa ve arazi durumlarının belirlenmesi, kısa, orta ve uzun vadeli arsa üretme olanaklarının mevcut olup olmadığının tespit edilmesi, enkaz alanları içerisinde bulunan tarihi güzelliklerinin gün yüzüne çıkarılması, hazine arazi alan ve sınırların belirlenerek kayıtlarının oluşturulması önem arz etmektedir. Diğer bir önemli konu ise sağlıklı bir toplumsal yaşamın varlığı için sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel unsurlar kadar güvenlik unsurunun önemi yadsınamaz düzeydedir. Günümüzde kentlerde yaşayan insanlar herhangi bir tehlike ve suça maruz kalmaksızın yaşamlarını güven içerisinde sürdürmek istemektedirler. Bu noktada kentsel dönüşüm sürecinde kentlerde yaşayan insanların güvenliklerinin sağlanması ve güvenlik kaygılarının giderilmesi de önem arz eden diğer bir konudur (Bulut ve Kara, 2011).

Geçmişten günümüze arsa ve konut politikaları istikrarlı ve etkili bir seyir izlememiştir. Tüm bu nedenlerle ülkemizde kentsel dönüşüme ilgi 2000 yılından itibaren pozitif bir gelişme ile kent planlamasında önemli bir yer almaktadır. Bu gelişmeler, büyük ulaşım ağları boyunca şehir sınırlarının ötesinde kentsel büyümeyi, şehirlerin kısmen yeniden geliştirilmesini, merkez ve çevrede bozulan mevcut kentsel yapıların yenilenmesini ve iyileştirilmesini gerektirmektedir. 2000'li yıllarda sosyo-ekonomik yapıdaki değişimlerle birlikte yoksulluk ve işsizliğe bağlı sosyal hizmetlere ve eğitime erişim sorunları artmış, kentsel gecekondu bölgelerindeki suç oranı da artmıştır (Özden, 2006).

Gelişmiş ulaşım ve iletişim ağları, yeniden yapılanma ekonomik ilişkilerin bir fonksiyonu olarak kentsel yönetimin sınırlarını bölge ve kentlerin sınırlarını zorlamıştır. Bu gelişmenin bir sonucu olarak kentsel yönetim ihtiyacı olarak belediyelerin karar alma sürecidir. (Ataöv ve Osmay, 2007): "Sağlıklı ve güvenli bir yaşam alanı yaratmak çevrenin tamamında sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda Yeni yerleşim ve gelişme alanlarının ilgili idari organlarca (merkezi ve yerel) kurulmasını sağlamak, standartlara uygun kullanılmasını sağlamak, "kurmak" olarak tanımlanmaktadır. Yeni binaların inşası ve ucuz bina ve arazi üretimi için toplumsal katılımı esas alan düzenleyici ilke ve ilkeler ile ilgili uygulamalardır (KDKT, 2004).

2.5.1. Türkiye'de Kentsel Dönüşümün Yasal Dayanakları

Kentsel Dönüşüm ile uygulanan program ve projelerin kentlerin iyileştirilmesi noktasında yeterli olmasa da yasal anlamda konuların revize edildiği, yetersiz olarak görülen konuların giderilmeye çalışıldığı özellikle 2003 yılından beri kentsel anlamda sorunların çözüme kavuşturulmasına yönelik birçok düzenlemelerin yapıldığı söylenebilir. Türkiye'de kentsel dönüşümün genel olarak yasal kaynakları şunlardır:

- 1969 tarih ve 1164 sayılı Arsa Üretimi ve Değerlendirilmesi Hakkında Kanun,
- 1976 tarih ve 775 sayılı Gece Kondu Kanunu,
- 1983 tarih ve 180 sayılı Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname,
- 1984 tarih ve 2981 sayılı İmar Affı Kanunu,
- 2004 tarih ve 5273 sayılı Arsa Ofisi Kanunu ve Toplu Konut Kanununda Değişiklik Yapılması ile Arsa Ofisi Genel Müdürlüğünün Kaldırılması Hakkında Kanun,
- 2004 tarih ve 5104 sayılı Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu,

- 2005 tarih ve 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun,
- 2004 tarih ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu,
- 2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu,
- 2012 tarih ve 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun,
- 2012 tarih ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun,
- 2011 tarih ve 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamesi,
- 2011 tarih ve 648 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamesi.

644 ve 648 Sayılı KHK'ler ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Kentsel Dönüşüm konusunda görevlendirilmiştir. Ülkemizde kentsel dönüşüm süreci Çevre ve Şehircilik Bakanlığının kontrolü ve girişimleriyle yol almaktadır.

2.6 KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN KENT KİMLİĞİNE ETKİLERİ

2.6.1 Kentsel Dönüşümün Kentsel Kimlik ve Kent Kültürü Üzerindeki Etkisi

Kentler, oluşumlarından bu yana, içinde bulundukları toplumların siyasi, kültürel, ekonomik ve sosyal yapıları tarafından yönlendirilen değişim merkezleri olmuştur. Günümüzde en önemli yerleşim birimlerinden biri olan kentler, kırsal alanlardan farklı özelliklerle ayrılmış olarak bulunabilmektedir. Kent, "toplumun sürekli geliştiği, barınma, konut, yolculuk, çalışma, dinlenme ve eğlenme gibi gereksinimlerinin karşılandığı, tarımda daha az kişinin çalıştığı ve nüfus yoğunluğunun köylere oranla daha fazla olduğu, küçük mahallelerden oluşan

yerleşme yeri olarak tanımlanmaktadır (Keleş, 1980).

Bir kenti yalnızca fiziksel bir yerleşim birimi olarak görmek ya da bir kent ile içinde yaşayan bireyler arasındaki etkileşimin yokluğunu düşünmek anlamsızdır. Bu noktada, her şehrin tarih boyunca gelişen kendine has bir kimliği ve kültürü olduğu görülebilir. Burada kent kültürü, kronolojik olarak birikmiş ve birleşik bir arada yaşama pratikleri, ekonomik, siyasi, ideolojik gibi belirli bir yerleşim düzeninde yaşayan topluluklardır (Kentleşme Şurası, 2009).

Kent kültürleri arasındaki tarihsel bağlar antik çağlara kadar uzansa da günümüzde kent kültürünü ve kimliğini şekillendiren başat faktör sanayi devrimi ve bunun sonucunda sosyo-kültürel alanda yaşanan değişim ve dönüşümlerdir (Mutlu ve Batmaz, 2013). Sanayi Devrimi, tarımsal yapının parçalanmasına ve kentlerde sanayileşmeye yol açmış, bu da nüfusun kırsal alanlardan kentsel alanlara kaymasına neden olmuş ve sanayinin ihtiyaç duyduğu 'yedek işgücü' kentlere yerleştirilmiştir. Kentlere gelen ve işçi sınıfına katılan kitleler, kentlerde ağır çalışma koşulları, yoksulluk ve sağlıksız barınma koşullarıyla karşılaşmış ve bunun sonucunda kentler kültürel bir kaynaşma mekânı olmaktan ziyade, öncelikle bir üretim mekânı haline gelmiştir (Mutlu ve Batmaz, 2013).

Sanayi Devrimi'nden sonra başarı unsur haline gelen kentlere yoğun bir şekilde müdahale edilmiş ve birbirlerine giderek daha fazla benzemeleri dayatılarak şekillendirilmiştir (Mutlu ve Batmaz, 2013).

Kentler, içinde yaşayan toplumların ihtiyaçlarının karşılandığı ilk büyük yerleşim yerleridir. Bir kentteki insanların inançları, gelenekleri ve yaşam tarzları, o kenti kent yapan temel kültürel özellikleri oluşturur. Nasıl ki doğadaki tüm canlılar kendilerini diğer canlılardan ayıran özelliklere sahipse, şehirler de kendilerini birbirlerinden ayıran temel özelliklere sahiptir. Bir kentin kimlik özelliklerinin doğal çevre, yapılı çevre ve sosyal çevre olmak üzere üç temel özellikten oluştuğu kabul edilmektedir (Keleş ve Mengi, 2017).

Bu unsurların birbirleriyle etkileşime girerek kentin kimliğini oluşturduğu yadsınamaz bir gerçektir. Kent kimliğinin unsurlarından biri olan yapılı çevrenin insan eliyle tahrip edilmesi ve yağmalanması, kentte yaşayan insanların aidiyet duygusunun kaybolmasına, kentteki insanların dayanışma ruhunun zedelenmesine, ortak kentlilik bilincinin kaybolmasına ve insanların kente yabancılaşmasına neden olmaktadır (Keleş ve Mengi, 2017). Yabancılaşma, 'kent sahipliği' kavramının karşıtı olarak ortaya çıkmaktadır. Mülkiyet anlamının ötesine geçen soyut bir kavram olarak kent sahipliği, kişinin kentle özdeşleşmesi ve onunla birlikte var olması anlamına gelmektedir (Mutlu ve Batmaz, 2013).

Modern anlamda sanayi devrimi, günümüz kent kimliğinin ve kültürünün şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Endüstriyel ilişkilerin dönüşümü öncelikle yapılı çevrenin mekânsal boyutunda değişikliklere yol açmıştır ve mekânsal boyuttaki her değişiklik sosyo-kültürel yapıda da değişikliklere neden olmaktadır. Sanayileşmenin bir sonucu olarak tarımsal yapı çökmüş, kent nüfusu artmış ve kentlere gelenler yoksulluk, ağır çalışma koşulları, sömürü ve sanayi devriminin yarattığı 'dışlanma sorunu' ile karşı karşıya kalmıştır. Simmel, Metropol ve Zihinsel Yaşam adlı kitabında bu değişimlerin bir yönünü ele almaktadır. Simmel, günümüzde mega kentlerdeki birçok ilişkinin ekonomik faktörlere dayandığını savunuyor. Bu nedenle, paranın kentsel yaşamı yönlendirdiğini ve herkes için ortak payda haline geldiğini söylemektedir. Sanayi devrimi sonrasında üretim ve tüketim düzeyinde yaşanan bu dönüşüm, sosyo-kültürel değerlerin yitirilmesine yol açmış, Simmel'in de belirttiği gibi kentli bireyleri sadece üretim ve tüketim nesnesi haline getirerek yalnızlaştırmıştır. Öte yandan bu noktada 'kent olma' duygusu sekteye uğradığında sermaye kenti metalaştırır ve metalaşan kent kimliğini kaybetmeye başlamaktadır (Simmel, 2001).

Günümüzde yaşadığımız şehirlerin bir kimlik sorunu olduğu ve birbirine benzeyen tekdüze yerleşim yerlerine dönüşmeye başladığı sıklıkla dile getirilmektedir. Sanayi devriminden sonra oluşan bu kentler sürekli mekânsal dönüşüme maruz kalmakta, sermaye biriktirmek için yüksek binalarda yaşamaya zorlanan insanlar bireyselleşmekte ve tüketime tabi olmaktadır.

Günümüzün kentsel mekânları, çeşitli müdahale araçlarıyla sürekli bir dönüşüm ve değişimle karşı karşıyadır. Kentsel dönüşüm, kentsel alanları değiştirmek ve dönüştürmek için kullanılan en etkili müdahale araçlarından biridir. Kentsel dönüşüm, "kentsel sorunları çözmek ve kalıcı çözümler üretmek için bütünleşik bir vizyon ve eylem olarak tanımlanabilmektedir (Thomas, 2003).

Kent kimliğinin önemli bir unsuru olan mekânın fiziksel yapısı, insanların kültürel yargılarını etkili bir şekilde etkilemektedir. Kentsel yenilemenin amaçlarından bir tanesi de kentsel mekânın kalitesini artırmaktır. Mekânın kalitesini artırmak için, altyapı ve üstyapı olanaklarıyla güçlü bir kentsel yapı oluşturmak ve fiziksel değişim bağlamında kente özgü değerlerin korunması ve geliştirilmesi unsurlarını göz önünde bulundurmak önemlidir. Tüm bu faktörlerin bütüncül bir şekilde geliştirilmesi ve uygulanması, kent kültürünün korunmasına ve yaşanabilir kentler yaratılmasına yardımcı olacaktır (Thomas, 2003).

Türkiye'de özellikle son dönemde bir dizi kentsel dönüşüm çalışması yürütülmektedir. Türkiye'nin hemen hemen tüm kentlerinde yürütülen bu çalışmaların kentsel mekânların sosyo-kültürel dokusu üzerindeki etkisi sıklıkla sorgulanan ve tartışılan bir konudur. 2009 yılında Kentleşme Şurası'nda kent kimliğinin korunmasına yönelik mekânsal stratejiler önerilmiştir. Bu stratejilerden ilki tarihi iklimi korumaktır. İkincisi, kente özgü mimariyi terk ederek kente yabancı tek tip bir mimariyi tercih etmektir. Üçüncü strateji, kentsel yerleşimler belirli bir yaşanabilirlik düzeyine ulaşana kadar yeni gelişme alanlarının açılmamasıdır. Bir diğer önemli mekânsal strateji, tarihi kent kültürünün önemli bir unsuru olan çarşı kültürünün yeniden canlandırılması ve mevcut alışveriş merkezi uygulamasının terk edilmesidir (Thomas, 2003).

Bu politikalara rağmen Türkiye'deki kentsel dönüşüm uygulamaları, tarihi kent dokusunun tahrip edilmesine, tek tip ve benzer binaların inşası için kentin kendine özgü mimari yapısının yok edilmesine, kentsel gelişme alanı dışındaki tarım arazilerinin ranta açılmasına ve kentin her yerine AVM'ler yapılmasına yol açmıştır. TOKİ gibi kamu kurumları aracılığıyla neredeyse tüm şehirlerde müstakil konut siteleri inşa edilmektedir. Kentlilik bilincinin geliştirilmesi aşamasında, daha yaşanabilir kentler yaratmak için mekânsal dönüşümün kent kimliğini koruması ve geliştirmesi önemlidir (Mutlu ve Batmaz, 2013).

2.7 KENTSEL PEYZAJ PLANLAMA

İnsanlığın en geniş ve geniş kamusal yaşam alanlarını temsil eden şehirler, insanların istek ve fikirlerini en iyi gerçekleştirdiği ve teknolojik imkanlardan en fazla yararlandığı yerlerdir. Şehirler "çevresel gereklilikler için tüm makul kriterleri; aşırı iklim koşullarına dayanma yeteneği; sıhhi koşullara uyulması; insanlar kolayca ve güvenli bir şekilde hareket edebilir; rekreasyon ortamı ile insanlar arasındaki ilişkilerin ve onların doğal ve kültürel çevreleri arasındaki iyi bağların en uygun koşullarda sürdürülmesi " estetik, ekonomik ve teknik işlevlerin eridiği bir yeri düşündüren bir düzeydir. İster yeni şehirler oluşsun, ister eski şehirler yeniden inşa edilsin, ister imar için yollar oluşturulsun, şehirlerin doğuşunun temel sebepleri, insanların ve toplumların fiziksel, fizyolojik, psikolojik, sosyal ve ekonomik durumları, kültürel estetikleri, çeşitli ihtiyaçları ve rekreasyonel özellikleridir (Pamay, 1978).

Kentsel peyzaj, kentsel çevrenin bilinçli olarak düzenlenmesini ifade eder. Kentsel peyzaj tasarımında fiziksel yapıların yanı sıra sosyokültürel yapılara ilişkin veriler de önemlidir (Karaman 1992). Yapılar ve organizasyonları kentsel peyzajı tanımlamaktadır. Hemen hemen her şehirde toplulukların yaşayabileceği, çalışabileceği, oynayabileceği yerler bulunmaktadır. Kentsel peyzajlarda ticari ve konut alanları, endüstriyel alanlar, idari alanlar, ulaşım tesisleri, sosyal tesisler, yeşil alanlar ve açık alanlardır. (Akdoğan, 1975; Açıköz ve Tanrıvermiş, 2000).

Bechmann (2003), kentsel peyzaj planlamanın amacını, doğal sistemleri, insanların

faydalanma eylemlerinden kaynaklanan tahribatları korumak ve doğal sistemleri geliştirerek muhafaza edici doğa korumasını ve uzun vadeli faydalanma süreçlerini mümkün kılmak olarak tanımlamıştır.

Kentsel peyzaj önemli bir kültürel varlıktır. Duygusal ve pratik uyumun, tarihsel bilginin ve estetik dürtülerin ana kaynağını oluştururlar. (Özkadif, 2001). Kent peyzajı, "kentsel kompleksin bileşenleri ile yapılandırılmamış mekanların bir birey olarak değil, bir kompleks olarak ilişkisi" olarak tanımlanmaktadır (Konuk, 2007).

Planlama, insanlar ve çevreleri arasında düzenli ilişkiler kurmayı amaçlayan bir karar verme mekanizmasıdır (Gürel, 1974). Peyzaj alanlarının doğal potansiyelini belirleyen peyzaj planlama, ekonomik ve sosyal kullanımın peyzajın yapısı üzerindeki etkisini ve ayrıca doğal faktörlerin çevre kirliliğine ve etkileşimli faktörlere karşı direncini değerlendirerek arazinin kullanıma uygunluğunu incelemektedir.

Pamay (1978)'e göre, öncelikle peyzaj planlamasının genel ilkelerine dayalı olarak başarılı bir kentsel peyzaj planı tanımlanmalıdır. Planlamanın dayandığı alanlara ilişkin kararlar aşağıda maddeler halinde verilmiştir:

1. Açık (yeşil) alan ihtiyacının belirlenmesi
-Gerekli miktar
-İhtiyacın türü ve işlevinin belirlenmesi

2. Açık (yeşil) bölgelerin işlevlerinin tanımı.
-Rekreasyon işlevi (dinlenme, yürüyüş, gezi…) Estetik/dekoratif işlev
-Koruma (rüzgar, don, ısı, toz, duman, gölgeler, gürültü vb.)
-Fonksiyon
-Tampon bölgeler

3. Açık alanlara (yeşil alanlara) erişimin analizi

-Yaya olarak erişim (yaş grubuna göre), taşıt ile erişim
-Şehir dışı ulaşım ve araç sağlayan şehir içi ulaşım sistemleri

4. Bir açık alan sistemi oluşturun açık alanlar arasındaki organik bağlar (fiziksel, estetik, işlevsel)
-Açık alanlar ve insanlar arasındaki bağlantılar
-Açık alanların ve kentsel alanların bağlantısı
-Bölge içindeki açık alanlar ve şehirlerarası bağlantılar

Kentlerde açık alanlar, kentsel yaşamda hizmet ettikleri pek çok ihtiyaca ek olarak, ağırlıklı olarak birer nefes alma alanı olarak değerlendirilmektedir. İdeal olarak insanlar, binalar ve açık alanlar arasında belirli orantıları koruyarak kentlerde biyolojik, sosyal, fiziksel ve estetik amaçlı işlevleri yerine getirmektedir. (Kırzıoğlu, 1995). İnsanların yürüyüş, dinlenme, bakma ve eğlenme gibi doğal rekreasyonel ve estetik ihtiyaçları ile temiz hava ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçları karşılamak için açık yeşil alanlar büyük önem taşımaktadır.

Pamay (1978)' göre açık mekanın işlevselliğini aşağıdaki şekilde açıklamaktadır:

• Kentte fiziksel dengeyi açık alanlar sağlamaktadır. Örneğin, kentte konut, ticaret, sanayi gibi farklı özelliklere sahip kesimler arasındaki karşılıklı olumsuz etkileri ve çatışmaları çözmek için bir tampon bölge görevi görür.

• Şehirlerdeki insan ve bina yoğunluğundaki artışları önleyerek veya hafifleterek çevreye yayılma eğiliminde olan kentsel yerleşimlerin kontrol edilmesine ve test edilmesine yardımcı olurlar.

• Vatandaşlar ve kitleler arasındaki açık alanların dengesi için bir terazidir.

• Şehrin gri geometrisinin olumsuz etkisini azaltan açık alanlar. Hayati bir işlevi vardır - hayat vermek, kütleler inşa etmenin yumuşak anlamını kazanmak ve bu

kütleleri organik olarak birbirine bağlamak. Açık alanların yapı kütlesi üzerinde tam olarak olumlu bir etkiye sahip olması için, ağaçlıklı sokaklar ve peyzaj alanlarının doğal ve uygun halde kullanılması ve bağlanmasına ihtiyaç vardır.

• Dış mekanlarda, özellikle yeşil alanlarda ve yeşil alanlarda gürültüyü emer ve bastırır.

• Yeşil alanlar, özellikle ağaçlar, oksijen üretilmesine ve hava kalitesinin iyileştirilmesine yardımcı olur.
• Kentsel açık alanların, kent nüfusunun günlük ve haftalık rekreasyonel ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli bir etkisi vardır (Pamay 1978).

Parklar, spor alanları ve oyun alanları, ara sokaklar, merkezi alanlar, yeşil gezinti yolları, ağaçlıklı caddeler, alışveriş merkezleri, yayalar sokaklar, meydanlar, anıtlar ve bahçeler kentsel peyzaj planlamasının unsurlarını oluşturmaktadır (Kırzıoğlu, 1995).

Kentsel peyzaj planlamasının bir unsuru olan kentsel yeşil alanların etkinliğinin sağlanmasında en önemli kriterler şunlardır:

1.Sistem Planlanması: Parklar ve rekreasyon için kapsamlı bir planın kentsel açık alan sisteminde hazırlanması.

2. Hizmet Alanı Planlamasını Kullanılması: Belirli bir alanda ne tür hizmetlerin istendiğini veya olası olduğunu belirlenmesi.

3. Optimizasyon: Halkın veya politikacıların parklar ve rekreasyon hizmetleri oluşturması ve geliştirmesi için kriterler belirlemek.

3. Ölçme: rekreasyon alanlarının veya park sistemlerinin başarısını veya etkinliğini analiz etmek için nicel ölçümlerin kullanılması (Gold 1980; Oğuz, 1996).

Bu değerlendirmelerden hareketle peyzajın ekolojik ve estetik açıdan toplum için bir yaşam alanı olarak güvence altına alınması ve geliştirilmesi için önerilerde bulunmaktadır. Peyzaj planlama, yasal görevlere ek olarak belirli bir yerin doğası ve peyzajın tarihsel olarak kazanılmış karakterinin gelecekteki gelişimi ile ilgili hedefleri de belirlemektedir (Kırzıoğlu, 1995).

Çevresel kalite hedefi, iç mekan doğası ve peyzajla ilişkili olarak belirlemektedir. Peyzaj planları, geliştirme tedbirleriyle beraber kuruluşların faaliyetlerini koordine etmek için uygun bir araçtır. Koruyucu önlemlerin uygulanması, peyzaj planlama hedeflerinin taslağı gibi olmaktadır (Kırzıoğlu, 1995).

Peyzaj yönetimi, yönetim planlarında dikkate alınacak doğal kaynakları ve dikkate alınması gereken yönler olan peyzaj yönetiminde önerilen hedefler ve gereklilikler ile birlikte, doğa ve peyzaj korumanın önemini ve gerekliliğini içermektedir. Peyzaj planlamasında önerilen hedefler ve gereksinimler, imar planlarında ciddi olarak dikkate alınmalıdır. Peyzajın bakımı ve geliştirilmesi için peyzaj planında önerilen önlemler, aynı zamanda imar planlarının taslakları ve kararlarıdır (Kırzıoğlu, 1995).

Mevcut arazi kullanımının ne olduğunu, yeni gelişmelerin doğaya ve peyzaja nasıl etki edebileceğini bilmek gerekmektedir (Aslanboğa, 1987).

Turistik alanların fiziki planlamasında ve kırsal açık yeşil alan sistemlerinin oluşturulmasında doğal ve kültürel değerlere saygı gösterilmesini sağlamaktadır. Doğal kaynaklar olarak kabul edilmelidirler. Planlama alanının sosyal durumu, demografik yapı, göç ve kentleşme, iletişim ve hareket koşulları, eğitim düzeyi, sağlık durumu vb. değerlendirmeler olarak tanımlanır ve bu etkileşimlerin sonuçlarına göre planlanmaktadır (Kırzıoğlu, 1995).

Kültürel bir faktör olarak eğitim planlaması, yaşamın geleneksel yönlerini de dikkate alınmalıdır. Peyzaj planlamasında büyük önem taşıyan, peyzajın tüm özelliklerinin görsel olarak değerlendirilmesidir. Peyzajın genel özelliklerini belirlemek ve her korunan alan veya alanın gelişme potansiyelini belirlemek için ele

alınan uygulamalarda görsel analizden yararlanılmaktadır (Açıksöz ve Tanrıvermiş, 2000).

Peyzajın planlama sürecindeki ana adımları şu şekilde sıralanabilir (Pamay, 1978).

Aşama 1: Planlama hedef alanıyla ilgili sorunlar ve fırsatlar belirlenir ve bu aşamada, gerekirse özel planlama görevlerinin oluşturulabileceği sorunlar belirlenir.

Aşama 2: Hedefin belirlenmesi. Bugünün ideal gelecek durumunu tanımlayan hedefler, planlama sürecinin de temelini oluşturur.

Aşama 3: Biyolojik ortamın analizi ve envanteri. Daha geniş bağlamda gerçekleştirilen analizler birbiriyle ilişkilidir ancak kapsam bakımından farklılık gösterir.

Aşama 4: İnsan topluluklarının faaliyetlerinin analizi ve incelenmesi.

Adım 5: Uygunluk analizini araştırın ve geliştirin. Bu aşamada envanter ve analitik çalışmalar sonucunda elde edilen bilgiler problemler ve hedeflerle ilişkilendirilir. Hedef yönelimi, farklı ölçeklerde yürütülen araştırmaların açıklamaları ile kolaylaştırılmıştır.

Aşama 6: Planlama Kavramları seçim ve seçenekler aşamasıdır. Bu aşamada, planlama kapsamı kavramları geliştirilmekte ve bu kavramlarla problemlerin çözümüne yönelik modeller ve senaryolar tanımlanmaktadır. Ana kavram, envanter ve analitik çalışmalar sonucunda elde edilen bilgilerin bir kombinasyonuna dayanmalıdır.

Aşama 7: Bu planlama aşamasıdır. Önceki aşamalarda yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen sonuçlar ve seçenekler bir planda birleştirilir.

Adım 8: Eğitim ve tanıtım aşamasında, eğitim ve bilgi dağıtımının bir parçası olarak

planı yayınlayın. Vatandaş girdisi, özellikle planlar formüle edilirken önemlidir.

Aşama 9: Çalışma tasarımı aşaması. Bu aşamada küçük veya çok sınırlı alanlar için uygulama planları geliştirilmelidir.

Aşama 10: Planlama ve tasarımın uygulama aşaması, çevre planında benimsenen hedefleri ve politikaları uygulamak için çeşitli bölgesel stratejilerin, taktiklerin ve prosedürlerin kullanılmasını gerektirir.

Adım 11: Yönetim aşaması, yürütme aşamasında planın nasıl performans göstereceğinin izlenmesini ve değerlendirilmesini içerir.

2.7.1 Ekolojik Temelli Yaklaşım

Doğal kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanması, planlama sürecinin bir parçası haline gelmiştir. Bu doğal kaynak değerlerinin planlama sürecine dahil edilmesi çevresel yaklaşımı gündeme getirmektedir (Özügül, 2006; Uzun, 2015; Demir ve Demirel, 2016). Bu nedenle, ekonomik planlama yaklaşımı yerine, ekolojik değerleri dikkate alan ve doğal çevreyi koruyan ekolojik planlama yaklaşımı ortaya çıkmaktadır. Peyzajın doğal kaynaklarını ve ekolojik değerlerini birlikte ele alan peyzaj planlama sürecine yönelik bu ekolojik yaklaşım, disiplinler arası bir araştırma gerektirmektedir. Üst düzeyde alınan kararların alt düzeyde detaylı ve doğa ile uyumlu bir şekilde ele alındığı, peyzaj kaynaklarının koruma ve kullanma çerçevesinde değerlendirildiği bu ekolojik planlama yaklaşımında aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir (Özügül, 2006);

-Mevcut durumun analizi
-Koruma için öncelikli alanların belirlenmesi
-Gelecekteki arazi kullanım senaryolarını tahmin edebilen peyzaj duyarlılık analizini kullanarak bir peyzaj risk analizi yapılması
-Analiz sonuçlarının değerlendirilmesi
-Katılımcı planlama yöntemlerinin uygulanması.

Peyzaj temelli bir çevre planlama yaklaşımının amacı, doğal değerleri koruyan, doğal ve kültürel değerleri, peyzaj hassasiyetlerini ve risklerini karakterize eden ve arazi kullanımından kaynaklanabilecek çevresel baskıları belirleyen planları uygulamaktır (Demir, 2017).

Son yıllarda peyzaj koruma, restorasyon ve yönetim çalışmalarında, özellikle peyzaj planlama çalışmalarında peyzaj-ekolojik yaklaşımlar dikkate alınmaktadır. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi, peyzaj planlamasında peyzaj karakterinin analizini ve değerlendirmesini tamamlamak için peyzaj yapısının tanımlanmasını, peyzaj değişikliklerinin belirlenmesini ve bu değişikliklere neden olan baskıların tespit edilmesini gerektirmektedir (Demir, 2017).

Bunu yaparken, peyzajın yapısını ekolojik bir bakış açısıyla ortaya koyan bir nokta-koridor-matris modeli tanımlanmalıdır (Leitão ve Ahem, 2002; Eroğlu, 2012).

Peyzaj ekolojisi, doğal peyzaj kaynaklarının sürdürülebilir kullanımını sağlayarak biyoçeşitliliği korumayı ve yönetmeyi amaçlar. Bu nedenle, peyzaj göstergeleri, peyzaj yapısının sayısal değerlendirmesi ve peyzaj işleyişinin nesnel değerlendirmesi için kullanılır. Bu göstergeler ekolojik bir mekânsal analiz sağlar ve peyzajdaki zamansal değişiklikleri ve peyzaj yapısının unsurları arasındaki ilişkileri ortaya koyar. Böylece gelecekteki arazi kullanımı ve alternatif planlama senaryolarına ilişkin tahminler sunarak peyzaj planlama, yönetim, koruma ve restorasyon çalışmaları kapsamında alınacak kararlara ilişkin öngörüler oluştururlar (Herzog et al. 2001; Leitão ve Ahem, 2002; Deniz ve ark. 2006; Uzun ve ark. 2012; TÜBİTAK, 2016; Demir, 2017).

2.8 KENTSEL DÖNÜŞÜM ÇALIŞMALARINDAN ÖRNEKLER

2.8.1 Dünyadan Kentsel Dönüşüm Örnekleri

Geliştirilen kentsel dönüşüm stratejileri ve politikaları bulunduğu bölgedeki çeşitli fonksiyonel bölgelere ve farklı mekanlara göre farklılık göstermektedir. Kentsel dönüşüm tüm Avrupa ülkelerine yayılan bir politika olmakla birlikte farklı örgütlenmeler ve modeller mevcuttur (Erden, 2003).

Kentlerde meydana gelen çeşitli tahribatlar sonucunda, kentin bazı bölümlerinin yıkılması ve terk edilmesiyle kentsel alanlardaki yaşam standardı düşmektedir. Kentsel dönüşüm projeleriyle çöken kentsel alanların yeniden canlandırılması günümüz kentlerinde kaçınılmaz bir gerçektir. Yaşam kalitesi yüksek kentsel mekanlar yaratmak için tasarımlar yapılmaktadır. Dünyada kentsel tahribe uğramış alanlarda kentsel dönüşüm uygulamalarının faaliyete geçmektedir.

Türkiye'deki gibi, küresel örneklerden de seçilen kentsel dönüşüm projeleri çöken ya da dönüşen mahallelerin görsel ve fiziksel olarak rehabilite edilmesinin yeterli olmadığı vurgulanmıştır. Bugünün ihtiyaçlarını gelecek nesillere aktarmanın ne kadar önemli olduğu, sürdürülebilir planlamanın ekolojik boyutunu da geliştirmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.

Norveç Fiyort Kentinin Kentsel Dönüşüm Projesi

Projenin tamamı 210 hektarlık bir alanı kapsamaktadır. Oslo'nun başlattığı liman kenti yenileme projesi Fiyort kenti dört farklı bölgesinde eş zamanlı olarak ilerleyen bir kentsel dönüşüm projesidir. Büyük ölçekli ve uzun vadeli uygulanabilir projenin amacı, şehri yeniden denize yaklaştırmak ve ziyaretçilere bir peyzaj aracılığıyla sürdürülebilir bir yaşam standardı eşliğinde burada benzersiz bir yaşam tarzı sunmaktır (Şekil 2.1). Kentin ticari liman bölgesinde gelişecek ve kentin konut, rekreasyon, ofis, kültürel alan ve barınma ihtiyaçlarını karşılamak amaçlanmıştır. Tasarlanacak tüm mekanlar yarışma yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Kentin yerleşim alanları geniş alanlara sahip olup, karayolu ve demiryollarına yakındır. Kentte kolay erişilebilirlik sağlanarak rekreasyonel potansiyelin artacağı tahmin edilmektedir (Karadağ, 2008).

Şekil 2.1. Fiyort Kenti, Kentsel Dönüşüm Projesi Hjortnes-Filipstad (Anonim, 2022a)

Şehrin rıhtımlarından biri olan Hjortnes-Filipstad (Şekil 2.2); Bölgede ofisler, daireler ve alışveriş merkezi bulunmaktadır. Bölgede iki adet uluslararası yolcu limanı bulunmaktadır. Limanın yanında konteyner depolama tesisleri ve rıhtım bulunmaktadır. Tüm özelliklerin gelişmesi ve şehrin geleceğin olasılıklarına yanıt vermesine olanak sağlamaya devam etmesi beklenmiştir. Eski bir liman bölgesi olan Aker Brygee, evlerin, ofislerin ve restoranların, sinemaların, dinlenme alanlarının ve sosyal aktivitelerin gerçekleştirileceği kafeteryaların bulunduğu hareketli bir alana dönüştürülmüştür.

Hjortnes-Filipstad yeniden geliştirme projesi, ofisler, apartmanlar ve alışveriş merkezleriyle şehrin en işlek bölgelerinden biri olan ve aynı zamanda trafik açısından en yoğun nüfusa sahip olan şehrin kıyı bölgesinin bir parçasıdır. Tramvaylar, otobüsler, bir tren istasyonu ve hafif raylı sistem hatları ile hizmet vermektedir. Bir liman kenti olarak bölge, liman işletmecilerine ve gümrüklere ev sahipliği yapmaktadır. Bölge aynı zamanda Ulusal Opera Binası, yerleşim alanları, rekreasyon alanları, parklar ve okullara da ev sahipliği yapmaktadır (Karadağ, 2008).

Şekil 2.2. Norveç Fiyort Kentinin Kentsel Dönüşüm Projesi (Anonim, 2022b).

Projenin yapım yılı **:** 2003

Projenin hedefleri **:**Şehir ve denizin yeniden birleştirilmesi ve bölgede yaşayan insanların ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Kullanıcılar için sürdürülebilir bir yaşam standardı sağlamaktır.

Projenin faydaları **:** Ticari liman bölgesinde iş geliştirme, şehrin konut gelişimi, rekreasyon alanı, ofis kültürü, kültürel tesisler ve konut ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamaktır..

Projenin zayıf yönleri : Projede uygulanan yerleşim planı, bölgede tek rekreasyon alanı oluşturmuştur. Geri kalan alanlar ofis, konut ve ticari alanlara ayrılmıştır. Proje genel olarak ticari tesislerin iyileştirilmesini öngörmektedir.

Kentsel Dönüşümün Uygulama Yöntemleri : Mekânsal temizleme, yeniden geliştirme ve yenileme yöntemleri olarak benimsenmiştir.

İspanya Barselona Kentinin Poblenou Kentsel Dönüşüm Projesi

Bir kıyı kenti olmasına rağmen 1980'lerde denize sırtını dönen Barselona, 1992 Olimpiyatları ile yeniden denizle barışmıştır. 1992'de başlayan sahili yeniden kullanma süreci, mevcut Poblenou yenileme projesinin de yolunu açmıştır. Poblenou, demiryolları ve endüstriyel binalarla denizden izole edilmiş olmasına rağmen, yat limanı inşa edilmiş ve plaj Olimpiyat Köyü tasarımına dönüştürülmüştür.

Sanayi binalarının banliyölere taşınmasıyla birlikte, daha önce Sanayi Bölgesi 22a olarak bilinen alanda yeni bir karma kullanım alt bölgesi 22@'yı tanımlayan Poblenou Kapsamlı Kentsel Yeniden Geliştirme Planı geliştirilmiştir. 22@ projesi, Poblenou bölgesinde bir milyon metrekarelik bilgi ve iletişim teknolojilerine adanmış bir yapı sunmaktadır. Sanayi bölgesi, 1 milyon metrekareden fazla alanıyla konut, park ve kamu tesisleri için bir merkeze dönüştürülecektir.

Kentler arası yoğun rekabetin yaşandığı günümüz dünyasında Barselona, kültürü, kimlikleri, yerel dinamikleri, geçmişi gelecekle bütünleştirebilen ve vatandaşlarının ihtiyaç ve çıkarlarını dikkate alan bir şehir olarak ortaya çıkmaktadır (Demirtaş ve Esgin, 2006).

İspanya'nın sanayi ve ticaret merkezi tarihsel olarak Barselona kenti olmuştur. 19. yüzyılda İspanya sanayileşmenin merkezidir, ancak bugün yeni bir teknolojik atılımlarla bir entegrasyon ve bilgi şehrine evrilmiştir. Bu sebeple Barselona kenti, İspanya'nın teknoloji altyapısı olmayı hedeflemiştir.

Şekil 2.3. Barselona kenti sahil şeridi uydu fotoğrafı (Anonim, 2022c).

1980'lerden önce Barselona'da alınan tüm planlama kararları sanayiyi desteklemeye yöneliktir (Şekil 2.3). Ancak bugün endüstriyel bir modelden post-endüstriyel ve teknoloji odaklı bir yapıya geçişte kent planlama çalışmalarına karar verilmiştir.

İleri teknoloji, en rekabetçi sektör olması ve sürekli yenilenme ve dinamizm gerektirmesi nedeniyle teknoloji sektörü ile birlikte daha yüksek puanlar almaya çalışacaktır. Bu türdeki yeni sektör @ olarak adlandırılmıştır. Bu alana uyum sağlamak amacıyla birçok ilde merkezi teknoparklar kurularak, güçlü bir iletişim altyapısı ile yaratıcı ve araştırma ortamı sağlanmıştır. World Wide Web'den (www) gelen firmaların yoğunlaştığı merkezler bulunmaktadır. Tüm bu çabalara ek olarak, tüm şehirlerin bu yeni sektöre uyum sağlaması gerekmektedir, bu da şehrin yükseltilmesiyle mümkün olmaktadır (Erden, 2003).

Yeni teknolojilere duyarlı yeni sektörlerin açılması için eski sanayi bölgelerinin yerleşim alanlarına dönüştürülmesi yaygın bir yöntemdir (Şekil 2.4).

Şekil 2.4. Eski Barselona Kenti sanayi alanının görünüm 1860-1960 yılları (Anonim, 2022d).

Poblenou, Katalanca'da "yeni şehir" anlamına gelmektedir. Sanayi Devrimi sırasında bu alan, fabrikalardaki işçilerin yaşam alanı ve yeni fabrikaların kurulduğu bir yer olarak kullanılmıştır (Şekil 2.5). Sanayi Poblenou bölgesi 19. yüzyıldaki sanayileşme sürecinde Barselona'ya büyük katkı sağlamıştır (Erden, 2003).

Şekil 2.5. Eski Barselona Kenti sanayi alanının görünüm 1960-1990 yılları (Anonim,2022d).

Şekil 2.6. Barselona kenti bölgesel alan sınırları (Anonim, 2022e).

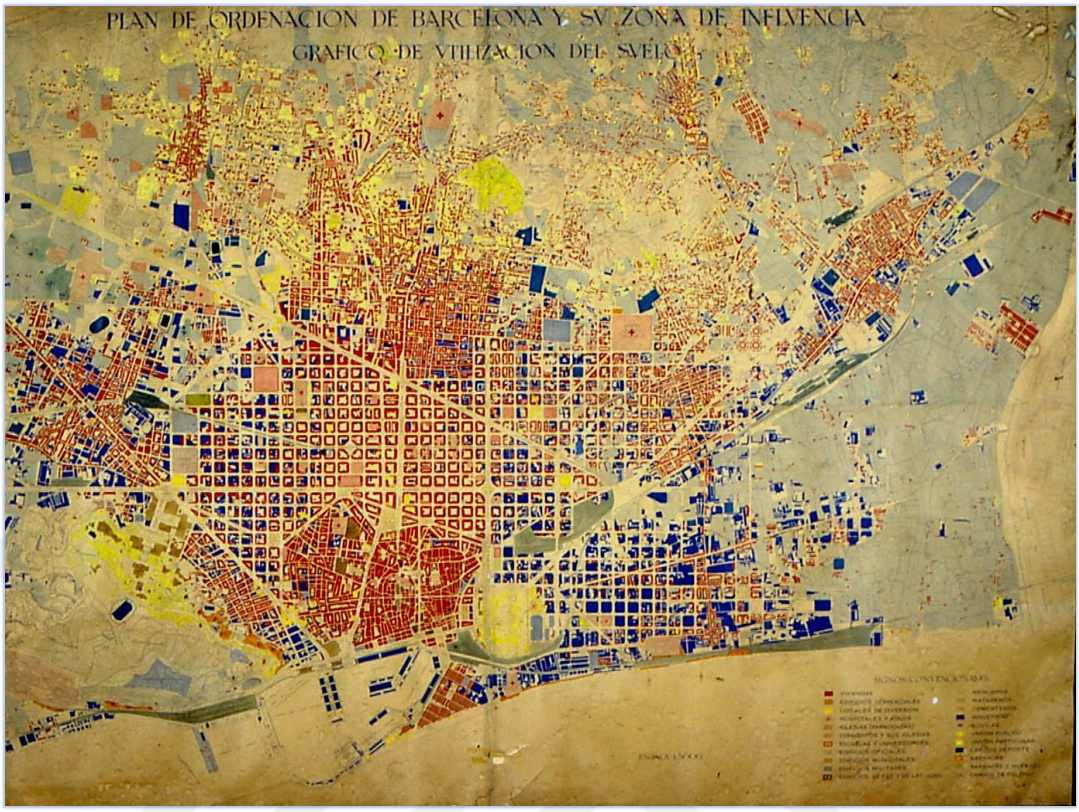

Şekil 2.7. Barselona kenti içerisinde 22@ dönüşüm projesinin görünümü (Orijinal).

Poblenou bölgesinin seçilme nedenleri;

• Endüstriyel bir geçmişe sahiptir
• Mevcut üretken kentsel yapıların varlığı;
• Mükemmel ulaşım değişimi
• Büyük bir şehrin merkezinde yer alan,
• Kentin ızgara dokularının varlığıdır (dönüşüm ve değişikliğe uygun) (Erden, 2003).

Poblenou'nun eski sanayi merkezinin teknolojik geliştirme ve araştırma için yeni tesislere açılması, projenin birinci hedefi olarak belirlenmiştir. Bölge için belirlenen numara 22a'dır, ancak 22@ olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlama, yeni alan kimliğinin doğru kodlamasını temsil etmektedir (Şekil 2.7).

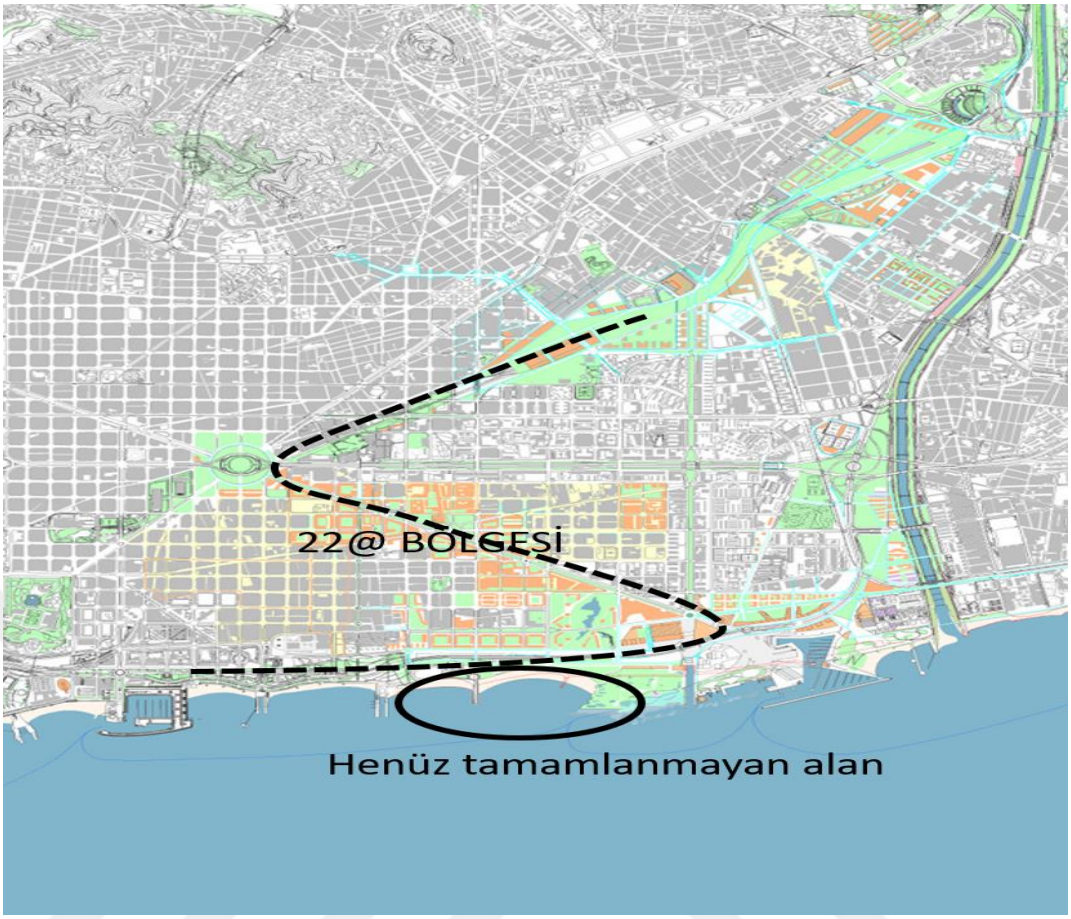

Şekil 2.8. Dönüşüm projesinin tamamlanmayan alanı

İmar düzenlemelerinin, geleneksel bir yaklaşıma sahip olması endüstriyel alanların planlanmasında görülmektedir. Bu yaklaşıma göre çevreyi kirleten, sağlıksız ve gürültülü olarak kabul edilen ve diğer kentsel kullanımlarla birleştirilmesi yasak olan bu endüstri, ilgili kanunları değiştirerek alanı çok işlevli hale getirmeyi amaçlamaktadır. Kullanım ve tesis uyumu nedeniyle bir endüstri parkı yerine "eylem zonu" olarak pazarlanmaktadır.

Projenin bir diğer amacı da bölgedeki mevcut konutları yenilemek ve iyileştirmektir (Şekil 2.8). İlçede 4614 adet konut bulunmakta olup, bunların %90'ı o dönemin standartlarına göre 1953 öncesi inşa edilmiştir. Kanun bu tarihten sonra sanayi bölgelerinde konut yapılmasını yasaklasa da sınırlı sayıda kaçak yapılaşmaya engel olamamıştır (Erden, 2003).

Şekil 2.9. Yeşil aks projesi (Anonim, 2022f).

Eski sanayi, ulaşım ve depolama hizmetleri şehir sınırları dışına taşınarak, geniş hizmet alanı için yeni özellikler sağlamıştır. Gerekli altyapı sistemi yeni kullanım alanları için sağlanmıştır (Şekil 2.10) (Kocamemi, 2006).

Şekil 2.10. Barselona kıyı alanı görünümü (Anonim, 2022g).

Proje finansmanı, özel sektör ve yerel makamlar arasındaki iş birliğine dayanmaktadır. Bu alandaki benzersiz kaynaklar da projenin farklı aşamalarında finansal modele dahil edilmiştir. Proje finansmanında önemli bir yer tutan diğer husus ise binaların ve arazilerin satışı ve kiralanmasıdır (Erden, 2003).

22@ projesini oluşturan gayrimenkul sektöründe de kabul edilen 45 büyük projeden 33'ü özel sektör desteğiyle kabul edilmiş, 100'den fazla şirket (%88'i bilişim bağlantılı) iş dünyasına kabul edilmiştir. Bölgede yeni ofis binalarının seçimi, projenin ekonomik uygulanabilirliğine katkıda bulunmuştur (Demirtaş ve Esgin, 2006).

Poblenou projesi uygulanmasında belediyeler ve belediye başkanları kritik bir rol oynamıştır. Proje, Barselona şehrinin siyasi ve kültürel hedefleri doğrultusunda

tasarlanmış vizyoner bir araç olmuştur. Poblenou projesi başarılı bir kültürel proje olarak adlandırılmıştır. Yerel yönetimler bilgi ve iletişim sektöründeki firmalarla iş birliği içinde projeler hayata geçirmiştir (Erden, 2003).

Projenin hedefleri **:**Kentin güneydoğusundaki eski sanayi alanının kentle bütünleştirilmesi kentin master planındaki en temel hedef olarak görülmüştür.

Projenin faydaları **:** Kentsel kalitenin artması sağlanmaktadır. .Kent ile kıyının entegrasyonu sonucunda kıyıların kullanımı halka açılmıştır. Alanın turistik çekim kuvveti ile yoğun turist akımı sağlanmıştır. Büyük yeşil alanlar yaratılmış, kente kamusal alanlar kazandırılmıştır.

Kentsel Dönüşümün Uygulama Yöntemleri : Mekânsal temizleme, soylulaştırma, yeniden geliştirme ve yenileme yöntemleri olarak benimsenmiştir.

2.8.2 Türkiye'den Kentsel Dönüşüm Örnekleri

Bursa Soğanlı Kentsel Dönüşüm Projesi

Osmangazi Belediyesi tarafından uygulamaya konulan bu proje, Bursa'nın çarpık ve plansız görüntüsüne son vermeyi amaçlayan ve kent silüetini koruyarak dönüşümün önünü açan, örnek bir projedir. Projenin örnek olarak gösterilmesinde temel etmen, ülkemizde ve Bursa'da kentsel dönüşüm projeleri ile sembolleşen gökdelenleri anımsatan dikey yapılaşmanın aksine yatay mimari (zemin+5 kat) oluşumlu, kentsel dönüşüm uygulama alanı olmasından kaynaklanmaktadır. Üç özel firma tarafından uygulanan projede 153.170 m²'lik bir alan kamulaştırılmış, arazi; konut alanlarının yanı sıra ticaret alanları, pazar alanı, ibadet ve eğitim alanları, sosyal ve kültürel alanları ile yaşama değer katan çok sayıda unsur ile donatılmıştır (Şekil 2.11) (Anonim, 2022u).

Şekil 2.11. Bursa Soğanlı Kentsel Dönüşüm Projesi (Anonim, 2022u).

Projenin yapım yılı : 2003

Projenin hedefleri : Kullanıcılar için sürdürülebilir bir yaşam standardı sağlamaktır.

Projenin faydaları : Kullanıcıların konut ve yeşil alan ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamaktır.

Projenin zayıf yönleri : Projenin kullanıcılar için sunduğu rekreasyonel faaliyet alanları yeterli düzeyde değildir.

Kentsel Dönüşümün Uygulama Yöntemleri : Mekânsal temizleme, yeniden geliştirme ve yenileme yöntemleri olarak benimsenmiştir.

Ankara Kenti Portakal Çiçeği Vadisi Kentsel Dönüşüm Projesi

Proje alanı 111.179 m² olup, bunun 80.000 m²'si yeşil alana ayrılmıştır. Vadideki arazinin çoğu kamuya aittir. Bu alanın bir kısmı yeşil alan, diğer kısmı ise imara açık olmayan gecekondu alanlarıdır. Bölgeyi yaşanabilir, kaliteli alanlar haline getirmeyi ve şehrin yükseltilmesi amaçlanmıştır. Mahalli idareler ve/veya bakanlıklar tarafından yapılan planlama kararları sonucunda yapı hakkı elde edilmiş ve bu sözleşmeye konu olan Kentsel Dönüşüm Alanı'nı kabul edilmiştir. Kamu ve arazi sahipleri, anlaşma esaslarına göre yatırım yapmadan projenin değerine ortak olması amaçlanmıştır. Bakımsız, gecekondularla dolu ve kendi haline bırakılmış bir bölge olması sebebiyle kente çağdaş kentsel bir alan oluşturma hedeflenmiştir.

Şekil 2.12. Portakal Çiçeği Vadisi hava fotoğrafı (Anonim, 2022h).

Şekil 2.13. Portakal Çiçeği Vadisine ait plan (Göksu 2003).

Şekil 2.14. Yeşil alan sistematiği (Göksu 2003).

Dönüşüm modelinde;

• Ankara'yı modern ve kentleşmiş bir alana dönüştürmek istenmesi, (Şekil 2.13).
• Yerel yönetimler kaynak ayırmadan kendi kaynaklarını üreten projeleri hayata geçirmesi,
• Arsa sahibi, daha önce edinilmiş imar hakları karşılığında proje tarafından yaratılan değerin bir kısmını almayı amaçlamaktadır (Göksu, 2003).

Projeyi bu hedefler doğrultusunda ilerletmek için;
• Arazi sahiplerinden ücret talep edilmemesi,
• Proje geliştirme maliyetlerinin girişimciler tarafından karşılanması,
• Yaratılan değerin hak sahipleri arasında paylaştırılmasına karar verilmiştir (Göksu, 2003).

- Vadinin yeşil alanları mümkün olduğunca kullanılmalı ve vadinin minimum %70 alanının yeşil alanlara kaplı olması,
- Ankaralıların keyifle kullandığı alanlarda rekreasyonel aktiviteleri etkinleştirilmesi,
- Yeşil alanların tasarımında Ankara ve bölgenin ikliminden etkilenen peyzaj tasarımı,
- Her konut binasının altına otopark ve yüzme havuzu gibi yatırımlar da dahil olmak üzere yüksek düzeyde konut yatırımı,
- Yol sistemi (yaya trafiği), çevre ve diğer projelerin uyumunun sağlanması,
- Projenin kentsel görüntüsünü oluşturan noktaların (meydanlar, kent balkonları, vadi girişleri vb.) öne çıkarılması,
- Ayrıca vadi çevresinde kentsel kamu tesislerinin varlığı (otoparklar, toplu taşıma durakları, teknik altyapı),
・Projenin hedef alanı sadece vadiyi değil çevresini de kapsamalıdır.

Şekil 2.15. Proje alanındaki gecekondulara ait görünüm (Göksu, 2003).

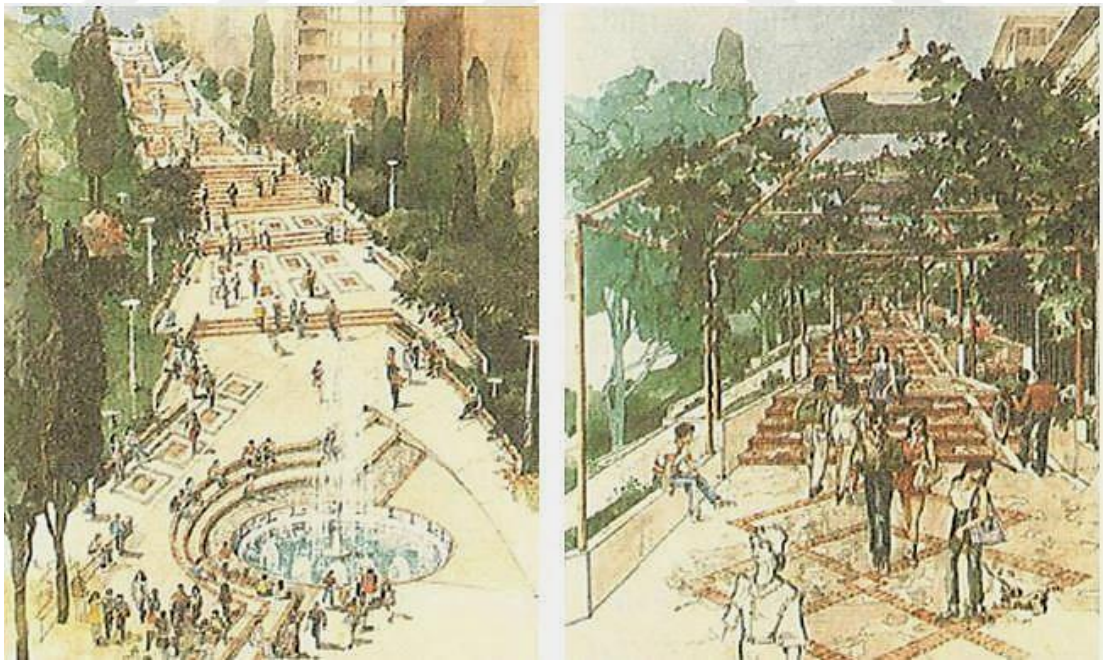

Şekil 2.16. Eskiz çalışmaları (Göksu, 2003).

Projenin yapım yılı **:** 1993

Projenin amacı **:** Bölgeye kentin yüksek kentsel karakterli ve modern standartlara sahip bir parçasını kazandırmaktır.

Projenin sonuçları **:** Kentsel dezavantajlı alanların değiştirilmesi ve yerel nüfusa geri dönmesidir.

Projenin eksiklikleri **:** Yeşil alanların düzenlenmesi için bırakılan vadinin en az %70-80'i gerçekleştirilmemiştir.

Kentsel dönüşüm teknikleri **:** Mekânsal temizleme ve yeniden geliştirme uygulama yöntemleri kullanılmıştır.

Şekil 2.11. Portakal Çiçeği Vadisinin genel görünümleri (Ceylan, 2007)

Ankara Kenti Dikmen Vadisi Kentsel Dönüşüm Projesi

Dikmen Vadisi Kentsel Dönüşüm Projesi (Şekil 2.18), Ankara şehrine kentsel ölçekte rekreasyon alanı sağlaması, organizasyon modeli, kaynak tahsisi ve yatırım hacmi bakımından önemli bir kentsel dönüşüm projesi olmuştur. Ankara Belediyesi

tarafından Dikmen Vadisi'nde çevre düzenleme ve konut projesi olarak geliştirilmiştir. 1989 yılında planlanan gecekonduları tasfiye projesidir (Göksu 2003). Bu proje, önemli kentsel gelişime işaret eden bir bölgenin omurgası olmuştur. Vadide yaşayan faydalanıcıların projeye katılımcı olarak katılmalarını sağlayarak, vadinin bir rekreasyon alanı ve şehir çapında ticaret ve kültür de dahil olmak üzere canlı bir çekim merkezi haline gelmesini sağlamıştır.

Şekil 2.18. Dikmen Vadisi Alanı (uydu görüntüsü)

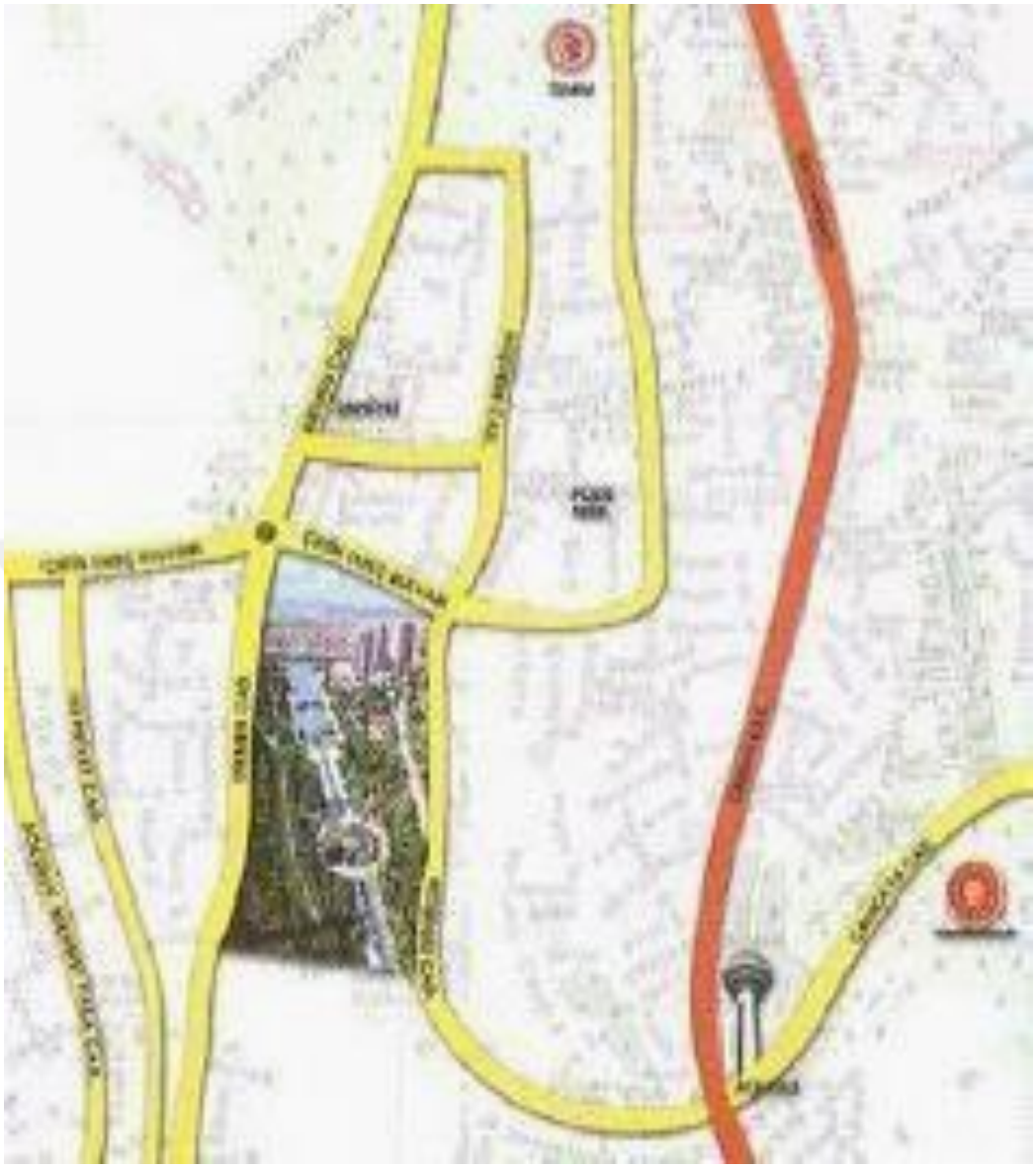

Şekil 2.19. Kentsel Dönüşüm Projesinin Konumu (Anonim, 2022ı).

Şekil 2.12. Kentsel dönüşüm projesinin yeşil alan fotoğrafları (Ceylan, 2007).

Oluşturulan proje kapsamında kent ölçeğinde vadinin yeşil alanları bölgede yaşayan meşru gecekondu mahallelerini dönüştürmeyi ve konut sorununu yeniden yerleşim modeli içinde ele almayı hedeflemektedir (Arslan, 2014).

Dikmen Vadisi Ankara'da prestijli bir yer sayılabilir. Meclis, Çankaya, Oran, Çalıdağı ve Dikmen arasında özel bir konumda yer almaktadır (Şekil 2.19) (Göksu, 2003).

Bu projenin amacı, yaklaşık 4.000 gecekondu mahallesine ev sahipliği yapan vadi alanını, aynı bölgede modern konut ve güzelleştirilmiş bir çevre oluşturarak gecekondudan kurtarmak ve bu alanı planlı bir yeşil alana dönüştürmektir (Şekil 2.20). Kent ekosistemine ve mikro iklime uygun olarak kente hizmet etmek. Amaç,

vadiye sosyal ve kültürel hizmetler sunmak, yeşil alan ve konut sağlamak ve altyapıyı genişletmektir. (Göksu, 2003).

Ankara Belediyesi, çok yönlü ve büyük ölçekli yatırımlar gerektiren Dikmen Vadisi Kentsel Dönüşüm Projesi ile ilgili olarak belediyeye gereksiz bir mali yük getirmeyen bir finansman modeli geliştirmiştir. Bu modelde vadilerde yaratılan kiralama imkanları kamu-özel ortak yapılanma sisteminin bir parçası olarak değerlendirilmektedir.

Dikmen Vadisi projesinin ilk etabının alanı: 148 ha, ikinci etabın alanı: 40 ha. ve Yıldız-Oran aksının alanı: yaklaşık 55 ha. alanı kapsamaktadır.

Dönüşümün inşaatı etap etap planlanmış ve projenin birinci ve ikinci etaplarında gecekondu olmayan maliklerin arazileri kamulaştırılmıştır. Daha sonraki bir aşamada, arazi sahiplerinin müteakip başvurularda ev sahibi olabilmeleri için mevzuat değişiklikleri yapılmıştır.Gecekondu mahallesi ve arazi sahipleri, yeni evin maliyetinden mülklerinin değeri düşüldükten sonra kalan kısmı yerel yönetime taksitler halinde ödemesi planlanmıştır.

1990 yılında belediye 1/5000 ve 1/1000 nazım plan ve imar planlarını onaylamıştır. 1/5000 ve 1/1000 ölçekli planlar, aslında ilk aşamada ortaya çıkan nedenlerle 1992 yılında yeniden yapılmıştır. Dikmen Vadisi projesi ile ilgili karar gereği revize imar planlama raporu 1/5000 şu şekilde özetlenebilir:

• Vadinin ekosistem bütünlüğünü koruması, açık ve yeşil alanlar oluşturması (Şekil 2.20), şehrin mikro iklimini olumlu yönde etkileyen rüzgar kanalları oluşturması.
• Çevredeki geleneksel kentsel alanlar ile plansız gelişme vadileri arasındaki fiziksel, sosyal, kültürel, ulaşım ve teknik boşlukların ortadan kaldırılması.

• Altyapıyı sağlıklı ve düzenli bir ortamda iyileştirilmesi yapılması (Şekil 2.21).

• Dikmen Vadisi'ndeki derenin temizlenip kurutulması.

• Projeleri daha hızlı, daha düşük maliyetle teslim ederek ve altyapı ve diğer yatırımlardan en iyi şekilde yararlanarak sermaye getirisini hızlandırmak istenmesi.

• Vadide yaşayan gecekondu sakinlerine yüksek kaliteli konutlar ile modernize edilmiş kentsel ve sosyal altyapının sağlanmasından oluşmaktadır (Göksu, 2003).

Şekil 2.21. Dikmen Vadisi ilk bölüm proje alanlarının görünümleri (Anonim, 2022i).

Şekil 2.22. Vadinin dinlenme alanlarının görünümleri (Anonim, 2022i).

Projenin yapım yılı : 1989

Proje amacı : Açık ve yeşil alanlarda eğlence, sosyal, kültürel ve rekreasyonel bir koridor oluşturarak kentin ekolojisine katkıda bulunmak.

Projenin avantajları : Proje, bölgede önemli bir kentsel gelişim projesinin temelini oluşturmaktadır. Vadideki rekreasyon alanlarını, ticari alanları ve kültürü kentsel ölçekte korumaktadır.

Projenin zayıf yönleri : Proje, vadide coğrafi açıdan elverişsiz bir konumda, bir nehir yatağında ve dik yamaçlarda uygulanmıştır.

Uygulan kentsel dönüşüm teknikleri : Mekânsal temizleme, yeniden geliştirme ve yeniden canlandırma teknikleri uygulanmıştır.

Trabzon Zağnos ve Tabakhane Vadileri Kentsel Dönüşüm Projeleri

Bölgenin belediye sınırları içerisindeki mahalle olan Ortahisar'ın çeperlerini oluşturan Zagnos ve Tabakhane dere içi Trabzon kentinin tarihi merkezi konumunda en önemli bölgeleridir. Bölge çok yoğun ticari faaliyetleri içerisinde barındırırken merkeze çok yakın bir konumda yer almaktadır. Bölgede artan nüfusa bağlı kalarak kentsel saçaklanma görülmektedir. Fiziki, sıhhi ve yönetime göre yaşanan kentsel saçaklanma sonucu yaşam kalitesi standartların altında kalmıştır. Bölgede yaşayan halkın ortak sıkıntısı kentin standart yaşam kalitesinin düşüklüğü ve gürültü kirliliğidir. Bölge, tarihi kale surlarının çevresinde bulunan dere yatağına ve hava akımı koridoruna sahip iki önemli unsura konumlanmış durumdadır. Bölgenin konumu iyi durumda olsa da jeolojik nitelikte tehlike unsuru olarak görülmektedir. Bu sebeplerden ötürü, belediye yönetiminde bölgede uygulanacak kentsel dönüşüm projesinin nitelikli olarak hayata geçebilmesinin sağlanması amaçlanmaktadır (Şekil 2.23). Bölgede yaşayan nüfusun başka bir bölgeye taşınması ve kentsel dönüşüm planlanması düşünülen bölgenin güneyine yeni bir öneri planlanması ilkesini

benimsemiştir. Proje 107. 684 m2 alanı kapsamaktadır (Yalçınkaya, 2015).

Kentsel dönüşüm projesine hazırlık aşamasında;

 Bölgenin nüfus ve fiziki yapısının saptanması için çeşitli bölgesel alan çalışmaları
 Bölge halkının görüşleri alınarak, konutlara uygulanabilecek değişikliklerin belirlenmesi için anket çalışması yapılmıştır (Kara, 2010).

Bölge halkının düşüncelerinin hangi yönde olduğunu saptamak için belediye tarafından yapılan anket çalışmasında, konutlarına karşılık konut mu yoksa kamulaştırma bedelini mi almak istedikleri sorulmuştur. Sosyal yapı hakkında bilgi edinmek için, mesleği, aile büyüklüğü ve mülk sahipliği sorulmuştur. Anketin neticesinde bölgede yaşamını sürdüren halkın kiracı oldukları, mal sahiplerinin bölgede yaşamadıkları görülmüştür. Bölgenin konumu ve durumu açısından kentsel dönüşüm projesinin sağlıklı, kalıcı temeller üzerine oturması amaçlanmıştır. Bölge halkının kenetlenerek projenin başarıya ulaşması büyük önem taşımaktadır. Gerçekleştirilen ankette, kat sayılarına göre bina sayısı, mevcut nüfus, boş alanlar vb. belirlenmiştir (Bogenç, 2009).

Tarihi kent misyonu açısından Trabzon'a gelecekte yeniden kazandırılması, Zağnos ve Tabakhane vadilerinin oynayacağı rolde büyük önem taşımaktadır. Vadilerin arınarak temizlenmesi halinde çeperlerinde olan ve Trabzon'un ilk yerleşim yeri olan İç Kale'nin çevresi de temizlenerek kent dokusunun ortaya çıkması mümkün olacaktır. Proje, TOKİ (Toplu Konut İdaresi) ile Trabzon Belediyesi'nin iş birliği ile gerçekleştirilmektedir (Kara,2010).

Şekil 2.23 Zağnos ve Tabakhane Vadileri Kentsel Dönüşüm Projeleri (Anonim, 2022ü).

Projenin Yapım Yılı : 2013

Projenin Amacı : En önemli tarihi merkezi konumunda olan Trabzon kentinde, yoğun ticari faaliyetlerin yaşandığı ve kent merkezinin çeperinde oluşan kentsel saçaklanma sonucu fiziki ve sıhhi olarak günümüz yaşama standartlarının oldukça altında kalması sonucu bölgenin ortaya koyduğu bugünkü hali ile kentsel kalite düşüklüğü ve görüntü kirliliğinin giderilerek kentsel çöküntü alanlarının düzenlenmesi, tarihi alanların kent parçalarına kazandırılması.

Projenin Kazanımları: Kentsel dönüşümün hayata geçirilebilmesi sonucu tarihi alanların korunması sağlanacaktır.

Projenin Dezavantajları: Bölgenin konumu iyi durumda olsa da jeolojik nitelikte tehlike unsuru olarak görülmektedir.

Kentsel Dönüşüm Uygulama Yöntemi: Alansal temizleme, yeniden canlandırma, yeniden geliştirme, rehabilitasyon ve entegrasyon yöntemi kullanılmıştır.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

3.1 MATERYAL

Bu çalışmanın ana materyali Bursa ilinin Yıldırım ilçesinde bulunan Yeni Mahalle 14. Okul Sokak'ta yer alan Sular Vadisi Doğa Parkı Kentsel Dönüşüm alanıdır. Çalışma alanın seçilme nedeni; Bursa'nın Yıldırım İlçesi'nde bulunan gecekondu bölgesinin dönüşüm projesi ile peyzaj planlama ve kullanım süreçleri ortaya koyularak, sonuçları değerlendirilmesidir. Geliştirilecek farklı kentsel dönüşüm projelerine altlık oluşturacak peyzaj planlama ve kullanım yaklaşımları ortaya koyulmasıdır.

Araştırmada, kuramsal temeller bölümünün materyali olarak uygulanan şehirlerin dönüşümü, kentsel peyzaj planlamasına yönelik stratejik yaklaşım ve kentsel dönüşüm süreci, dünyada ve ülkemizde kentsel dönüşüm sürecinin tarihsel gelişimi, kentsel dönüşümün yöntemleri, Dünya'dan ve Türkiye'den kentsel dönüşüm örnekleri ana konusu üzerine araştırmalar, tezler, bildiriler ve üniversite kütüphanelerinden elde edilen tez araştırmaları oluşturmaktadır.

Bulgular bölümünde kullanılan materyaller literatür, haritalar, Yıldırım Belediyesi'nden alınan fotoğraflar ve bilgiler, saha ziyaretleri ve alınan notlar, çekilen fotoğraflar ve internetten alınan bilgilerdir. İşte bu adımda kullanılan materyalin detayları ise :

♣ Yıldırım Belediyesi İmar Müdürlüğünden İlçe İmar Planı,

♣ Çalışma alanının coğrafi konumu, tarihi gelişimi ve kültürel mirası hakkında elde edilen araştırmalar,

♣ Çalışma bölgesinin durumunu analiz etmek için saha çalışması sırasında alınan notlar ve fotoğraflar,

♣ İnternet aramalarından elde edilen resimler veya verileri şeklindedir.

3.1.1 ARAŞTIRMA ALANININ KONUMU

Yıldırım Belediyesi tarafından hayata geçirilen Sular Vadisi Doğa Parkı Kentsel Dönüşüm Projesi bu çalışmada değerlendirilmek üzere seçilmiştir. Bursa şehir merkezinde, tarihi Balabancık caddesi ve çevresi (Şekil 3.1) şehir merkezine yakın, ticari hareketliliğin yoğun olduğu bölgelerde yer almakta ve modern hizmet standartlarına göre geri kalmış durumdadır. Bölgenin kentsel kalitesinin düşük olması ve görsel kirlilik, adeta çökmekte olan bir bölge haline gelmesi nedeniyle Sular Vadisi bölgesinin dönüştürülmesi gereği duyulmuştur.

Şekil 3.1. Sular Vadisi hava fotoğrafı (uydu görüntüsü).

3.1.2 ARAŞTIRMA ALANININ DOĞAL ÖZELLİKLERİ

Coğrafi Konum

Bursa ili, 40° boylam ve 28-30° enlem çevresinde yer almaktadır. Kuzeyinde İzmit, Yalova, İstanbul illeri ve Marmara Denizi, doğusunda Bilecik ve Adapazarı illeri, güneyinde Eskişehir ve Kütahya illeri, batısında Balıkesir ili ile çevrilidir. Toplam yüzölçümü 10.882 kilometrekare olan Bursa'da 17 ilçe ile 230 belde ve 659 köy bulunmaktadır (Anonim, 2022k).

Sular Vadisi Doğa Parkı, toplam 28.000 m² olup Yeni Mah. 14.Okul Sokakta bulunmaktadır. Çevresindeki Mollaarap, Karamazak, Piremir ,Namazgah, Teferrüç, Umurbey ve Kurtoğlu mahalleleri ile etkileşim halinde bulunmaktadır (Şekil 3.2).

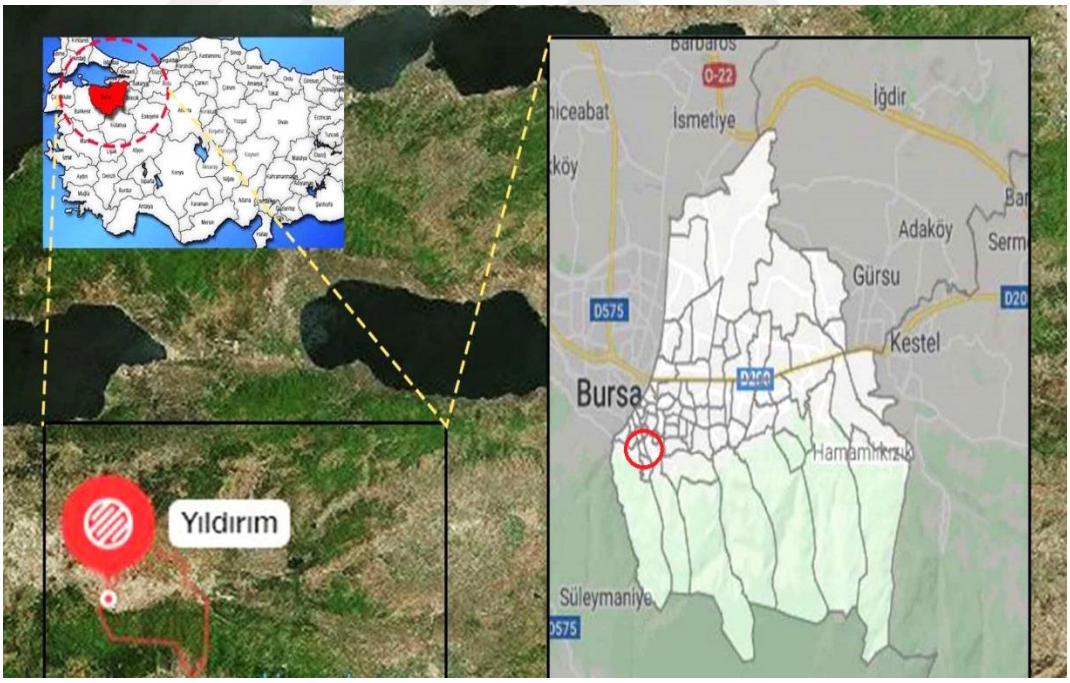

Şekil 3.2. Çalışma Alanının Dünya ve Türkiye'deki konumu (Anonim, 2021a).

İklim Verileri

Genel olarak Bursa'da Akdeniz iklimi hakimdir, ancak Karadeniz iklimine geçiş

bölgesidir. Sıcaklıklar +42,6°C ile -25,7°C arasında değişmektedir. Yağış miktarı 456,2 mm ile 1.217,4 mm arasında değişmektedir; ortalama yağış miktarı yılda 113 gündür. Bursa topraklarının yalnızca %8'i ekime elverişsiz, %43'ü orman, %44'ü tarla ve %5'i çayır ve meradır. Uludağ'ın üst 1000 metresi ormanla kaplıdır. Zeytinliklerin alanı oldukça geniştir. Planlama Alanının yer aldığı Yıldırım ilçesi Marmara Denizi'ne yakın olması nedeni ile iklim çeşitlilik gösterir. Ortalama sıcaklık 14,0 derecedir. İlçede nem oranı ortalama %58'dir. Yağış, en çok kış ve ilkyaz aylarında görülür. Haziran ve Temmuz en düşük yağış aldığı aylardır. Yağışlar yıllık 500-700mm arasındadır. İlçede ortalama 8 gün kar yağar, Uludağ'a ise 25 gün kar düşer ve 4 ay kadar yerde kalır. İlçede kar kalınlığı 5-10 cm olur, Uludağ'da ise 250cm'dir. İlçede en çok yıldız, poyraz ve lodos rüzgarları görülür (Anonim, 2021b).

Toprak Yapısı

Yıldırım ilçesinde, topraklar genellikle kumlu balçık, killi balçık ve kumlu balçık olup, nötr ve alkali pH, sorunlu tuzluluk, zayıf organik madde ve kireç eksikliğin sahiptir. Toprakların toplam azot içeriği genellikle orta-düşüktür (Anonim, 202lc).

Doğal Bitki Örtüsü

Bursa doğal kaynak değerleri açısından zengin bir ildir. İlin yaklaşık yüzde 40'ı ormanlarla kaplıdır. Çok çıplak olan güney yaylalarında bitki örtüsü çoğunlukla bozkırdır. Marmara kıyıları makilikler ve zeytinliklerle kaplıdır. Alçak arazilerdeki ormanlar çoğunlukla çınar, dişbudak, kestane ve kızılağaçtan oluşmaktadır. Daha yüksek rakımlarda kayın, meşe, köknar ve karaçam ormanları bulunmaktadır. Uludağ'da, 1600 m'nin üzerindeki rakımlarda saf Uludağ göknarı ormanları bulunmaktadır (Anonim, 2022m).

Topografya ve Jeomorfolojik Yapısı

Bursa topraklarının %35'i dağlar ve platolardan, %48'i dağlardan ve %17'si

ovalardan oluşmakta olup, sekiz arazi kullanım kategorisine sahiptir ve toprak verimlilik durumu veya kategorisi kategori I'den kategori VIII'e doğru kademeli olarak azalmaktadır. İlk dört kategori, iyi toprak yönetimi altında yerel olarak adapte edilmiş mahsuller, ormanlar ve meralar yetiştirme kapasitesine sahip topraklardır. Kategori V, VI ve VII uyarlanmış yerli bitkilerin yetiştirilmesi için uygundur (Anonim, 2022n).

Bazı özel ürünler, toprak ve su koruma önlemlerinin alınması koşuluyla Sınıf V ve VI'da yetiştirilebilir. Sınıf VII arazide çok etkili ve maliyetli restorasyon çalışmaları yapılabilir, ancak mevcut piyasa ortamında yatırım maliyetiyle karşılaştırılabilir bir ürün elde etmek mümkün değildir. Arazi kabiliyet kategorilerinin dağılımında, I-IV. kategorilerdeki topraklar tarımsal üretim için kullanılan ekilebilir ürünler için uygun topraklar iken, V-VIII. kategorilerdeki topraklar ekilebilir ürünler için uygun olmayan topraklardır. Bursa ovası güneyinde bulunan sınırlı düzlüklerin devamında eğimli alanlar başlamaktadır. Daha da güneye doğru ilerlendiğinde Uludağ'ın yamaçları başlamakta ve dolayısıyla eğim artmaktadır Uludağ, bölgenin güneyinde yerleşme için doğal bir sınırlayıcı olmaktadır. Bu yapı bazı alanlarda yerleşmeye olanak verirken bazı alanlarda yerleşmeye olanak tanımamaktadır. Yıldırım İlçesi güneyinde yüksekliği 2.543 metreyi bulan ve Marmara Bölgesi'nin en yüksek dağı olan Uludağ ile sınırlıdır. Yükseltiler doğu-batı yönünde uzanırlar ve yükseklikleri 1000 metre ile 2543 metre arasında değişmektedir. Uludağ'ın uzunluğu yaklaşık olarak 40 km.'yi bulmaktadır (Anonim, 2022n).

3.1.3 ARAŞTIRMA ALANININ SOSYO-KÜLTÜREL YAPISI

Nüfus

2020 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre 3.101.833 olan nüfusun 1.550.767 'si(%50,00) erkek, 1.551.0662'sı (%50,00) kadındır. Bursa ilinde kilometrekareye 285 insan düşmektedir. Bursa nüfus yoğunluğu 285/km²'dir. Yıldırım ilçesinin nüfusu 2020 yılına göre 657.176 kişidir. Bu nüfusun 330.109'u erkek ve 327.067'si kadından oluşmaktadır. Toplam nüfusun %50,23'i erkek, %49,77'si kadındır. Yıldırım ilçesi 657.176 olan nüfusuyla Bursa ilinin nüfus bakımından en büyük ilçelerden olup il nüfusundaki oranı %21 civarındadır.

Çalışma alanı olan Yenimahalle nüfusu 2020 yılına göre 4.104 kişidir (Anonim, 2021c).

Tarihi Gelişim Süreci

Bursa'nın eski adı Prusa'dır. MÖ 2. yüzyılda kurulmuş, MÖ 7. yüzyılda yerleşime açılmış ve MÖ 327 yılında bağımsız bir krallık haline gelmiştir. MÖ 88 yılında Pontus Kralı Bitinya'ya saldırıp onu yenerek bölgeyi tamamen Roma egemenliği altına soktu. Bu dönemde bölge "Prusa Olympium" olarak anılmaya başlandı. Roma İmparatoru Theodosius'un ölümünden sonra imparatorluk iki oğlu arasında paylaştırılmış ve Bursa Doğu Roma İmparatorluğu'nun (Bizans İmparatorluğu) bir parçası olarak kalmıştır. Şehir ilk kez Abbasi yönetimi sırasında Müslümanlar tarafından iskân edilmiştir: Halepli Hamitler 955 yılında Bursa'yı işgal etmiş ve 23 yıl boyunca yönetmişlerdir. Selçuklu Sultanı Süleyman Şah Kutarmuş İznik'i ele geçirmiş ve Türkler 1080 yılında Bursa'yı fethetmeden önce burayı devletinin merkezi haline getirmiştir. Bursa, Osmanlı döneminde de önemli bir merkez olmaya devam etmiştir (Anonim, 2022o).

3.1.4 ARAŞTIRMA ALANININ EKONOMİK YAPISI

Bursa, doğal güzellikleri endüstri ve teknoloji ile birleştiren dünyadaki az sayıdaki şehirden biridir. İpek Yolu üzerinde bulunan Bursa, stratejik konumu nedeniyle her zaman önemli bir ticaret kenti olmuştur. Aynı zamanda bir kültür beşiği ve Bizans, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinin mekânsal ve mimari özelliklerini halen koruyan tarihi bir kenttir. Bursa, sahip olduğu ekonomik faktörler sayesinde Türkiye'nin ekonomik kalkınmasında aktif ve öncü bir rol oynamakta, ekonomiye yeni bir ivme kazandırmaktadır. Bursa, ihracat yoluyla döviz yaratarak ve sanayi tabanını güçlendirerek ülkenin ve bölgenin ekonomik kalkınmasına katkıda bulunmuş ve kayda değer bir ekonomik dinamizm göstermiştir. Bursa'nın coğrafi konumu, Bursa sanayisi için bir diğer önemli avantajdır. Bursa, Anadolu yarımadasının batı çıkışı ve Anadolu'ya açılan batı kapısıdır (Anonim, 2022ö).

Yıldırım İlçesinin ekonomik yapısına bakıldığında sanayi, tarım, hayvancılık ve hizmet sektöründe öne çıktığı görülmektedir. İlçede sanayi gelişmiştir. Vişne Caddesi üzerinde kurulmuş olan Vişne Ticaret Merkezi bulunmaktadır. Duaçınarı Mahallesi'nde dokuma sanayi gelişmiştir. Hacivat Mahallesi'nde sandıkçılar sitesi kurulu olup içinde çelik sanayi, tekstil ve makine sanayi fabrikaları bulunmaktadır. Ayrıca mobilya sanayide de üretim yapmaktadır. Tüm bu mahalleler çalışma alanı ile aynı ilçede olması bakımından ekonomik açıdan etkileşim olanağı sağlamaktadır (Anonim, 2021c).

3.2 YÖNTEM

Araştırma yöntemleri kapsamında veri toplama, analiz ve değerlendirme çalışmaları yapılmıştır. Bu konudaki veriler literatür taranarak elde edilmiştir. Alan için veri elde edilirken literatür taraması, ilgili kurumlardan bilgi ve belge alınması, saha gözlemleri yetkililerle görüşme, çalışma yerinin fotoğraflanması, şeklinde veriler toplanmıştır. Verilerin analiz aşamasında ise; alanda yapılan çalışmalar, gözlemler üzerine notlar, çekilen fotoğraflar, literatür verileri değerlendirilmiştir.

Araştırmanın yöntemi 5 aşamada ele alınmıştır. Buna göre;

1. Alanın Kentsel Dönüşüm Süreci ve Tarihçesi
2. Projenin Tanımı, Amacı ve Hedefleri
3. Kentsel Dönüşüm Plan Kararları
4. Kentsel Dönüşümde Değerlendirilen Konular (Ekonomik, Sosyal, Mekansal-Fiziksel, Örgülenme, Yasal Yönetsel)
5. Mevcut Alanın Durumu-Yapılmış Uygulama Üzerinden Kentsel Planlama Yaklaşımının Değerlendirilmesi (Çizelge 3.1) aşamaları ele alınmıştır.

Bu aşamalara göre yöntemde Yıldırım Sular Vadisi Doğa Parkı'nın tarihsel süreci ve mevcut durumu ortaya konulmuştur. Bu alanda yapılan kentsel dönüşüm temelinde uygulamalar değerlendirilmiştir. Son olarak ise literatür çalışmaları ile belirlediğimiz bir kentsel dönüşüm alanlarına yönelik olarak peyzaj planlama ve tasarım yaklaşımları bir çizelge üzerinden değerlendirilmiştir.

Çizelge 3.1. Kentsel planlama yaklaşımının çizelgesi (Ceylan, 2007; Çetinkaya ve Uzun, 2014; Karafaki, 2018; Aydoğdu, 2019).

KENTSEL PEYZAJ PLANLAMANIN ALANA KATKILARI	-Ulaşım	-Alana Olan Ulaşım(Kent İle Olan İlişkisi)
	-Ekolojik Temelli Yaklaşım	-Yeşil Aks, Yeşil Altyapı sistemleri -Kent Ekolojisine Katkı Sağlaması
	-Kent İçin Önemli Değerlerin Korunması	-Camii,Tarihi Konut, Heykel,Anıt Ağaç, vb
	-Açık Yeşil Alan Varlığı	-Kentin Yeşil Altyapısı ile Olan Bütünlüğü
	-Doğal Yapının Sürdürülebilirliği	-Doğal Peyzaj Karakteri İçerisinde Korunması Gereken Alanlar, Rehabilite Edilmesi Gereken Alanlar
PEYZAJ TASARIMI	-Alan İçi Ulaşım	-Yaya Ulaşımı -Bisiklet Ulaşımı -Otopark
	-Etkinlik Alanları	-Oturma-Dinlenme Alanları -Yeme-İçme Alanları -Seyir Alanları -Çocuk Oyun Alanları
	-Alan İçi Açık-Yeşil -- Alanların Homojen Dağılımı	-Alan İçi Sert Zemin Yumuşak Zemin Dengesi
	-Bitki Materyalinin Kullanımı	-Mevcut Bitkilerin Tespiti
	-Su Öğesinin Kullanımı	-Su yüzeylerinin yeterliliği -Su öğesinin alan içerisindeki homojen dağılımı -Su öğesinin devamlılığı
	-Donatılar(Oturma Birimi, Örtü Birimi, Çöp Kutuları, Aydınlatma Elemanları Vb.)	-Bakım -Bulunabilirlik
	-Peyzaj Tasarımında Enerji Etkin Çözümler	-Donatılarda Enerji Etkin Çözümler
SOSYO-EKONOMİK YAPI	Kullanıcı Profili	

	Yaşam Standardını Yükseltecek Etkinliklerin Alan İçerisinde Varlığı	
	Kentsel Refahı ve Yaşam Kalitesi Üzerine Etkileri	
	Ekonomik Kalkınma Yönünden Etkileri	

Materyal ve yöntemin belirlenmesinde takip edilen yol (Şekil 3.3)' de gösterilmiştir.

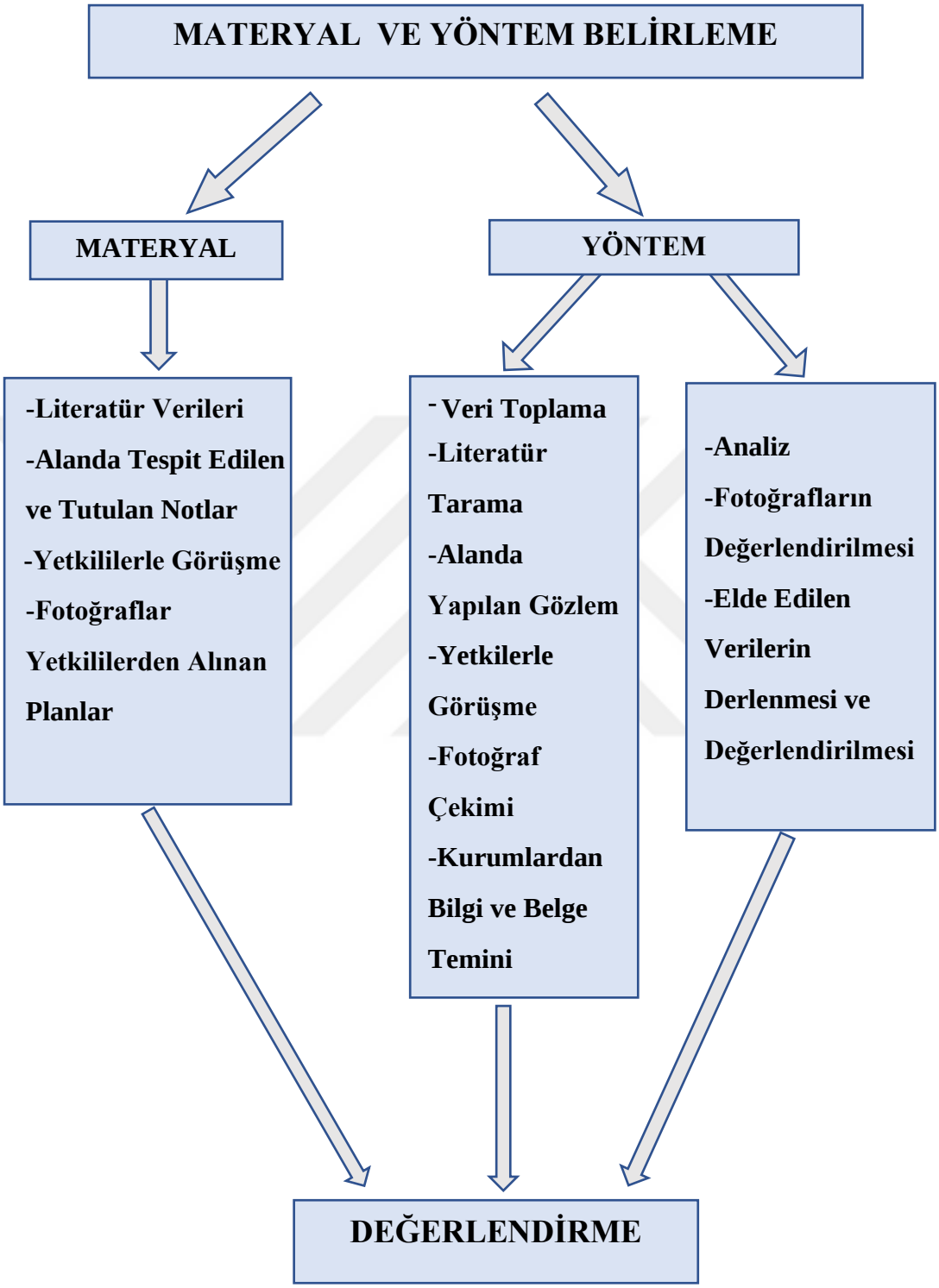

Şekil 3.3. Materyal ve Yöntem Belirlemede İzlenen Yol

4. BULGULAR

4.1 YILDIRIM BELEDİYESİ SULAR VADİSİ DOĞA PARKI KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİ

4.1.1 Sular Vadisi Doğa Parkı Kentsel Dönüşüm Projesinin Genel Tanıtımı

Proje alanı; Bursa İli Yıldırım İlçesi kent merkezinde yer alan Sular Vadisi, Yenimahalle, Balabancık Caddesinde yer almaktadır. Sular Vadisi Doğa Parkı, yaklaşık 28.600 m² olup, Mollaarap Karamazak, Piremir ,Namazgah, Teferrüç, Umurbey ve Kurtoğlu mahallelerine değer katması amaçlanmıştır.

4.1.2 Planlanma Sürecinde Proje Alanının Durumu

Alanın çevresi ile ulaşımı ve çevre yerleşim yerleri ile olan ulaşım ağları (Şekil 4.1)'de gösterilmiştir.

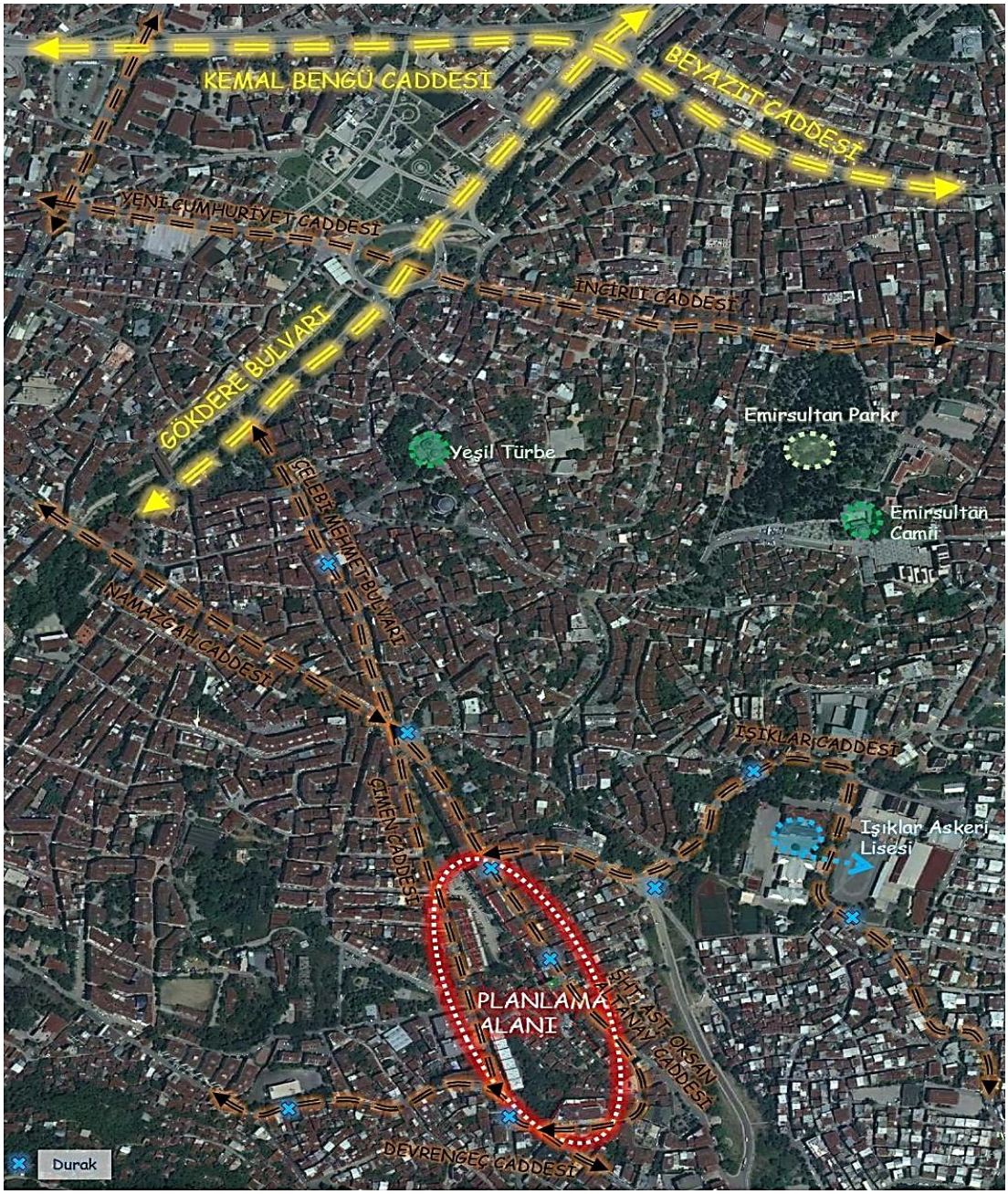

Şekil 4.1. Sular Vadisi Doğa Parkı Kentsel Dönüşüm Alanının Konumu

Kentsel Dönüşüm Sürecindeki Plan Kararları

Plan değişikliğine konu alan Bursa Büyükşehir Belediye Meclisince 25.10.2016 tarih ve 2227 sayılı kararı ile onaylı 1/25000 Ölçekli Merkez Planlama Bölgesi Nazım İmar Planı Revizyonu'nda "Park ve Yeşil Alan ve Belediye Hizmet Alanı" olarak tanımlanmıştır (Anonim, 2021d).

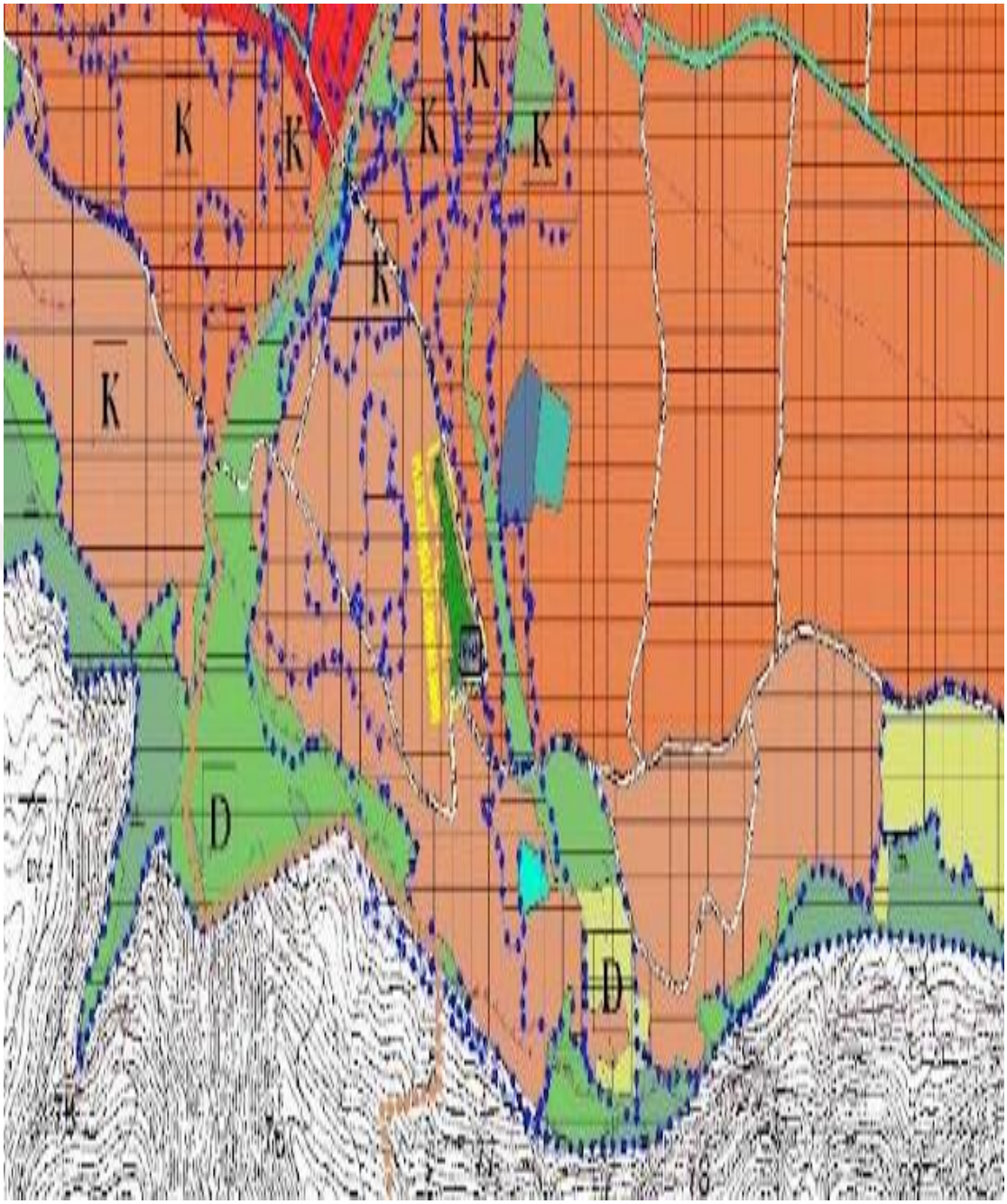

Şekil 4.2. Sular Vadisi Doğa Parkı Kentsel Dönüşüm alanın nazım imar planı

Plan değişikliğine konu alan için (Şekil 4.2); 17.08.2008 tarih ve 486 sayılı karar ile Büyükşehir Belediye Meclisince onaylı 1/5000 ölçekli Yıldırım Belediyesi Nazım İmar Planında söz konusu alana ilişkin yapılan 1/5000 Ölçekli Yıldırım Belediyesi Nazım İmar Planı Plan Değişikliği; Bursa Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 29.05.2015 tarih 1127 sayılı kararı ile onaylanmıştır (Anonim, 2021d).

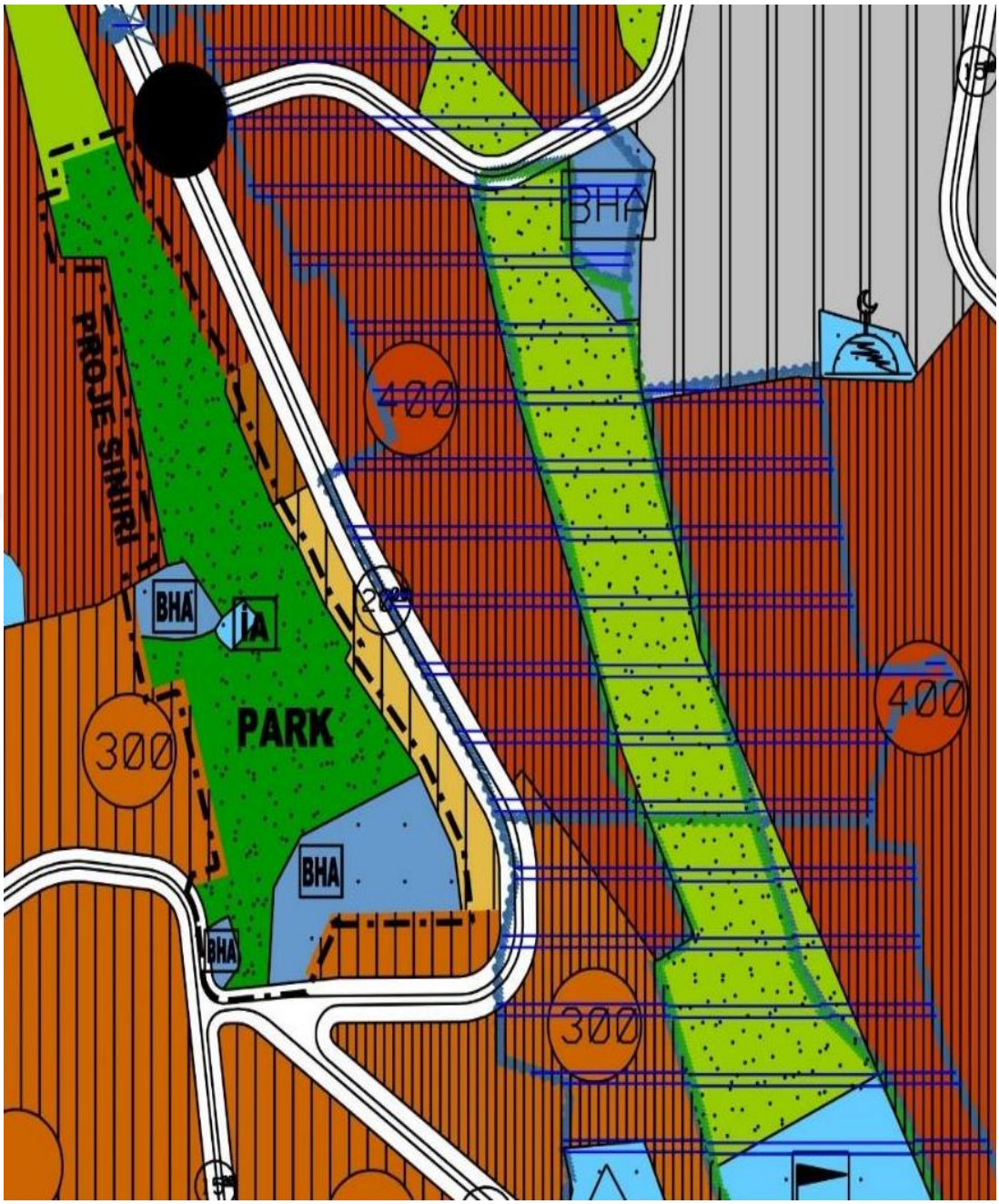

Şekil 4.3. Sular Vadisi Doğa Parkı Kentsel Dönüşüm Alanını Plan Değişikliği

Plan değişikliğine konu alan için (Şekil 4.3); 12.10.2006 tarih ve 648-358 sayılı karar ile Büyükşehir Belediye Meclisince onaylı 1/1000 Ölçekli Teferrüç ve Civarı Uygulama İmar Planı Revizyonu'nda söz konusu alana ilişkin yapılan plan değişikliği Yıldırım Belediye Meclisi'nin 04.01.2015 tarih ve 153 sayılı karar ile Bursa Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 29.05.2015 tarih 1128 sayılı kararı ile onaylanmıştır (Anonim, 2021d).

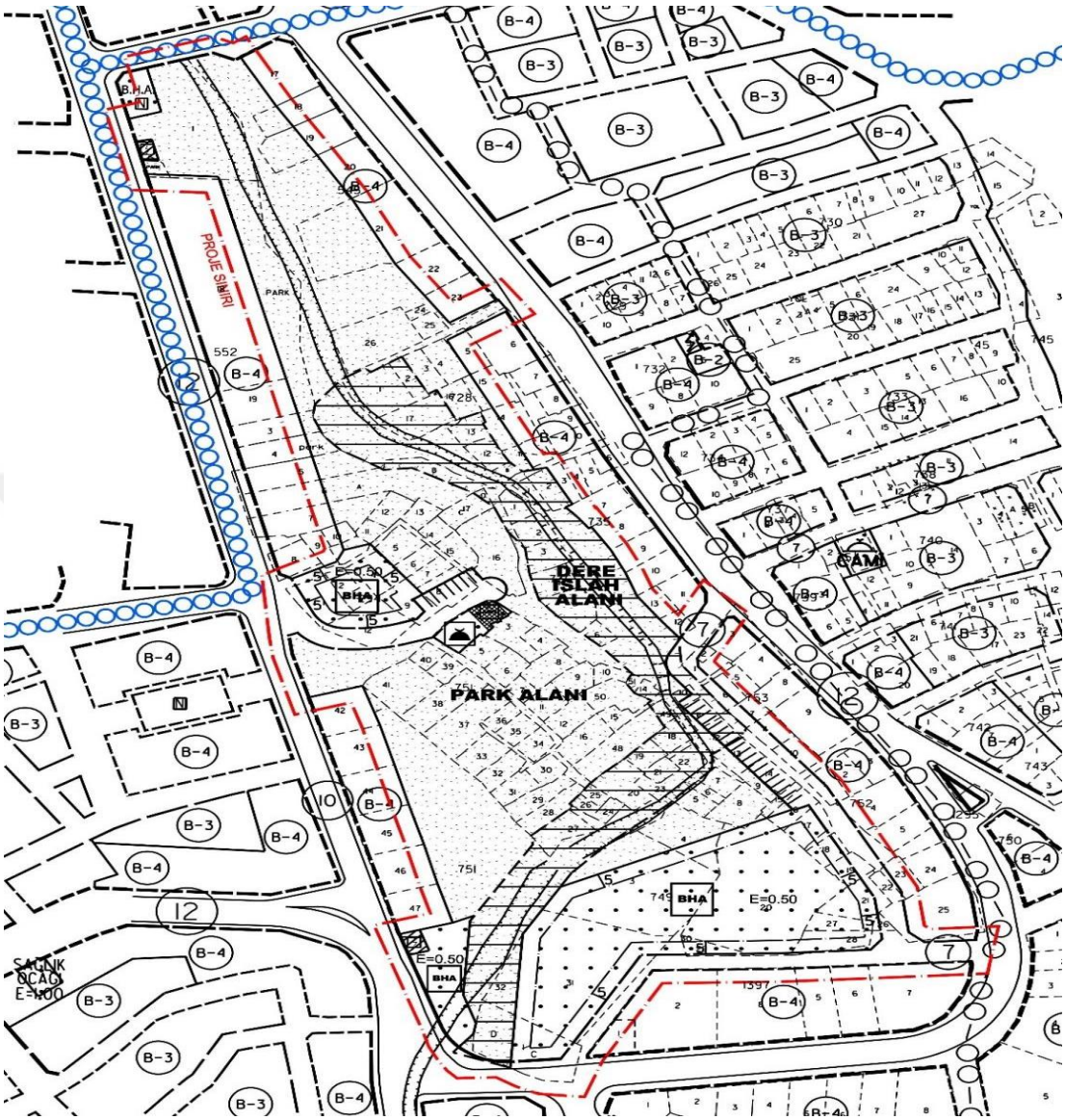

Şekil 4.4. Sular Vadisi Doğa Parkı Kentsel Dönüşüm Alanının Onaylanan kısmı

Plan Değişikliği Gerekçesi

Yıldırım Belediye Meclisinin 04.01.2015 tarih ve 153 sayılı kararı ile Bursa Büyükşehir Belediye Meclisinin 29.05.2015 tarih 1128 sayılı kararı ile onaylanan plan değişikliğinde (Şekil 4.4); planlama alanına ilişkin üst ölçekli plan kararlarına bakıldığında; kent merkezinin desantralize edileceği ve düşük yoğunluklu konut alanı kararlarının bulunduğuna istinaden,

- Kentteki genel yoğunluğun çok fazla olması ve buna istinaden donatı ihtiyacının hat safhada olduğu,
- Yenimahalle'de dere yataklarında ve taşkın alanlarında inşa edilmiş yapıların bulunduğu,
- Yapıların depreme karşı dayanıksız olduğu ve bir kısmının fiziki ömrünü tamamladığı, bir kısmının da sağlıksız malzeme ve sağlıksız işçilik sebebiyle depreme karşı dayanıklılığını yitirdiği,
- Mülkiyetlerin çok hisseli olduğu, hisseli mülkiyetlerde maliklerin anlaşarak imar planı doğrultusunda yapı yapmalarının mümkün olmadığı, çok küçük parsellerde sağlıklı bir konu dokusu oluşturulamadığı,
- Bölgede çok yoğun kaçak yapılaşmanın gerçekleşmiş olduğu, kaçak yapılaşmanın yapılaşan parseli olumsuzlaştırdığı gibi boş parsellerin de imar planı kararları doğrultusunda yapılaşmasını engellediği, kaçak yapılaşmanın bazen diğer parsellere ulaşacak olan yolu kapatabildiği, bazen parsele girebildiği, bazen de donatı alanının ortasında kalarak donatı alanının gerçekleşmesini zorlaştırdığı,
- 14.06.2014 tarih ve 29030 sayı ile Resmi Gazete'de yayınlanan Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği'nde bir yerleşimde yaşayacak kişi başına düşen sosyal ve teknik alt yapı alanları; 0-75000 nüfuslu alanlarda kişi başına 14 m² yeşil alan, 1.50 m² ilköğretim tesisi, 0.50 m² ibadet yeri tanımlandığı ve Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin İstanbul Teknik Üniversitesi danışmanlığında 2030 yılı 1/100000 Ölçekli Bursa İl Çevre Düzeni Planı Konut ve Sosyal Donatılar Sektörü çalışmalarında Yıldırım İlçesi'nde kişi başına 0.57 m² yeşil alan, 0.64 m² ilköğretim tesisi ve 0.2 m² ibadet yeri bulunduğu tespit edildiği, bu rakamların yönetmelikte belirtilen standartların çok çok altında olduğu,

Gerekçelerine dayanarak plan değişikliği onaylanmıştır. Yapılan plan değişikliği sonrasında Yıldırım Belediyesi tarafından "Yıldırım Belediyesi Yeni Mahalle Sular Vadisi Doğa Parkı ve Rekreasyon Alanı Kentsel Tasarım, Mimari ve Peyzaj Planlama Projesi" yaptırılmıştır. Yıldırım Belediyesinin uygun gördüğü bu proje sonrasında; belediye hizmet alanlarının büyüklüğü ve fonksiyon tanımlaması kesinleşmiş ve tüm gerekli etütleri yapılmış olup; imar planı üzerinde tekrar

değişiklikler yapılması gerekliliği doğduğundan planlama alanı için plan değişikliği hazırlanmıştır (Anonim, 2021d).

Plan Kararları

Planlama alanında yapılan plan değişikliğinde;

- Planlama alanı içerisinde bulunan 751 ada 2 parselde yer alan 288A envanter numarasıyla korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescilli Babadağ Camii bitişiğinde yer alan 751 ada 1 parselin tamamının Babadağ Camii koruma ve kamulaştırma alanı olarak belirlenmesi ve 1 parsel üzerindeki tescil kaydının kaldırılması talebine yönelik Vakıflar Genel Müdürlüğü Bursa Bölge Müdürlüğü'nün 15.04.2014 tarih ve 1574 sayılı yazısı ile Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü uzmanlarının 05.05.2014 tarih ve 2336 sayılı raporu sonucunda; 751 ada 1 parselde yer alan yapının zaman içinde yok olmuş olması, taşınmaza ait herhangi bir bilgi belge olmaması nedeniyle yeniden ihyasının mümkün olmaması; ayrıca kamu yararına kullanılacağı dikkate alınarak 751 ada 1 parsel üzerindeki tescil kaydının kaldırılması; 2863 sayılı yasanın 15. Maddesi uyarınca Babadağ Camii koruma alanı olarak Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce kamulaştırılabileceği, K.T.V.K.Y.K'nun 05.11.1999/664 tarih sayılı ilke kararı gereğince bu alanda yapılacak her türlü uygulama için Kurul görüşünün alınması kararı 09.05.2017 tarih 3235 karar numarası ile alınmış olup, bu karara istinaden 751 ada 1 ve 2 parselin bulunduğu alan ***"434.82 m²"*** olarak ***"Cami Alanı"*** olarak planlanmıştır. Yürürlükteki plana göre Cami Alanı arttırılmıştır.
- Cami alanının kuzeyindeki ***"Belediye Hizmet Alanı"; Muhtarlık, PTT, Halk Eğitim Merkezi, Lokal"*** fonksiyonları olarak tanımlanarak, ***"999.645 m²"*** olarak planlanmış olup; emsal E=1.00 olarak yapılaşma koşulları belirlenmiştir. Binanın kot noktası güneybatısındaki otopark alanından verilmiş olup, maksimum yükseklik olarak Yençok=4.00 m olarak tanımlanmıştır.

- Planlama alanının güney sınırındaki ***"Belediye Hizmet Alanı"; "Sosyal ve Kültürel Merkez"*** fonksiyonları olarak tanımlanarak, ***"2684.36 m²"*** olarak planlanmış olup, emsal E=0.50 olarak yapılaşma koşulları belirlenmiştir. Belediye Hizmet Alanının kuzeybatı sınırı Dere Islah Havza Planı sınırına oturtulmuştur.
- Yürürlükteki planda Bursa Büyükşehir Belediyesi Bursa Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Yıldırım Belediyesi'ne yazdığı 85571855-619 sayılı kurum görüşü yazısında belirtildiği için plana işlenen "dere ıslah alanı" yapılan bu plan değişikliği sonucu kaldırılmıştır. Dere ıslah alanına ilişkin derenin deplase edildiği; Yenimahalle Dere Islah ve Atıksu Toplayıcı Hatları Projesi 09.12.2016 tarih ile onaylanarak 85571855-041.02 sayı ile Yıldırım Belediye Başkanlığı Kentsel Tasarım Müdürlüğü'ne gönderilen hatlara ilişkin sınırlar bu plan değişikliğine aktarılmıştır.
- Planlanan park alanı arttırılmış olup, park alanı içerisinde yapılabilecek kullanımlar plan notlarında ayrıntılı olarak açıklanmıştır.
- Yürürlükteki planda planlama alanının kuzeyindeki trafo alanı mevcutta bulunmadığından, önerilen plan değişikliğinde kaldırılmıştır.
- Yürürlükteki planda planlama alanının kuzeybatı köşesinde bulunan Belediye Hizmet Alanı da önerilen plan değişikliğinde planlanan diğer Belediye Hizmet Alanlarında fonksiyon tanımlamaları yapıldığından ve alanda başka bir fonksiyona ihtiyaç kalmadığından kaldırılmıştır (Anonim, 2021d).

Yapılan plan değişikliği ile oluşan fonksiyon dağılımları ve kişi başına düşen alan kullanımları aşağıdaki (Çizelge 4.1)'de verilmiştir.

Çizelge 4.1. Planlama alanının fonksiyon alan dağılımı açısından yürürlükteki plan ile öneri plan karşılaştırılması (Anonim, 2021d).

ALAN KULLANIMI	YÜRÜRLÜKTEKİ PLAN		ÖNERİ PLAN		FARK
	ALAN (m²)	YÜZDE (%)	ALAN (m²)	YÜZDE (%)	ALAN (m²)
Belediye Hizmet Alanı	5989.77	*20.91*	3684.01	*12.86*	*-2305.76*
Cami Alanı	194.81	*0.68*	434.82	*1.52*	*240.01*
Park Alanı	19508.44	*68.11*	22363.29	*78.07*	*2854.84*
Trafo Alanı	88.72	*0.31*	51.58	*0.18*	*-37.14*
Yol ve Otopark Alanı	2862.67	*9.99*	2110.72	*7.37*	*-751.95*
Plan Değişikliği Onama Sınırı Toplam Alanı	**28644.41**		**28644.41**		

Plan Notları

1- Park alanlarında; açık-kapalı otopark, yer altı otoparkı, çocuk bakım alanları, elektrik birimleri, su deposu, malzeme deposu yer alabilir. Park alanında zemin altında kamuya ait otopark, wc, çocuk bakım yeri, idari odalar, mescit, teknik oda, jeneratör odası, depo düzenlenebilir. Zemin altındaki birimler emsale dahil değildir.

2- Belediye hizmet alanı – "muhtarlık, ptt, halk eğitim merkezi, lokal tanımlı" alanlarda emsal e=1.00 yençok=4.00m'dir. Görünen yükseklik hiçbir yerde 10.50 m'yi geçemez. Tescilli cami alanından 5 m, diğer cephelerden 3 m yapı

yaklaşma mesafesi tanımlanmıştır. Binaya giriş çıkış otopark alanından yapılabilir. Binaya kot güneybatısındaki otoparktan verilecektir.

3- Belediye hizmet alanı – "muhtarlık, ptt, halk eğitim merkezi, lokal tanımlı" alanlarda birden fazla bodrum kat açığa çıkabilir.

4- Belediye hizmet alanı - sosyal ve kültürel merkez tanımlı alanlarda; cafe, büfe, lokanta yer alabilir. Emsal 0.50'dir. Belediyece uygun görülecek kentsel tasarım vaziyet planına göre uygulama yapılır. Yapılacak yapılar arazideki eğime göre kademeli olarak yapılacaktır.

5- Belediye hizmet alanlarının otopark ihtiyacı park alanında yapılacak otopark alanlarından karşılanacaktır.

6- Cami alanında sadece ibadet birimi yer alır. İkamete yönelik birimler (imam evi, lojman vb.) yer alamaz.

7- Dere ıslahı yapılmadan proje uygulaması yapılmaz (Anonim, 2021d).

Şekil 4.5. Sular Vadisi Doğa Parkı maket görünümü

4.1.3 Dönüşüm Projesinin Kapsamı

Yıldırım İlçesinin Kültür parkı olarak adlandırılan ve ilçeye değer katacak vizyon projelerden biri olan Sular Vadisi Doğa Parkı'nda 144 gecekondu binası kamulaştırılarak yıkılmış yerine su teması ve yeşil alan donatılarına sahip Sular Vadisi Doğa Parkı yapılmıştır. Toplamda 28 bin metrekarelik alanda yüzde 70'i yeşil temalı olarak planlanan parkın bünyesinde (Şekil 4.6); yapay gölet, teras kademeli oturma alanları, babil bahçesi- seyir terasları, gölgeli oturma bölümü, yol boyu dinlenme köşeleri, havuzlar, şelaleler, çocuk oyun alanları, yürüyüş yolları, cami, Osmanlı çeşmesi, belediye hizmet binası, aletli jimnastik köşesi ve maket evcil hayvan bahçesi gibi birimler planlanmıştır. Sular Vadisi Doğa Parkı, Yıldırım ilçesinde yaşayan insanlar ve ailelerinin vakit geçirebileceği önemli bir sosyal mekan olmak üzere kentsel dönüşüm alanı olarak seçilmiştir.

Çalışma uygulanırken Sular Vadisi Doğa Parkı'nın çevre mahalleler olan Kurtoğlu, Umurbey, Namazgah, Yenimahalle, Karamazak, Piremir ve Teferrüç mahallelerini cazibe merkezi haline getireceği, parkın bölgede yaşayan 70-80 bin insanın doğrudan hizmet vereceği amaçlanmıştır. (Anonim, 2022p).

Şekil 4.6. Sular Vadisi Doğa Parkı Alanı (Yıldırım Belediyesi 2018).

Şekil 4.3. Sular Vadisi alanı 2015 yılı gecekondu alanına ait görünümler (Anonim, 2022r).

Sular Vadisi Kentsel Dönüşüm proje alanı belirlenirken bazı seçim kriterleri göz önünde bulundurulmuştur (Anonim, 2022p);

- Alanın kent merkezinde olması
- Bölgede vatandaşların faydalanabileceği rekreasyon alanların olmaması
- Alanın gecekondularla dolu olması
- Güvenlik sorunu
- Yeşil alan ihtiyacı

Bununla birlikte dönüşüm gerçekleştirilirken kısa ve uzun dönem hedefleri ele alınmıştır. Sular Vadisi Doğa Parkı Kentsel Dönüşüm Projesi'nin amacı, Yıldırım Belediyesi tarafından sağlıksız gecekondu mahallelerini yaşanabilir kentsel alanlara dönüştürmek olarak belirtilmiş olup, hedef olarak ise kentte sosyo-kültürel ve rekreasyonel amaçlı alanlar oluşturmaktır (Şekil 4.7) (Anonim, 2022p).

Şekil 4.8. Sular Vadisi gecekondu alanının görünümü (Anonim, 2022s).

Şekil 4.9. Sular Vadisi inşaat çalışmaları (Anonim, 2022ş).

Yıldırım Belediyesinde yapılan görüşmeler sonucu edinilen bilgilere göre dönüşüm projesinin karar mekanizması Yıldırım Belediyesidir. Bursa Büyükşehir Belediye Meclisinin 29.05.2015 tarih 1128 sayılı plan değişikliği kararı üzerine yapılacak kentsel dönüşüm projesi Yıldırım Belediye Başkanlığı tarafından yapılması kararı alınmıştır. Projenin toplam sözleşme bedeli 24.750.000,00 TL olarak imzalanmıştır. Proje kapsamında ;

- Toplam otopark alanı :1630 metrekare
- Çocuk oyun ve spor alanı :383,58 metrekare
- Yürüyüş yolları :6865,91 metrekare
- Yeşil alanlar toplamı :9853,31metrekare
  Doğal göl alanı :1525 metrekare
- Kaskatlar-Babil Bahçeleri toplam alanı :3206,88 metrekare
- Hizmet Binası toplam alanı :1426,92 metrekare olarak belirlenmiştir.

Çalışma alanında tarihsel süreçlerin yoğun bir yapılanması vardır. Bölgenin kuzeybatı kesimindeki yapılar çoğunlukla yakın zamanda kaçak olarak inşa edilmiştir. Sular Vadisi Kentsel Dönüşüm Projesi'ne göre gecekondu alanları yıkılıp, proje alanı sosyo-kültürel ve rekreasyon alanı olarak kent içinde yer almaktadır (Şekil 4.8). Bölge, sosyo-kültürel ve rekreasyonel amaçlara hizmet eden fonksiyonel bölgelere sahiptir (Yıldırım Belediyesi, 2022);

- Sosyal aktivitenin gösterilmesi
- Gölet etrafındaki oturma alanları
- Rekreasyon ve seyir alanı
- Teras kademeli oturma alanları
- Babil bahçesi- seyir terasları
- Çocuk oyun alanları
- Yürüyüş yolları
- Cami
- Hizmet binası

Şekil 4.10. Sular Vadisi Doğa Parkı alanından görünümler (Anonim, 2022t).

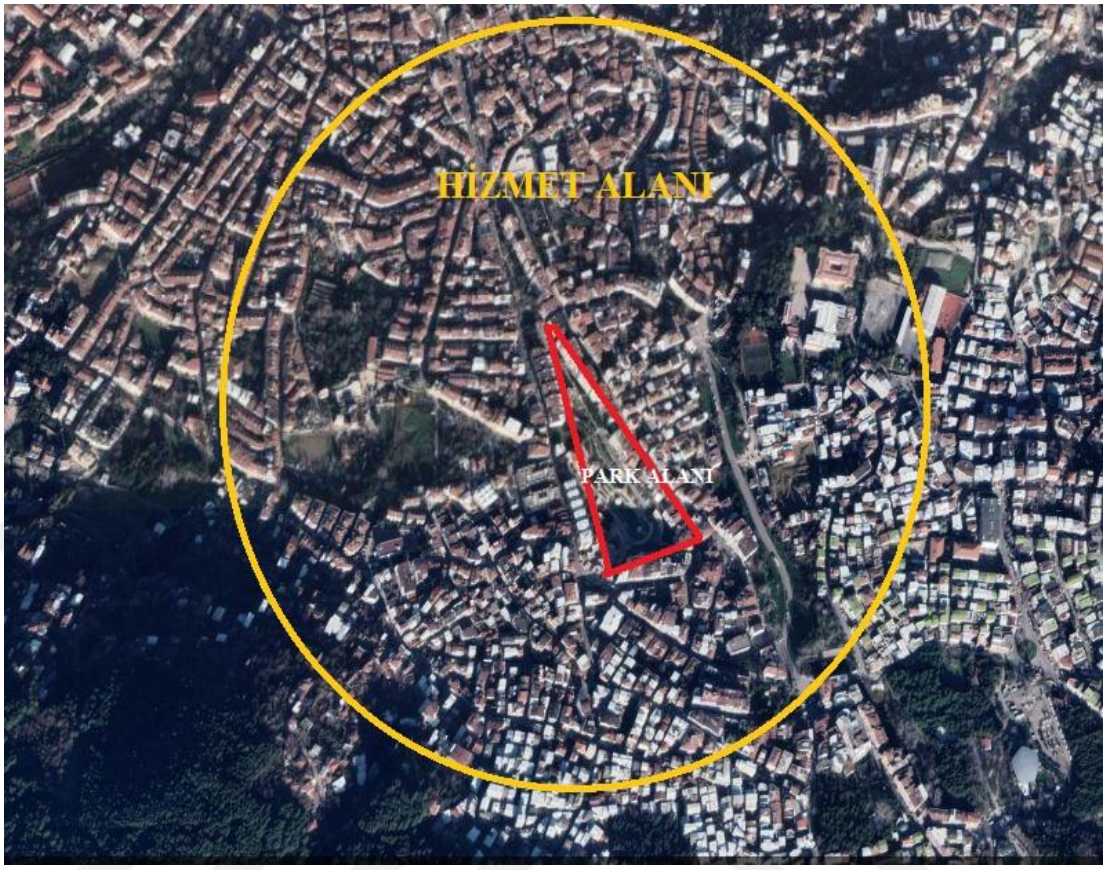

Şekil 4.11. Hizmet Alanı

Sular Vadisi Doğa Parkı yaklaşık 70 bin kişinin yararlanacağı semt parkı olarak düzenlenmesi ve uygulanması amaçlanmıştır. Projenin hizmet ettiği alan mahallerin nüfus oranları göz önüne alınarak belirlenmiştir (Şekil 4.11). Kullanıcılar rekreasyon amaçlı alanı kullanmakta ve birbirleri ile iletişim halinde bulunmaktadır (Anonim, 2022p).

Sular Vadisi Doğa Parkının yöntem bölümünde verilen (Çizelge 3.1)'e göre değerlendirilmesi aşağıda maddeler halinde yapılmıştır. (Çizelge 4.2) ile de alanın mevcut durumu değerlendirilmiştir.

Kentsel Peyzaj Planlamanın Alana Katkıları

-Ulaşım ;

Alanın kent ile olan ulaşımında raylı sistem bulunmayıp, toplu taşıma, özel araç ya da yaya olarak sağlanmaktadır.

-Ekolojik Temelli Yaklaşım ;

Alanda yeşil altyapı sistemi ayrılmış olup, çevre mahallelerde kent parkı olmayışından dolayı kent ekolojisine katkı sağlamaktadır.

-Kent İçin Önemli Değerlerin Korunması;

Proje alanı gecekondu alanının yıkılması sonucu oluştuğu için kent için önemli değer korunması gerçekleşmemiştir.

-Açık Yeşil Alan Varlığı ;

Kentin yeşil alan altyapısı ile alanın yeşil alan bütünlüğü, çevresindeki birçok yapılaşmadan kaynaklı sağlanamamıştır.

-Doğal Yapının Sürdürülebirliği;

Doğal peyzaj karakteri içerisinde korunması gereken alan veya rehabilite edilmesi gereken alan bulunmamaktadır.

Peyzaj Tasarımı

-Alan içi ulaşım;

Alan içi ulaşımda bisiklet yolları bulunmamaktadır. Otopark için ayrılan alan yeterli kullanıcılar için yeterli gelmemektedir.

-Etkinlik alanları;

Proje alanında dinlenme alanları, çocuk oyun alanları ve yeme-içme alanları bulunarak kullanıcıların etkinlik faaliyetlerini sürdürebileceği alanlar

oluşturulmuştur.

-Alan içi açık yeşil alanların homojen dağılımı ;

Alan içi sert zemin yumuşak zemin dengesi sağlanamamıştır (Şekil 4.12).

Şekil 4.12. Sular Vadisi proje alanını sert zemin yoğunluğu

-Bitki materyalinin kullanımı ;

Alana uygun bitkiler kullanılmasının yanı sıra yöresel olmayan bitkilerde tercih edilmiştir (Şekil 4.13).

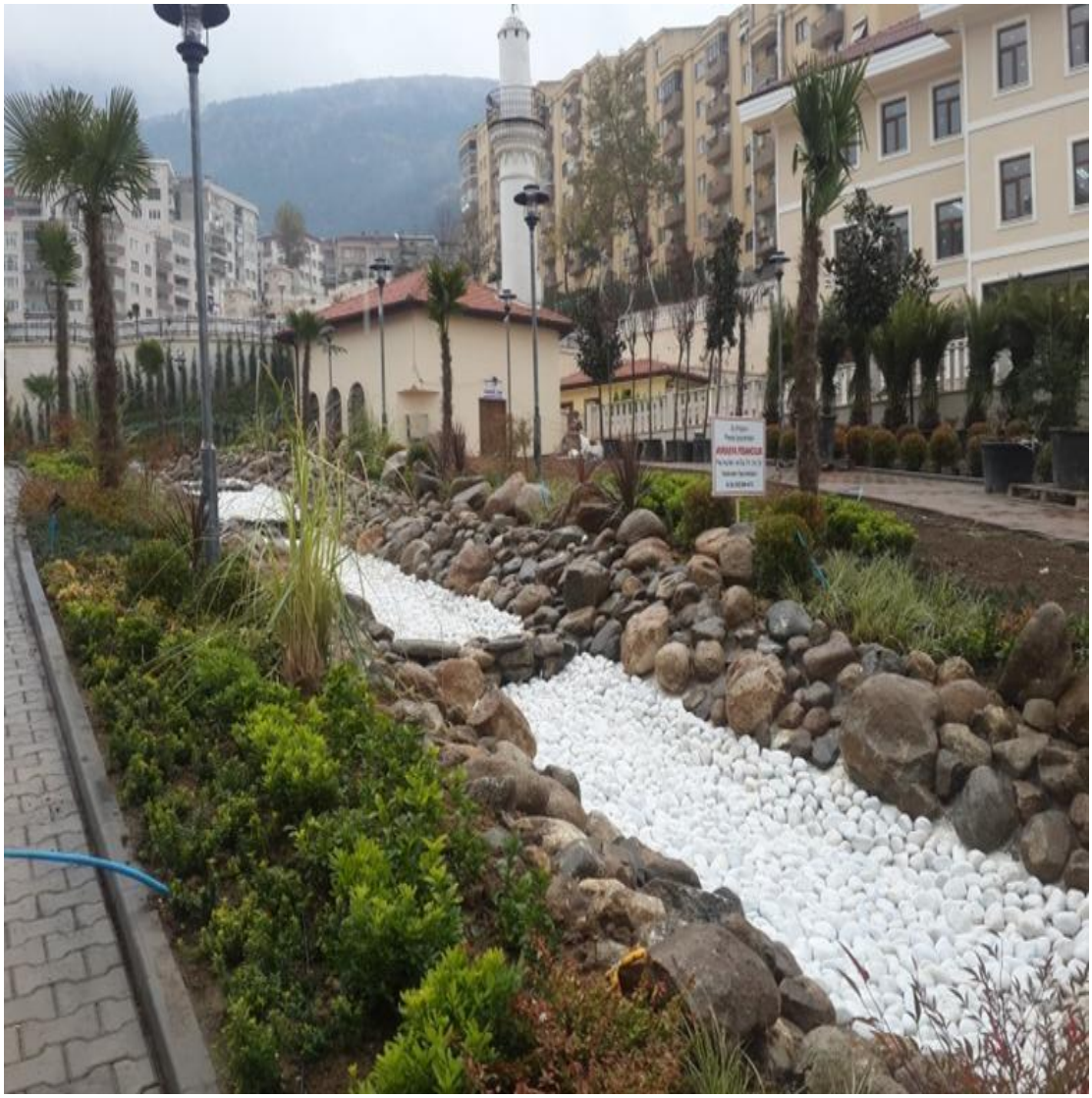

Şekil 4.13. Sular Vadisi projesinde bölgeye ait olmayan bitkilerin görünümü (Orijinal)

Şekil 4.14. Sular Vadisi projesinde kullanılan bitkiler (Orijinal)

-Su ögesinin kullanımı;

Su ögesi proje alanının merkez kısmında havuz şeklinde ve bir bölümünde vadi şeklinde tasarlanmış olup, alan içerisinde homojen bir etki yaratarak devamlılık süresini sağlamıştır (Şekil 4.15).

Şekil 4.15. Sular Vadisi projesinde su öğesinin kullanımı (Anonim, 2022v).

-Donatılar

Alan içerisinde kent mobilyaları (oturma birimleri, çöp kutuları, aydınlatma elemanları) bulunmakta olup, bakım ve bulunabilirlik noktasında sorun teşkil etmemektedir. Üst örtü birimi olarak donatı öğesine rastlanılmamıştır.

-Peyzaj tasarımında enerji etkin çözümleri;

Donatılarda enerji etkin çözümlerine rastlanamamıştır.

Sosyo-ekonomik yapı

-Kullanıcı profili ;

Semt parkı olarak değerlendirilen alan, çevre mahalle sakinlerinin aile fertleriyle kullandığı kullanıcı profili oluşturmaktadır.

-Yaşam standardını yükseltecek etkinliklerin alan içerisinde varlığı;

Alanda dinlenme alanları, yeme -içme alanları, sosyal donatıları, çocuk parkı, yeşil alan ve su öğesi yaşam standardını arttıracak etkinlikler bulunmaktadır.

-Kentsel refahı ve yaşam kalitesi üzerine etkileri;

Eskiden gecekondu alanı olan bölgenin çevre halkına yaşam standardını arttıracak olumlu etkiler sağlamıştır.

-Ekonomik kalkınma yönünden etkileri ;

Yaklaşık 70- 80 bin kişinin çevre mahallerle beraber rekreasyonel faaliyet amacıyla haftanın farklı saatlerinde alanda bulunması ekonomik yönden proje alanında ve çevrede bulunan ticaret alanlarına ekonomik olarak katkı sağlamaktadır.

Çizelge 4.2. Kentsel planlama yaklaşımının değerlendirilmesi

KENTSEL PEYZAJ PLANLAMANIN ALANA KATKILARI	-Ulaşım	-Alana Olan Ulaşım(Kent İle Olan İlişkisi)	+
	-Ekolojik Temelli Yaklaşım	-Yeşil Aks, Yeşil Altyapı sistemleri -Kent Ekolojisine Katkı Sağlaması	+
	-Kent İçin Önemli Değerlerin Korunması	-Camii,Tarihi Konut, Heykel,Anıt Ağaç, vb	-
	-Açık Yeşil Alan Varlığı	-Kentin Yeşil Altyapısı ile Olan Bütünlüğü	-
	-Doğal Yapının Sürdürülebilirliği	-Doğal Peyzaj Karakteri İçerisinde Korunması Gereken Alanlar, Rehabilite Edilmesi Gereken Alanlar	-

PEYZAJ TASARIMI	-Alan İçi Ulaşım	-Yaya Ulaşımı -Bisiklet Ulaşımı -Otopark	-
	-Etkinlik Alanları	-Oturma-Dinlenme Alanları -Yeme-İçme Alanları -Seyir Alanları -Çocuk Oyun Alanları	+
	-Alan İçi Açık-Yeşil Alanların Homojen Dağılımı	-Alan İçi Sert Zemin Yumuşak Zemin Dengesi	-
	-Bitki Materyalinin Kullanımı	-Mevcut Bitkilerin Tespiti	-
	-Su Öğesinin Kullanımı	-Su yüzeylerinin yeterliliği -Su öğesinin alan içerisindeki homojen dağılımı -Su öğesinin devamlılığı	+
	Donatılar(Oturma Birimi, Örtü Birimi, Çöp Kutuları, Aydınlatma Elemanları Vb.)	-Bakım -Bulunabilirlik	+
	-Peyzaj Tasarımında Enerji Etkin Çözümler	-Donatılarda Enerji Etkin Çözümler	-
SOSYOEKONOMİK YAPI	Kullanıcı Profili		
	Yaşam Standardını Yükseltecek Etkinliklerin Alan İçerisinde Varlığı		+
	Kentsel Refahı ve Yaşam Kalitesi Üzerine Etkileri		+
	Ekonomik Kalkınma Yönünden Etkileri		+

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Ülkemizde köyden kente göç ile hızlı nüfus artışı devam etmektedir. Aşırı nüfus artışı toplumsal yapının değişmesine zemin hazırlamakta ve yerleşme sorunlarına da neden olmaktadır. Günümüzde yarım asrı aşkın süredir devam eden yerleşim kalıpları ve eğilimleri, her ölçekteki iyileştirme girişimlerini birçok nedenden dolayı ön planda tutmaktadır.

Bursa ili de hızlı nüfus artışı ile çarpık kentleşme süreçlerinden olumsuz etkilenmiştir. Bugün, özel bir planlama bölgesinde yer alan Sular Vadisi Doğa Parkı alanı, sistemsiz ve düzensiz bir gelişim ile çürüme sürecindeki bir kentsel mekan olarak geçmişte kalmıştır. Kentsel dönüşüm kararının ardından gecekondular, kentlilerin ulaşabileceği rekreasyon alanlarına dönüşmüştür.

Ülkemizde ve dünyanın birçok noktasında kentsel dönüşüm çalışmaları (Norveç Fiyort Kenti, Barselona Kenti Poblenou Projesi, Ankara Portakal Çiçeği Vadisi, Ankara Dikmen Vadisi, Bursa Soğanlı Kentsel Dönüşüm Projesi, Trabzon Zağnos ve Tabakhane Vadileri) yapılmıştır. İncelenen kentsel dönüşüm projelerinin tümünde yeşil alan varlığının büyük önem taşıdığı görülmektedir. Değişen, dönüşen yeniden düzenlenen vb. bütün kentsel dönüşüm projeleri kentlerin daha sağlıklı gelişebilmeleri adına açık- yeşil alan kullanımlarına çok önem vermektedir. Projeler değerlendirildiğinde sadece kendi içerisinde değil çevresi ile bağlantılı, sınırları ile ilişkili olabilecek yaklaşımların ele alındığı tespit edilmiştir. Aynı şekilde projeler ile açık ve yeşil alanların önemi ile birlikte bu alanların kentin doğal yapısı ile uyumlu ekolojik olarak ilişkili ve uyumlu olması desteklenmiştir. Kentsel peyzaj planlamada parçacı değil bütüncül yaklaşımların incelenen projeler ile desteklendiği görülmüştür. Kentlinin kullanımına yönelik aynı zamanda kentin imajını kuvvetlendiren çözümler kentsel dönüşüm projeleri içinde de değerlendirilmiştir. Kullanıcıların rekreatif ihtiyaçlarına cevap verecek planlama ve tasarım önerileri geliştirmek önemli bir hedef olmuştur.

Doğal ve sosyal süreçlerin şekillendirdiği, ev bahçeleri, parklar, yol

ağaçlandırmaları, su habitatları vb. yapıları içeren kentsel peyzaj kentsel dönüşüm projelerinde önemli bir değerdir. Genel olarak bakıldığında kentsel dönüşüm projelerinde kentin yeniden nefes almasını sağlayan, sağlıklı, yaşanılabilir, yaşam kalitesini arttıran ekolojik açıdan kentin, bölgenin doğal yapısına uyumlu çalışmaların olduğu kentsel peyzaj planlama konusunda bütüncül ve ekolojik yaklaşımları benimseyen projelerin üretilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Kentsel dönüşüm çalışmalarında kentsel peyzaj planı ve tasarımın önemi ve bu doğrultuda yapılacak çalışmalardaki kriterler aşağıda maddeler halinde şu şekilde açıklanabilir;

- Kentsel dönüşüm çalışmaları ile açık yeşil alan varlığı ön plana çıkarılmalıdır.

- Kentsel peyzaj planlama ve tasarım ile, kentin sosyal ve fiziksel bütünlüğünü sağlamak amaçlanmalıdır. Bu anlamda, kentlerin fiziksel kalitesinin iyileştirilmesinin yanı sıra, kent ile uyum sağlayabilen, koruyabilen ve kabul edebilen kullanıcı gruplarının, yerel halkın varlığı önemlidir. Bu nedenle o bölgede yaşayan yerel halkın veya bölgeye gelen kullanıcıların kentsel ve bölgesel yaşam konusunda bilinçlendirilmesi ve tarihi ve kültürel değer taşıyan bölgelerin devamlılığının sağlanması gerekmektedir.

- Kentsel peyzaj planlama yaklaşımları ile baktığımızda, ekolojik temelli yaklaşımlar temel alınmalıdır. Yeşil altyapı sistemleri ile kent ekolojisine katkı sunacak alanlar geliştirilmelidir.

- Kentsel peyzaj planlama ve tasarım çalışmalarında kent için önemli değerlerin korunması kapsamında, tarihi kent merkezlerinin tarihi kimliğini ve estetiğini vurgulamak ve görünürlüğünü artırmak için peyzaj

kompozisyonları ve kentsel tarihi ve kültürel değeri yüksek olan yapılar çok önemlidir.

- Kentsel planlama ve kentsel peyzaj planlama yaklaşımları doğrultusunda alana olan ulaşım ve alan içi ulaşım kriterleri de ön planda tutulmalıdır. Yaşlılar, çocuklar ve engelliler gibi toplumun farklı kesimleri için erişilebilirliğin oluşması açısından, peyzaj planlanlama ve tasarım yol gösterici ve tanımlayıcı faktörlerinden biri olmalıdır.

- Kentin dokusunu bozan olumsuzluklardan, inşaat vb. gibi işlerden kaçınılmalı, karakterini kaybetmiş yapılarda, tarihi yapılarda, açık alanlarda, yenileme çalışmaları yapılmalıdır. Kentin tarihi dokusunu kente geri kazandırmalıdır. Kent kimliğine zarar veren olumsuzlara izin verilmemelidir. Bu doğrultuda açık yeşil alan sistemleri ile kentsel tarihi dokuyu bütünleştirmek kentsel kimliğin desteklenmesi açısından da önemli olgudur.

- Kentsel peyzaj, yeşil alan sisteminde çok önemli bir yer tutmaktadır. Kentin doğal kaynak değerleri dikkate alınarak, kentsel rezervlere bitişik alanlar, doğal unsurlarını koruyan alanlar ve ağaç, ağaççık çalı grupları korunmalıdır. Oluşturulacak yeni alanlar ile birlikte kentsel açık yeşil alan sistemlerine dahil edilerek kentsel peyzajın bütünlüğü korunmalıdır. Bu doğrultuda yeşil alt yapı sistemleri dikkate alınarak yeni oluşturulacak alanlarda, bitki kompozisyonları için yerel floradan ağaç ve çalı toplulukları seçilmelidir.

- Parkların ve rekreasyonel hizmetlerin oluşturulması ve geliştirilmesi, kentsel yeşil alanların sürekliliğini sağlamak için insanların ihtiyaç ve gereksinimlerini dikkate almalıdır. Estetik ve işlevsel olarak uygun

güçlendirme elemanları, kentsel nüfusun gereksinimlerini ve ihtiyaçlarını karşılamak için dahil edilmelidir. Kullacıların ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda etkinlik alanları oluşturulmalıdır. Bu alanlar alan içi açık yeşil alanların homojen dağılımları doğrultusunda geliştirilmelidir.

- Parklar ve rekreasyon alanları günün her saatinde erişilebilir olmalıdır. Bu bölgeler belirli işlevleri yerine getiren mekanlar olarak tasarlanmalı ve tüm kent sakinlerinin erişimine açık olmalıdır. Bu mekanlar peyzaj tasarım kriterleri doğrultusunda uygun kentsel donatı elemanları ve kentle bütünleşen malzemeler ile oluşturulmalıdır. Yine günümüz tasarım yaklaşımları ele alınarak enerji etkin çözümler sunulmalıdır.

- Dönüşümün gerçekleştirildiği bölgelerde yaklaşımın temelini, bölgenin ekonomik, sosyal ve fiziki koşullarının analizi oluşturmalı ve bu analiz doğrultusunda planlama yapılmalıdır. Kullanıcı profili, yaşam standartlarını yükseltecek etkinliklerin alan içerisindeki varlığı, kentsel refahı ve yaşam kalitesi üzerindeki etkiler ve ekonomik kalkınma yönünden etkiler sosyo-ekonomik yapı temelinde ele alınmalıdır.

- Planlama kapsamında alanı değerlendirirken, Kentsel dönüşüm konularını ele almak için tasarlanmış bir karar alma süreci, karar vericiler ve kullanıcılar arasında hem geri bildirim hem de iş birliği sağlarken aynı zamanda yerel toplulukları, yerel girişimleri ve vatandaşları uygulama sürecine dahil etmelidir.

- Kentsel dönüşüm, ekonomik ivme sağlayan fiziksel inovasyon yaratmalıdır. Örneğin, bölgesel ticaret ve üretimi canlandıracak, kentin ve mahallenin ekonomik hayatını hareketlendirecek yeni mekânlar ya da örgütsel oluşumlar yaratmak gerekmektedir.

- Fiziki çevrenin iyileştirilmesi ve yerel ekonominin canlandırılması, daha yaşanabilir kentsel alanların oluşturulması, kentsel dönüşüm yoluyla yerel kültürel dinamiklerin canlandırılması, kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesi gerekmektedir.

Tüm bunlardan yola çıkarak Sular Vadisi Kentsel Dönüşüm Alanı ile ilgili aşağıda maddeler halinde değerlendirmeler yapılmıştır;

- Sular Vadisi Doğa Parkı Dönüşüm Bölgesi'nin sosyal yapısı göz ardı edilerek, bu bölgede yaşayan gecekondu sakinleri yeni bir sorun bölgesine terk edilmiş olduğu tespit edilmiştir.

- Sular Vadisi'nde görülen kentsel dönüşüm süreci, dönüşümün sadece fiziksel yönleriyle ilgili olduğu, sosyal ve ekonomik boyutların bu süreçte dikkate alınmadığı ve belirleyici olmadığı bir süreç olduğu görülmüştür.

- Sular Vadisi Projesinin ideal geleceğini tanımlayan ve planlama sürecinin temelini oluşturan hedefler kararlaştırılmamıştır. Kentin diğer bölgelerine yönelik planlama stratejileri ve dönüşüm projesinin uzun vadeli hedefleri net olarak tanımlanmamıştır.

- Sular Vadisi Projesinin şehrin çeşitli semtleri arasında bir tampon bölge görevi görmesi nedeniyle Bursa şehri için planlanan diğer kentsel dönüşüm çalışmalara iyi bir örnektir.

- Sular Vadisi plansız yapılaşmadan arındırılmış ve alan yeniden ele alınarak uygun kentsel peyzaj planlama ve tasarım yaklaşımları ile dönüşümü değerlendirilmiştir.

- Dünyadaki örneklerin sonuçlarına göre, fiziksel yapıyı değiştirme sürecinde kentsel dönüşüm ele alınmıştır. Kentsel peyzaj planlaması, kentsel dönüşüm projesinde sürdürülebilir kentsel dönüşüm modelinin ana hedeflerinden birisi olmuştur. Bursa Sular Vadisi Projesi kapsamında kentsel yeşil alanların devamlılığı sağlanmış ve bölge kullanıcıları için uygun alanlar sunulmuştur.

- Sular Vadisi'nin plansız yapılaşmadan açık yeşil alana dönüşmesi Yıldırım ilçesindeki yapılaşma yoğunluğunu azaltmıştır.

- Kentin kaybolan açık ve yeşil alanlarının restore edilerek, özellikle Bursa ‘da kentliler için doğal, kültürel ve sosyal alanlar yaratılmıştır. Böyle alanların yaratılması kent ve kentliler için kentsel yaşam kalitesini güçlendirmek adına önemlidir.

- Ortaya konan bu kentsel rekreasyon alanının yeşil unsurları, kentteki hava kirliliğinin iyileştirilmesinde önemli rol oynamakta, vatandaşlara aydınlık ve temiz hava sağlamaktadır.

- Sular Vadisi'nin yeşil alanları şehrin iklimine ve bulunduğu mahalleye olumlu etki ederek şehrin ve çevresinin mikro iklim özelliği kazanmasını sağlar.

- Alan, Kentin görüntü kirliliğine neden olan sağlıksız gecekondu bölgesi temizlenerek, nüfusun sosyo-kültürel ihtiyaçlarını karşılayacak rekreasyonel alanlar doğrultusunda dönüşümü sağlanmıştır.

- Sular Vadisi proje alanı, farklı kentsel özelliklere sahip tarihi ve yerleşim yapıları arasında bir tampon bölge görevini üstlenmiştir.

- Sular Vadisi Rekreasyon Alanı, ilçenin fiziki dokusu içinde şehre estetik bir hava katmaktadır.

- Rekreasyon alanı olarak planlanan ve tasarlanan Sular Vadisi Doğa Parkı Kentsel Dönüşüm Projesi ile yerel halkın ve kullanıcıların günlük sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri bir alan oluşturulmuştur.

- Sular Vadisi örneğinde yer değiştirme eylemi, projenin türü ne olursa olsun (kentsel dönüşüm, kentsel yenileme, kentsel yeniden yapılanma vb.) bir kentsel planlama ve planlama süreci olarak görülmelidir. Bu, tüm bilimsel aşamalarda yapılmalıdır.

- Kent dönüşüm sürecini yönlendirerek ve uygun bir dönüşüm modelinin tasarım aşamalarında genel dinamikleri belirleyerek, üst yapı, fiziki yapı ve sosyo-ekonomik yapıdaki değişiklikler kent dönüşümünü yönlendirmelidir.

- Yıldırım ilçesinin kültürel devamlılığının sağlanması ve yaşanabilir bir yer olarak korunması için disiplinler arası araştırmalara ihtiyaç vardır. Şehir plancıları, mimarlar, peyzaj mimarları, sanat tarihçileri, arkeologlar ve diğer uzmanlar proje hazırlama sürecine dahil edilmeli ve disiplinler arası planlama süreci ilgili meslek toplulukları tarafından ele alınmalıdır.

- Sürdürülebilirlik açısından, bu proje ile birlikte, Yıldırım ilçesinin gelecekteki ekonomik, yapısal ve kültürel potansiyeli ve gelişme dinamikleri belirlenmeli ve planlama kararları bu potansiyel dikkate alınarak alınmalıdır. Yapılan çalışma kent bütününde ve mahallede bütününde de düşünülerek devamlılık sağlanmalıdır.

- Sular Vadisi yeşil alan sisteminin kentin ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirilmesi ve diğer yeşil alanların, kullanıcıların ve şehrin diğer

alanlarıyla bir bütün oluşturulması için bir kentsel peyzaj planı geliştirilmelidir.

Düzenlenen proje kapsamında kullanımlar açısından değerlendirdiğimizde ise bazı eksikliklerle karşılaşmak mümkündür. Bu eksiklikler ve önerileri ise;

- Sular Vadisi'ndeki rekreasyon alanına erişim şu anda kontrol edilmemektedir. Bölge kullanıcılarının kendilerini güvende hissedebilmeleri için arazide güvenlik önlemleri sağlanmalıdır.

- Sular Vadisi Kentsel Dönüşüm Projesi'nin tasarım aşamasında, kullanıcıların bölgedeki etkinliklere en kolay şekilde ulaşabilmesi için döngüsel bir sistem oluşturulmuştur. Alanda bazı noktalarda engellilerin merdiven kullanımı için rampalar dikkate alınmamıştır.

- Alanın bitkilendirme projesinde bölgeye ait bitkiler tercih edilmekle beraber farklı bölgelerin çoğunlukla kullandığı ve oraya ait olan bitkiler de tercih edilmiştir.

KAYNAKLAR

Açıksöz, S., & Tanrıvermiş, E. (2000). Planlamada Kırsal Peyzajın Önemi, Sorunlar ve Öneriler, Kırsal Çevre Yıllığı, Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği, Ankara.

Akkar, M. Z. (2006). Kentsel Donusum Uzerine Bati'daki Kavramlar, Tanimlar, Surecler ve Turkiye. Planlama Dergisi. [Concepts, Definitions, Processes in Urban Transformation and Turkiye. Journal of Planning.] Ankara: Orta Dogu Teknik Universitesi Sehir ve Bolge Planlama Bolumu.

Anonim. (2021a). Bursa'nın Dünya ve Türkiye'deki konumu. https://www.milliyet.com.tr/egitim/haritalar/bursa-haritasi

Anonim. (2021b). Bursa iklim verileri. https://www.cografya.gen.tr/tr/bursa/iklim,

Anonim. (2021c). Bursa Yıldırım ilçesi genel bilgiler. https://www.yildirim.bel.tr/ckfinder/userfiles/files/rapor4718.pdf

Anonim. (2021d). Plan kararları.

https://www.yildirim.bel.tr/UserFiles/File/imaraski/sular%20vadisi.pdf

Anonim. (2022a). Fiyort Kenti, Hjortnes- Filipstad Kentsel Dönüşüm Projesi. http://www.nsw.no/portfolio-item/filipstad-oslo/

Anonim. (2022b). Norveç Fiyort Kentinin Kentsel Dönüşüm Projesi. http://www.nsw.no/portfolio-item/filipstad-oslo/

Anonim. (2022c). Barselona kenti sahil şeridi uydu fotoğrafı. http://www.eaue.de

Anonim. (2022d). Eski Barselona Kenti sanayi alanının görünüm 1860-1960 yılları. http://www.22barcelona.com/content/blogcategory/29/393/lang,en/

Anonim. (2022e). Barselona kenti bölgesel alan sınırları. https://manifold.press/

Anonim. (2022f). Yeşil aks projesi. https://listelist.com/barselona-kent-plani/

Anonim. (2022g). Barselona kıyı alanı görünümü. https://www.pikist.com/free-photo-slqbj/tr

Anonim. (2022h). Portakal Çiçeği Vadisi hava fotoğrafı. http://www.kentselyenileme.org

Anonim. (2022ı). Kentsel Dönüşüm Projesinin Konumu. http://www.google.earth

Anonim. (2022i). Dikmen Vadisi ilk bölüm proje alanlarının görünümleri. http://www.flickr.com

Anonim. (2022l). Bursa toprak verileri. https://arastirma.tarimorman.gov.tr/etae/Belgeler/AnadoluDergisi/2002/BURSA

Anonim. (2022m). Bursa doğal bitki örtüsü. http://www.bursadakultur.org/bursanin_cografyasi2.html

Anonim. (2022n). Bursa topografya ve jeomorfolojik yapısı. https://bursa.csb.gov.tr/il-cevre-durum-raporlari-i-6114

Anonim. (2022o). Bursa tarihi. https://okuryazarim.com/bursa-sehri-tarihi-ve-kurulus-sureci

Anonim. (2022ö). Bursa ekonomisi. https://www.btso.org.tr/?page=bursaeconomy/bursaeconomy

Anonim. (2022p). https://www.emlaksayfasi.com.tr/emlak-haberleri/sular-vadisi-doga-parki- projesinin-peyzaj-calismalarinda-sona-gelindi-h64643.htmlm

Anonim. (2022r). Sular Vadisi alanı 2015 yılı gecekondu alanına ait görünümler. http://wowturkey.com

Anonim. (2022s). Sular Vadisi gecekondu alanının görünümü. https://www.bursadabugun.com

Anonim. (2022ş). Sular Vadisi İnşaat Çalışmaları. https://www.bursadabugun.com/haber/bursa-sular-vadisi

Anonim. (2022t). Sular Vadisi Doğa Parkı alanından görünümler. http://reforminsaat-tr.com/proje/sular-vadisi-projesi

Anonim. (2022u). Osmangazi Belediyesi, Soğanlı Kentsel Dönüşüm Projesi, http://www.osmangazi.bel.tr/tr/proje/soganli-kentsel-donusum-projesi

Anonim. (2022ü). Zağnos ve Tabakhane Vadileri Kentsel Dönüşüm Projeleri, https://emlakkulisi.com/guncel/trabzon-zagnos-vadisi-kentsel-donusum-sondurum

Anonim. (2022v). Sular Vadisi Doğa Parkı https://www.bursahakimiyet.com.tr/bursa/bursa-da-sular-vadisi-parki-acilis-icin-gun-sayiyor-273921

Ataöv, A., & Osmay, S. (2007). Türkiye'de Kentsel Dönüşüme Yöntemsel Bir Yaklaşım. *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Dergisi*, 24(2) : 57-82.

Bilsel, G., Polat, E., & Yılmaz, N. (2003). Değişim ve Dönüşüm Sürecinde Kimlik Arayışları Ve Kentsel Yenileşme Kavramı. *Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, ed. P. Özden vd., TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayınları, YTÜ Basım-Yayın Merkezi s.32-35.

Bechmann, A. (2003). *Almanya'da Peyzaj ve Çevre Planlamasında Uygulanan Stratejiler ve Araçlar.* Avrupa Peyzaj Sözleşmesi ve Türkiye, Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi, Sayı: MF.ŞBP-03.001, İstanbul, s 1-21.

Bogenç, Ç. (2009). *Trabzon Zağnos Vadisi Kentsel Dönüşüm Örneğinin Kentsel PeyzajPlanlama Açısından Değerlendirilmesi,* Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi.

Bulut, Y., & Kara, M. (2011), "Mahalle Muhtarlarının Kent ve Mahalle Güvenliğine İlişkin Yaklaşımları: Antakya Örneği", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 8, Sayı 15, s. 1-27.

Ceylan, A. (2007). Yaşam Kalitesinin Arttırılmasında Kentsel Yeşil Alanların Önemi ve Kentsel Dönüşüm İle İlişkilendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, İTÜ, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, İstanbul, 180 s.

Demirtaş, Y., & Esgin, İ. (2006). Bir Kentsel Yenileme Deneyimi: Barcelona. *Planlama Dergisi* 12(2) : 155.

Demir, S. (2017). *Tarihi Peyzaj ve Peyzaj karakter Değerlendirilmesi Yaklaşımları ile Doğa Koruma- Turizm Odaklı Peyzaj Planlama: Meryemana Vadisi Örneği, Trabzon,* Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Trabzon, Türkiye.

Erden, D. (2003). Kentsel Yenileşmede Bir Araç Olarak Dönüşüm Projeleri, Doktora Tezi MSGÜ, Şehircilik Anabilim Dalı, İstanbul, 250 s.

Göksu, F. (2003). Kentsel Dönüşüm Ders Notu. MSGÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.

Günay, B. (1994). Kentlerin Yeniden Üretilmesi Süreçleri. *Mimarlık Dergisi*, (24) : 11-13.

Gür, M. (2021). "Kentsel Donusum UygulamasindaYasam Kalitesi Arastirmasi ve

Kavramsal Bir Model Önerisi: Bursa Doğanbey Örnegi", Bursa Uludag University (Turkey).

Gürel, S. (1974). Türkiye'de Kent Mekansal Standartları Üzerine Bir Deneme. Doktora Tezi, İTÜ, s.126.

Herzog, F., Lausch, A., Müller, E., Thulke, H.H., Steinhart, U., & Lehmann, S. (2001). Landscape Metrics for Assessment of Landscape Destruction and Rehabilitation, *Environmental Management*, 27, 191-107.

Jefrrey, P., & Pounder, J. (2000). *Physical and Environmental Aspect*. Urban Regeneration A Handbook, ed. Roberts vd., Sage Publications, London, Thousand Oaks, New Delhi, s. 86-108.

Kara, G. (2010). *Kentsel Dönüşüm Uygulamaları,* Karadeniz Teknik Üniversitesi, Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Bölümü, Kamu Ölçmeleri Anabilim Dalı, Trabzon.

Karafaki, F. (2018). Niğde İli Efendibey Kentsel Dönüşüm Projesi'nin Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi, s.103-104.

KDKT. (2004). Kentsel Dönüşüm Kanun Tasarısı Taslağı.

Keleş, R. (1980). Kent Bilim Terimleri Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.

Keleş, R., & Mengi, A .(2017). Kent Hukuku. Ankara: İmge Kitabevi.

Kentleşme Şurası. (2009). Kentlilik Bilinci, Kültür ve Eğitim Komisyonu, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Ankara.

Kılıç, C. (2021). "Kapidag Yarimadasi Alan Kullaniminin Turizm ve Rekreasyon Planlama Kararlari uzerine Etkisi", Bursa Uludag University (Turkey)

Kırzıoğlu, I. (1995). *Peyzaj Kavramı ve Şehir Planlamasında Kullanımı.* Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ofset Tesisi Yayını, Erzurum, s.43.

Kocamemi, G. (2006). Kentsel Dönüşüm Kazlıçeşme Örneği. Yüksek Lisans Tezi, MSGÜ Şehircilik Ana Bilim Dalı, İstanbul, s. 120.

Konuk, G. (2007). *Kentsel Tasarım Kamu/Özel Mekan Mülkiyet Sorunsalı Ders Notu* MSGÜ, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.

Leitão, A.B., & Ahern, J. (2002). Applying landscape ecological concepts and metrics in sustainable landscape planning. *Landscape and Urban Planning,* 59, 65-93.

Memlük, Y., & Yılmaz, O. (1999). Kentsel Tasarım ve Peyzaj Mimarlığı. *1. Uluslar arası Kentsel Tasarım Kongresi Bildiriler Kitabı*, M.S.Ü. Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Yayını, MSÜ Matbaası, İstanbul, s.81-82.

Mutlu, A., & ve Batmaz, N. (2013). Türkiye'de Kent Hakkı. Ankara: Orion.

Oğuz, D., & Uslu, A. (1996). Kentsel Yeşil Alanların Etkinliği. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ankara.

Özden, P. (2002). Yasal ve Yönetsel Çerçevesiyle Şehir Yenileme Planlaması ve Uygulaması: Türkiye Örneği. Doktora Tezi, İTÜ, Şehircilik Ana Bilim Dalı, İstanbul, s.370.

Özden, P. (2005). Kentsel Yenileme Uygulamalarında Yerel Yönetimlerin Rolü Üzerine Düşünceler ve İstanbul Örneği. İÜ, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi,* (46) : 12-18.

Özden, P. (2006). Türkiye'de Kentsel Dönüşümün Uygulanabilirliği Üzerine Düşünceler. İÜ,*İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (51) : 12-18.

Özkadif, N. (2001). *An evaluation of towncape vocabulary as a design tool for shaping today's urban environments. ODTÜ*, Şehir Planlama Anabilim Dalı Kentsel Tasarım, Programı, Yüksek Lisans Ders Notları, s.55.

Özügül, M.D. (2006). Ekoljik planlamada kullanılabilecek analatik bir model önerisi: Ömerli içme suyu havzası örneği, YTÜ Mimarlik Fakültesi E-Dergisi, 1(4), 201-217.

Özkul, M. (2017). Dünyada Ve Türkiye'de Kentsel Dönüşüm Projelerinin Finansman Yöntemleri, Uzmanlık Tezi, İller Bankası Anonim Şirketi, Ankara

Pamay, B. (1978). *Kentsel Peyzaj Planlaması*, İstanbul Üniversitesi, Orman Fakültesi Yayınları, Çağlayan Basım Evi, İstanbul, s.76.

Polat, S., & Dostoğlu, N. (2007). Kentsel Dönüşüm Kavramı Üzerine Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 1.

Simmel, G. (2001). Metropol ve Zihinsel Yaşam. Çev. Cemal Ener. İstanbul: Metis.

Şahin, Z. (2003) İmar Planı Değişiklikleri ve İmar Hakları Aracılığıyla Yanıltıcı Kentsel Dönüşüm Senaryoları: Ankara Altındağ ilçesi örneği. *Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiriler Kitabı,* ed. P. Özden vd., TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayınları, YTÜ Basım-Yayın Merkezi, İstanbul, s. 77-82.

Şenyapılı, T. (2006). *Gecekondu Olgusuna Dönemsel Yaklaşımlar, Değişen Mekan: Mekansal Süreçlere İlişkin Tartışma ve Araştırmalara Toplu Bakış* 1923-2003, Dost Kitabevi, Gazi Matbaacılık, Ankara, s.130.

Tekeli, İ. (1991). *Kent Planlaması Konuşmaları (Urban Planning Conferences*). TMMOB Mimarlar Odası Yayını, ed. K. Yavuz, Ankara, 28: 43-48.

Tekeli, İ. (2011). *Kent, kentli haklar, kentleşme ve kentsel dönüşüm yazıları.* İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları

Thomas, S. (2003). A Glossary of Regeneration and Local Economic Development, Manchester: Centre for Local Economic Strategies.

TURE. (1996). Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı Habitat II, İstanbul.

Turok, I. (2007). Kentsel Dönüşümde Yeni Eğilimler ve Yönetişim. Uluslararası *Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, ed. P. Özden vd., TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayınları, YTÜ Basım-Yayın Merkezi, İstanbul, s.23-53.

Yakupçebioğlu, H. (2016). Kentsel Dönüşüm Kapsamında Yapılan İnşaatların Yapılış Biçimleri, Devlet Yardımları, Teşvikleri,Muafiyetler,Vergi Ve Muhasebe Uygulamaları",İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası (İsmmmo).

Yalçınkaya, Erol (2015). Trabzon Kent İçi Ulaşımında Tarihî Köprüler

Yaman, M. (2014). Türkiye'de Kentsel Dönüşüm Uygulamaları Kapsamında Kütahya Kenti Osmangazi Kentsel Dönüşüm Uygulamasına Bir Bakış, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi / Dumlupınar University Journal of Social Sciences Kütahya Özel Sayısı Kasım 2014 / Special Issue of Kütahya November 2014.

Yılmaz, D. (2021). "Insansiz Hava Araci Destekli Degisim Analizleri: Kentsel Donusum Alanlari Uygulamalari Örneklemesi.", Anadolu University (Turkey).